

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖZGEÇİLİK VE ALGILANAN
SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Asena Cebeci

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Asena

Soyadı : Cebeci

Bölümü : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Üniversite Öğrencilerinin Özgencilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi

İngilizce Adı : An Investigation of Altruism and Perceived Social Support Levels in University Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Asena CEBECİ

İmzası:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Asena CEBECİ tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Özgeçmişlik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hatice ŞİNGİR

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Safiye SARICI BULUT

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Prof. Dr. Hatice DEMİRBAŞ

Psikoloji Bölümü, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 20/05/2022

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez yazım sürecimin her aşamasında güler yüzü ve anlayışıyla bana destek olan, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, bu sürecin en zorlu aşamalarında tüm içtenliği ve ilgisiyle motivasyonumu artıran değerli hocam, tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hatice Şingir'a çok teşekkür ederim. Ayrıca tez savunma sürecimde kıymetli önerileriyle tezime katkı sağlayan saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Safiye Sarıcı Bulut ve Prof. Dr. Hatice Demirbaş'a teşekkür ederim.

Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle bana büyük katkıları olan, öğrencileri olmaktan onur duyduğum Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'ndaki kıymetli hocalarıma teşekkür ederim.

Tüm yaşamım boyunca sevgisini ve desteğini hep hissettiğim ilham kaynağım annem Naciye Yiğitoğlu'na, her zaman yanımda olan, tüm zorlukları beraber aştığımız gibi zorlu tez yazım sürecini de beraber aştığımız biricik kardeşim, en kıymetlim İrem Tuğhan Yiğitoğlu'na, bugünlere gelebilmemde büyük katkıları olan, bana sevgi dolu bir çocukluk yaşatan anneannem, dedem ve dayıma teşekkür ederim.

Son olarak bana her zaman tüm kalbiyle inanan ve destek olan, yaşamımı sevgiyle donatan yol arkadaşım, sevgili eşim Yunus Emre Cebeci'ye teşekkür ederim.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖZGEÇİLİK VE ALGILANAN SOSYAL DESTEK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asena Cebeci

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN, 2022

ÖZ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ile özgeçilicilik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca çalışmada algılanan sosyal destek toplam ve alt boyut puanlarının ve özgeçilicilik toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, sosyal sorumluluk projelerinde görev alma, kardeş sayısı ve burs alma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 385'i kadın, 208'i erkek toplam 593 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Özgeçilicilik Ölçeği kullanılmıştır. Analizler için SPSS 25.0 paket programından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ve özgeçilicilik düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin alt boyutları ile Özgeçilicilik Ölçeği toplam puanı arasında ve Özgeçilicilik Ölçeği'nin alt boyutları ile Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönde, düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam ve alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, özgeçilicilik toplam ve alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Burs alma durumuna göre üniversite öğrencilerinin özgeçilicilik ve algılanan sosyal destek toplam ve alt boyut puanları anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Sosyal

sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam ve alt boyut puanlarının anlamlı şekilde farklılaşmadığı, özgeciliğin toplam ve alt boyut puanlarının ise anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzeye göre özgeciliğin maddi yardım alt boyutunun ve algılanan sosyal destek toplam puanı ile tüm alt boyutlarının anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kardeş sayısına göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam ve alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, özgeciliğin fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre aile desteği, arkadaş desteği ve özel desteğin özgeciliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek, sosyal destek, özgeciliğin, üniversite öğrencileri

Sayfa Sayısı: 116

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hatice ŞİNGİR

AN INVESTIGATION OF ALTRUISM AND PERCEIVED SOCIAL SUPPORT LEVELS IN UNIVERSITY STUDENTS

(M.S. Thesis)

Asena Cebeci

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

JUNE, 2022

ABSTRACT

In this study, the relationship between university students' perceived social support levels and altruism levels was examined. In addition, in the study, it was examined whether the total and sub-dimension scores of perceived social support and total and sub-dimension scores of altruism differ according to the variables of gender, socio-economic level, participation in social responsibility projects, number of siblings and getting a scholarships. In the research, relational screening model was used. The study group of the research consists of a total of 593 university students, 385 women and 208 men. 'Personal Information Form', 'Multidimensional Scale of Perceived Social Support' and 'Altruism Scale' were used to collect data. SPSS 25.0 package program was used for analysis. As a result of the research, it was found that there is a positive and low level relationship between the perceived social support levels and altruism levels of university students. In addition, it was found that there is a positive and low level of relationship between the sub-dimensions of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support and the total score of the Altruism Scale, and between the sub-dimensions of the Altruism Scale and the total score of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support. While there was no significant

difference in perceived social support total and subdimension scores of university students according to gender, there was a significant difference in total and subdimension scores of altruism. It was found that university students' altruism and perceived social support total and subdimension scores did not differ significantly according to their scholarship status. It was found that the perceived social support total and subdimension scores of university students did not differ significantly according to the status of taking part in social responsibility projects, while the total and sub-dimension scores of altruism differed significantly. It was found that the financial aid subdimension of altruism and the total score of perceived social support and all sub-dimensions of altruism differed significantly according to socioeconomic level. There was no significant difference in perceived social support total and sub-dimension scores of university students according to the number of siblings. It was found that there was a significant difference in the sub-dimensions of altruism based on physical strength, helping the elderly/patients, and helping in traumatic situations, according to the number of siblings. According to the results of multiple linear regression analysis, family support, friend support and special support were found to be a significant predictor of altruism.

Key Words: Perceived social support, social support, altruism, university students

Page Number:116

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Hatice ŞİNGİR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	6
Varsayımlar	8
Sınırlılıklar	8
Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
Özgecilik.....	9
Özgeci Davranışların Kaynağı	12
Kuramsal Yaklaşımların Özgeciliğe Bakış Açısı	17
Psikoloji Kuramları Açısından Özgeci Davranışlar.....	20
Sosyal Destek	22
Algılanan Sosyal Destek	28

Sosyal Ağlar.....	29
Sosyal Destek Türleri	30
Sosyal Destek Modelleri	31
İlgili Araştırmalar	32
Özgecılık ile İlgili Araştırmalar.....	32
Sosyal Destek ile İlgili Araştırmalar	38
BÖLÜM III	46
YÖNTEM.....	46
Araştırma Modeli	46
Çalışma Grubu	46
Veri Toplamada Kullanılan Ölçme Araçları	46
Kişisel Bilgi Formu	47
Özgecılık Ölçeği	47
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği.....	47
Verilerin Analizi	48
BÖLÜM IV	50
BULGULAR	50
Özgecılık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler.....	50
Üniversite Öğrencilerinin Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	52
Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Özgecılık Düzeylerini Yordama Gücüne İlişkin Bulgular.....	54
Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular	55
Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular	56
Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular	58
Üniversite Öğrencilerinin Burs Alma Durumuna Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular	60
Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular	62
BÖLÜM V	64

TARTIŞMA VE YORUM	64
Üniversite Öğrencilerinin Özgeciliik Düzeyleri ile Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	64
Üniversite Öğrencilerinin Özgeciliik Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	65
Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Özgeciliik Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	66
Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	67
Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Özgeciliik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	69
Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Özgeciliik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	70
Üniversite Öğrencilerinin Burs Alma Durumuna Göre Özgeciliik Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	72
Üniversite Öğrencilerinin Burs Alma Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	72
Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Özgeciliik Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	73
Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	74
BÖLÜM VI	75
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
Sonuçlar.....	75
Öneriler	77
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	77
Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	78
KAYNAKÇA	79
EKLER	96
EK 1. Kişisel Bilgi Formu	97
EK 2. Özgeciliik Ölçeği İzni	98
EK 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği İzni.....	99
EK 4. Etik Kurul İzni.....	100

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Özgecılık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık, Basıklık, Minimum ve Maksimum Değerleri.....	51
Tablo 2. Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyonlar	53
Tablo 3. Özel Destek, Arkadaş Desteği ve Aile Desteği'nin Özgecılık Puanlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi.....	54
Tablo 4. Cinsiyete Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları	55
Tablo 5. Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sosyoekonomik Düzeye Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	57
Tablo 6. Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	59
Tablo 7. Burs Alma Durumuna Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	61
Tablo 8. Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları.....	62

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ANOVA Tek Yönlü Varyans Analizi

ÇBASDÖ Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Çev. Çeviren

Ed. Editör

n Katılımcı Sayısı

ÖÖ Özgeciliği Ölçeği

p Anlamlılık Düzeyi

s Sayfa

sd Serbestlik Derecesi

SPPS Stastical Package for the Social Sciences

vd. Ve Diğerleri

x Aritmetik Ortalama

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırma konusu olan problem tanımlanmış; bunun yanı sıra, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Prososyal davranışlar ve özgecilik geçmişten günümüze kadar ahlak, din, psikoloji gibi farklı alanlarda yapılan çalışmalarda yer almıştır. Özgeciliğin tarihsel gelişimi incelendiğinde önceleri ahlaki, dini bir terim olarak araştırmalara konu olduğu, daha sonra erdemler ve kişilik özellikleri kapsamında ele alındığı, son olarak da pozitif psikoloji alanında çalışıldığı görülmektedir (Kaynak, 2017, s. 379). Comte 19. yüzyılda ilk defa özgeciliği tanımlamanın yanı sıra özgecilik kavramını dini terminolojiden ayrıştırarak kavramın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Auguste Comte özgeciliğin benciliğin zıttı olduğunu öne sürmüştür (akt: Onatır, 2008). Özgecilik kavramının tanımlanmasında, sınıflandırılmasında ve motivasyonlarının belirlenmesinde bazı zorluklar bulunmaktadır. Ancak genel tanımlanmalar incelendiğinde özgeci davranışların, diğer insanlara yardımcı olma dürtüsünü barındırması, davranışın sergilenmesi için bazı fedakârlıkların olması ve yardım davranışının karşılığında ödül beklenmemesi gibi özelliklere sahip olduğu görülmektedir (Karadağ ve Mutaftçılar, 2009b).

Topluluk halinde yaşayan insanoğlu için sosyal etkileşim büyük önem taşımaktadır. Yardımseverlik, iş birliği gibi insan yaşamı için önemli birçok etmen sosyal etkileşim ile oluşmaktadır (Atkinson, Smith, Bem ve Nolen-Hoeksema, 2010, s. 649). Yardımsever

davranışlar hem yardım alanlara hem de yardım davranışlarında bulunanlara bazı faydalar sağlamaktadır. Araştırmalar yardımsever davranışlarda bulunanların bulunmayanlara göre daha yüksek iyi oluşıya sahip olduğunu göstermektedir (Mellor, Hayashi, Stokes, Firth, Lake, Staples ve Cummins, 2009). Özgeci davranışların artırılması psikolojik sağlamlık haline katkıda bulunmaktadır. Bir başkasının gereksinimlerine karşı duyarlı olan, diğerlerini mutlu etmek için çaba harcayan kişiler yaşamlarından uzun süreli ve tekrar eden bir doyum alabilmektedir. Çıkar gözetmeksizin gerçekleştirilen ve prososyal davranışlar kapsamında yer alan özgeci davranışlar yaşamı daha anlamlı kılmakta, yaşamdan daha fazla doyum almayı sağlamakta ve psikolojik problemleri uzaklaştırmaktadır (Bal ve Topuz, 2015). Sosyal destek ve özgeci davranışlar üniversite öğrencilerinin yaşamlarında ve uyum süreçlerinde önemli etkileri olan faktörlerdendir.

Bencillik ve fedakârlık konuları, sosyal ilişkilerimiz, toplumun örgütlenmesi ve evrimsel kökenimiz ile ilgili en temel problemlerle birlikte ele alınmaktadır. İnsan özgeciliği güçlü bir özelliktir ve tüm canlılar arasında benzersizdir (Fehr ve Fischbacher, 2003). Bencilliğin zıt kutbunda yer alan özgeci davranışlar, maddi ya da manevi hiçbir çıkar beklemeden başkalarına faydalı davranışlarda bulunmayı, diğer insanların faydasını kendi faydası kadar düşünmeyi gerektirmektedir (Karadağ ve Mutaftçılar, 2009a). Benzer şekilde Topses (2012) özgeci davranışları kendini düşünmeden diğerlerinin yararına olacak eylemlerde bulunma olarak tanımlamış ve elseverlik olarak da adlandırıldığını ifade etmiştir. Başkalarına yardım etme amacı taşıyan özgecil motivasyonun kaynağında empatik duygular yer almaktadır (Carr, 2016, s. 85). Bazen bencil güdüler de diğerlerini sıkıntıda görmekten kaçma, utanç, pişmanlık, toplum tarafından cezalandırılma korkusu, gururlanma ve övülme isteği gibi nedenlerle yardım davranışlarına sebep olabilmektedir. Ancak özgeci güdüler bencil güdülerden farklılaşmaktadır. Özgeci güdülerin harekete geçmesi için problem yaşayan, bir gereksinimi olan kişiyi görmek ve empatik duygulara sahip olmak gerekmektedir. Böylece yardım eden kişiler sempati, hassasiyet, şefkat gibi duygular hissetmektedir (Carr, 2016, s. 340).

Gelişimin çeşitli dönemlerinde çeşitli özgeci eylemler gözlenmektedir. Çocuklar yaşamlarının ilk yıllarında dahi özgeci davranışlar sergilemektedir. Bu dönemde paylaşmak çocuklarda en sık rastlanan özgeci davranış türüdür. Yaşları büyüdükçe doğal bir şekilde özgeci davranışlarda bulunma eğilimleri de artmaktadır. (Sunar ve Fidancı, 2016). Özgeci davranışlar, bireylerin başkaları için de sorumluluk hissetmeleri, kendileri kadar

başkalarının da değerli olduğunu daha iyi anlamaları ile birlikte yetişkinlik döneminde artış göstermektedir (Khalınbaylı ve Besra, 2018).

İnsan doğumundan ölümüne kadar diğer insanlarla etkileşim halinde yaşar. İnsan yaşamının temelinde sosyal ilişkiler yer almaktadır (Demirtaş, 2007). Psiko-sosyal bir canlı olan insanın başka insanlarla etkileşim halinde olması hayat boyu karşılaştığı birbirinden farklı güçlükleri aşabilmesine yardımcı olur. Bireylerin bu güçlüklerin üstesinden gelebilmeleri yaşama uyum sağlamaları için önemlidir. Bireyler yaşadıkları güçlüklerle başa çıkmaya çalışırken en büyük yardımcıları olan ailelerini, akrabalarını, arkadaşlarını yanlarında görmek isterler. Bireylerin çevrelerinde bulunan bu yardım kaynakları kişiler için büyük önem teşkil eden sosyal destek kavramını meydana getirmektedir. Sosyal destek kişilere diğer bireyler tarafından sağlanan kaynaklar olarak tanımlanmaktadır (Cohen ve Syme, 1985). Sosyal destek bir veya daha çok kaynaktan sağlanabilmektedir. Fakat burada önemli olan sosyal desteğin kişi tarafından algılanma şeklidir (Deveci ve Ahmetoğlu, 2018). Algılanan sosyal destek, insanların etrafındaki kişilerden destek alabileceğine ve onlarla ilişkilerinin güvenilir olduğuna ilişkin bilişsel algılamasıdır. Alınan/sağlanan sosyal destek ise diğer kişilerin gösterdiği, gerçekleştirdiği yardım davranışıdır. Yani yardım davranışının gerçekleşmiş olması alınan sosyal desteği ifade ederken, yardım davranışının gerçekleşeceğine ilişkin inanç algılanan sosyal destek kavramını ifade etmektedir (Lepore, Evans ve Schneider, 1991). Bireylerin sosyal destek fonksiyonlarının yeterliliğine ilişkin kişisel kanaatleri algılanan sosyal destek kavramını oluşturmaktadır (Procidano ve Heller, 1983). Algılanan sosyal destek kişilerin, hayatları boyu geliştirdikleri ilişkilerde özen gösterildiğine, değer verildiğine, hayatında ihtiyacı olduğunda yardım alabileceği insanlar olduğuna dair inanışları şeklinde tanımlanmaktadır.

Bireyin ihtiyaç duyduğunda yardım alabileceği bireysel ve toplumsal kaynakların varlığı, sağlığı geliştiren doğrudan etkilere sahip olabilmekle beraber stresörlere maruz kalma nedeniyle sağlık üzerinde oluşan olumsuz etkileri azaltabilmektedir. İnsanlar stres faktörlerine maruz kaldıklarında, gelişmiş bireysel kaynaklara veya topluluk kaynaklarına sahip olurlarsa, stres faktörlerinin hem kısa hem de uzun vadeli olumsuz sağlık sonuçlarını azalabilir veya bunlarla başa çıkma olasılığını artabilir (Glanz, Rimer ve Viswanath, 2008, s. 194). Sosyal destek hastalıklara karşı koruyucu olmasının yanı sıra önemli bir baş etme kaynağıdır. Son yıllarda sosyal desteğin bu işlevlerinin vurgulanmasıyla birlikte ruh sağlığı uzmanları da bireylerin yakın çevrelerinden, ailelerinden, arkadaşlarından aldıkları sosyal

desteğin önemi üzerinde durmaktadır. Aile, arkadaş ve yakın çevreden sağlanan sosyal destek bireylerin psikolojik problemlerinin çözümünde büyük etkiye sahip olan doğal destek sistemleridir (Eker, Arkar ve Yaldız, 2001). Aile ve arkadaşlar sosyal destek kaynakları arasında yer alan başlıca kişilerdir (Bulut, 2017).

Sosyal desteğin işlevsel yönünü kişinin kıymet verdiği, dertleşebildiği, güvendiği, duygularını düşüncelerini paylaşabildiği diğer kişilerle oluşturduğu yakın ilişkiler meydana getirmektedir. Aynı zamanda sosyal desteğin bu işlevsel yönü kişinin çevreden edindiği desteğin yararlılığına ve doyuruculuğuna dair algısı ile de bağlantılıdır. Kişinin dertleşebildiği, güvendiği yakınlarının olması psikolojik dayanıklılığı artırma işlevini de yerinde getirmektedir (Cohen ve Wills, 1985). Sosyal destek arttıkça benlik saygısı, sağlık, toplum yanlısı davranışlarda bulunma ve uyum artmaktadır. Aynı zamanda stres ve depresyonun psikolojik belirtileri azalmaktadır. Böylece sosyal destek fiziksel sağlığı ve ruh sağlığını pozitif yönde etkilemektedir (Doğan, 2008).

Sosyal destek toplumda yer alan birçok grupta olduğu gibi üniversite öğrencilerinin karşılıklı ilişkilerini geliştirebilmeleri, bu ilişkilerde yaşadıkları problemleri çözebilmeleri, sosyal uyum sağlayabilmeleri, onlar için yeni olan üniversite yaşamıyla bağdaşım içinde olabilmeleri için zorunluluktur. Üniversite öğrencilerinin tüm bu konularda onlara yardımcı olacak bir destek kaynağına sahip olmaları önem taşımaktadır (Erzen, 2018).

Algılanan sosyal destek düzeyi bireyin çevresindeki insanlarla güvenilir bağları olduğuna, onlardan destek sağlayacağına dair bilişsel algılaması olması açısından önemlidir. Stresli bir durum, olumsuz duygular yaşayan bireyin sosyal destek kaynakları sayesinde psikolojik sağlığının daha iyi olduğu, kendini daha iyi hissettiği görülmektedir. Aynı şekilde özgecilik kavramı da olumlu sosyal davranışlar içinde yer almaktadır ve özgeciliğin artırılması psikolojik sağlığı desteklemek için önemlidir. Bu bağlamda özgecilik ve sosyal destek genç yetişkinlik döneminde bulunan üniversite öğrencilerinin yeni bir ortama ve üniversite yaşamının getirdiği değişikliklere uyum sağlayabilmeleri açısından önemli kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bireyin çevresindeki insanlarla güvenilir bağları olduğuna, onlardan destek sağlayacağına dair inancının bireyin başkalarına yardım etme davranışlarını etkilediği düşünülmektedir. Bireylerin ve toplumun değerleri ve psikolojik sağlığı üzerinde etkili olan bu iki kavramın incelenmesinin yardım etme ve ihtiyaç duyduğunda çevreden yardım alabileceğine dair inancı inceleyen sonraki çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek

düzeylerinin özgecılık düzeylerini nasıl etkilediğini tespit etmek ve bu iki durum arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve özgecılık düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ile özgecılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri özgecılık düzeylerini yordamakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin özgecılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin özgecılık düzeyleri sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin özgecılık düzeyleri kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Üniversite öğrencilerinin özgecılık düzeyleri burs alma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Üniversite öğrencilerinin özgecılık düzeyleri sosyal sorumluluk projelerinde aktif görev alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri burs alma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

12. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri sosyal sorumluluk projelerinde aktif görev alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

İnsanlar yaşamının her döneminde sosyal ilişkilere, diğerleriyle etkileşim halinde olmaya gereksinim duymaktadır (Yılmaz, Yılmaz ve Karaca, 2008). Genel anlamda yardımsever davranış olarak tanımlanan özgecilik başkalarına karşılıksız yardım etme, kişisel çıkarlarını düşünmeksizin diğerlerinin faydasına olacak davranışlarda bulunma, kişisel çıkarları kadar diğer insanların çıkarlarını da gözetme gibi özelliklere sahiptir (Tosun, Yazıcı ve Altun, 2015). Bireyler çeşitli amaçlar uğruna fedakârca davranışlarda bulunabilmektedir. Ayrıca bu davranışlarda bulunan kişiler huzur, mutluluk gibi duygular yaşamaktadır. Özgecilik pozitif bir niteliktir ve bireylerin pozitif özelliklerini desteklemektedir (Kaynak, 2017, s. 378). Özgeci davranışlar psikolojik iyi oluşu artırmaktadır. Aynı zamanda psikolojik iyi oluşu yüksek olan kişiler de özgeci davranışlarda bulunmaktadır (Thoits ve Hewitt, 2001).

Özgecilik, diğerlerinin faydasına, dirliğine iyi oluşuna yönelik bir bedel beklemeksizin gerçekleştirilen davranışlardır (Boylu, 2020). Dünyadaki varlığımızı ve yaşamımızı sürdürebilmemiz için özgeci davranışların varlığı büyük önem taşımaktadır. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren ona bakım veren kişiler, sonraki yıllarında eğitimciler çeşitli özgeci eylemlerde bulunarak sağlıklı nesillerin yetişmesine katkı sağlamaktadır. ‘Anne’ kelimesi de fedakârca yapılan özgeci davranışları akla getiren en güçlü kelimelerden biridir. (Kaynak, 2017, s. 378).

Bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlamlık halinin devam edebilmesinde yaşamları boyunca yeterli miktarda sosyal destek alabilmeleri gerekmektedir (Ardahan, 2006). Algılanan sosyal destek güçlüklerle başa çıkabilmek için gereklidir ve gençler için büyük öneme sahiptir (Yazıcıoğlu, 2020). Sosyal destek pozitif uyum sağlama sürecine ve kişisel gelişime katkıda bulunmakla birlikte stresin etkilerine karşı bir tampon sağlamaktadır (Sarason, Levine, Basham ve Sarason, 1983). Sosyal destek ağları bireyin yaşadığı problemler sonucu ortaya çıkan stres ve kaygıyı azaltmaya yardımcı olmaktadır. Çünkü sosyal destek ağlarına sahip olan birey ihtiyaç duyduğunda yardım alabileceğini bilmekte ve problemlerle daha iyi başa çıkabilmektedir. Ancak bireyin yeterli sosyal desteğe sahip olmaması mutluluğu ve psiko sosyal sağlığı olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Cohen ve Syme, 1985). Sosyal destek insanların birbiriyle yardımlaşmasında aracı görevi taşımaktadır (Deveci ve Ahmetoğlu,

2018). İlgili literatür incelendiğinde görülmektedir ki özgecilik ve sosyal destek kavramları bireylerin zorluklarla baş etmesinde, yalnız hissetmemelerinde, mutlu, sağlıklı ve verimli bir yaşam sürdürebilmekte önemli etkenlerdir. Ayrıca psikolojik iyi oluş ve empati duygusunun gelişmesi açısından da önem taşımaktadırlar.

Arkadaşlardan, aileden, öğretmenlerden alınan sosyal destek psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmakta ve bu açıdan öğrenciler için hayati bir önem taşımaktadır (Turgut ve Çapan, 2017). Algılanan sosyal destek kişinin gereksinim duyduğu yardımı alabileceğine dair inancı ve öznel bir değerlendirmesidir (Lepore vd., 1991). Bu inanç zorluklarla baş edebilmelerinde kişilere yardımcı olmaktadır (Kayri, Tanrıverdi ve Tanhan, 2014). Sosyal destek kişilerin yaşam kalitesini artırmakta ve güvende hissetmelerini sağlamaktadır (Uygur, 2018). Sosyal destek eksikliğinin birey üzerinde zararlı etkileri bulunmaktadır (Sarason vd., 1983).

Özgeci davranışlar hiçbir çıkar, karşılık beklemezsizin yapıldığından gelenek ötesi ahlak evresinde yer almaktadır. Özgeci davranışlarda bulunmak kişinin ahlaki ve toplumsal olarak olgunluğa eriştiğinin işaretidir. Böylece toplumsal iyilik, refah ve huzur da artmaktadır (Yöntem, Öktem ve Artuç, 2017). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve özgecilik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Zorluklarla baş etme, zorlayıcı duyguları azaltma, bedensel ve ruhsal iyiliği artırma işlevleri gören sosyal destek ve toplumsal huzur ve refahı artıran özgecilik kavramlarının incelenmesinin, aralarındaki ilişkilerin ortaya konulmasının, bu kavramlarla sosyo-demografik ve ailesel koşulların karşılıklı ilişkilerinin belirlenmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir.

Yardım etme davranışı ve ihtiyaç duyduğunda destek alabilmek bireysel ve toplumsal iyiliği ve mutluluğu etkilemektedir. Bu sebeple özgecilik ve sosyal destek kavramlarını inceleyen, bu iki kavram arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın önem taşıdığı ve ilgili literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular ile algılanan sosyal desteğin özgeci davranışları yordama derecesi incelenmiştir. Bu açıdan araştırmanın bilimin yordama amacına hizmet ettiği ve özgeci davranışların kaynakları hakkında bilgi sağladığı düşünülmektedir.

Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan kişilerin veri toplama araçlarını doğru ve samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırmadan elde edilen bulgular Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Özgecilik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu (KBF) den elde edilen puanlarla sınırlıdır.

Tanımlar

Özgecilik: Yardımda bulunan bireyin kendini düşünmeksizin, ödül, karşılık, çıkar beklemeksizin, başkasının yararını sağlamak amacıyla sergilediği davranışlardır (Karadağ ve Mutağçılar, 2009b).

Sosyal Destek: Bireyin çevresinde güvenilebildiği, onu önemseddiğini, değer verdiğini ve sevdiğini bildiren insanların varlığı veya erişilebilirliğidir (Sarason vd., 1983).

Algılanan sosyal destek: Bireylerin etrafındaki kişilerden destek alabileceğine ve onlarla ilişkilerinin güvenilir olduğuna ilişkin bilişsel algılamasıdır (Lepore vd., 1991).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde özgecilik ve sosyal destek ile ilgili kuramsal bilgilere ve yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Özgecilik

19. Yüzyılda ilk defa Auguste Comte (1875) tarafından ileri sürülen özgecilik diğerleri için yaşama isteği olarak ifade edilmektedir. Alan yazında özgecilik yardımsever davranış veya prososyal davranış olarak tanımlanmıştır. Comte özgecilik kavramının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca Karl Marx özgecilik üzerinde durmuş ve kavramı bireylerin kişisel kapasitelerini ve gereksinimlerini içeren bir süreç olarak nitelendirmiştir (akt: Karadağ ve Mutaçlılar, 2009b). 1960'lı yıllardan itibaren sosyal bilimler ve davranış bilimleri alanlarında çalışan bilim insanları özgecilik kavramı üzerinde durmuşlardır. Özgecilik yardımda bulunan bireyin kendini düşünmeksizin, ödül, karşılık, çıkar beklemezsizin, başkasının yararını sağlamak amacıyla sergilediği davranışlardır ve bencilliğin zıt kutbunda yer almaktadır (Karadağ ve Mutaçlılar, 2009b). Özgecilik kavramı Latince “alter” ve “ui” sözcüklerinin bir araya gelmesiyle doğmuştur ve bu dilde ‘diğeri için’ anlamını taşımaktadır (Scott ve Seglow, 2007). Osmanlıca’da “diğergamlık” ve “ışar”, Fransızca’da “altruismus”, İngilizce’de “altruism” sözcükleriyle ifade edilmektedir (Onatır, 2008). Türkçe kaynaklar incelendiğinde “diğerkamlık”, “özgecilik”, “elseverlik”, “altürizm”, “fedakârlık”, “ısar” kavramlarının birbiri yerine veya birbirine yakın anlamda kullanıldığı ve karşılıksız olarak sergilenen yardım davranışları genel olarak diğerkamlık olarak tanımlandığı görülmektedir (Düzgüner, 2019). Türkçede günlük yaşamda özgecilik yerine “fedakârlık” kelimesinin daha

yaygın kullanıldığı görülmektedir (Oktar, 2018). Özgeci davranışlar farklı dil ve kültürlerde birbirine yakın anlamlar taşımakla birlikte farklı isimlerle adlandırılmaktadır.

Bireyin, diğerlerine karşılık beklemeden maddi manevi fayda sağlamayı amaçlayan davranışları özgecilik olarak adlandırılır. Özgecilik, merhamet, demokratiklik, adalet, sorumluluk sahibi olma, hoşgörü, yardımseverlik gibi kişinin ve çevresinin sağlıklılık hali için vazgeçilmez olan türlü değerlerden bir tanesidir. Değerler toplumdan kişiye ve kişiden topluma karşılıklı olarak aktarılır ve kişilere doğru olanı gösterme yoluyla toplumda dengeyi ve mutluluğu sağlar (Ümmet, Ekşi ve Otrar, 2013). Özgeci davranışlar insan türünün ortak bir özelliğidir. Özgeciliğe dair yapılan tanımlamalar kişinin kendine yararı olmadan başkalarına fayda sağlayan davranışlarda bulunmayı, kişisel riske maruz kalmaya dahi varabilen aşırı özveri olma halini içermektedir (Sonne ve Gash, 2018). Özgecilik, sıkıntı içinde olan bir kişiyi rahatlatmak, başkalarının amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmak, eşyalarını yiyeceklerini paylaşmak, diğerlerine faydalı bilgiler sağlamak gibi çeşitli eylemleri içermektedir (Warneken ve Tomasello, 2009).

Dinlerin de en çok üzerinde durduğu konular arasında bencillikten uzaklaşmak, iyilik yapmak ve yardımsever olmak yer almaktadır. Bu bağlamda menfaat gözetmeksizin, karşılık beklemezsizin gerçekleştirilen özgeci davranışlar din alanındaki çalışmalara da konu olmaktadır (Kitapçı, 2018). Pasmaz (2011), literatürde dini anlamda özellikle yardımlaşma alanında rastlanan “isar” kavramının bireylerin herhangi bir karşılık beklemeden, kendinden ziyade başkalarına öncelik vermesi olarak tanımlandığını, bunun cömertliğin en üst seviyesi olduğunu belirtmektedir.

Özgecilik farklı alanlarda birçok açıdan ele alınmış ve farklı tanımlamalar yapılmıştır. Özgecilik iş birliği ve iki taraflı fayda sağlayan prososyal davranışların içerisinde yer almaktadır. Prososyal davranışlarda yardımda bulunan bireyin niyetinin ne olduğu söz konusu değilken özgeci davranışlarda yardım edenin niyeti önemlidir (Nacaroglu, 2020). Özgeciliği diğer yardım davranışlarından ayıran kriterlerden biri de yardım davranışının zorunluluk olmadan gerçekleşmesidir (Yavuzer, İşmen-Gazioğlu, Meşeci-Giorgetti, Kılıçarslan ve Sertelin, 2006). Özetle prososyal davranışlar özgeci davranışları kapsamaktadır. Ancak bütün olumlu sosyal davranışlar özgecilik kapsamında değerlendirilememektedir (Yöntem vd., 2017). Özgeci davranışların temel farkı davranışın dışarıdan gelecek bir ödül beklentisiyle ya da cezadan kaçma motivasyonu ile değil tamamen gönüllü şekilde başkalarının iyilik haline yarar sağlamak amacıyla yapılmasıdır (Kaur,

2017). Başka bir deyişle özgeci davranışlar motivasyonunu içsel süreçlerden almalı ve karşılık beklememelidir (Yöntem vd., 2017). Prososyal davranışlarda kıstas fayda sağlamakken özgeci davranışlarda fayda sağlamanın yanı sıra davranışın motivasyonunun nerden kaynaklandığı önemli hale gelmektedir.

Son yıllarda pozitif psikolojinin konu aldığı önemli kavramlardan biri özgeciliştir. İnsan sosyal bir canlıdır ve diğer insanlarla iletişimde iyimser bir tutum sergileyen bireylerin bencil davranışları sınırlanmaktadır. Kültürel öğelerin de üzerinde etkili olduğu özgeci davranışlar psikolojik dayanıklılığı artırarak psikolojik sağlamlığı artırır (Parmaksız, 2020).

Yardım davranışları, katılım gerektiren doğrudan yardım ve katılım gerektirmeyen dolaylı yardım, planlanmış formal yardım ve planlanmamış formal olmayan yardım, ciddi durumda yardım ve ciddi olmayan durumda yardım olmak üzere çeşitli sınıflara ayrılmaktadır (Pearce ve Amato, 1980). Örneğin bir başkasına ödünç kitap vermek ciddi olmayan durumda yapılan yardımdır, katılım gerektirmez ve plansızdır. Yangın anında bir insanı kurtarmak ise ciddi durumda yapılan yardımdır ve katılım gerektirir aynı zamanda planlı değildir. Yapılan yardım davranışı hangi sınıfta yer alırsa alsın başkalarına faydalı olmayı amaçlar ve yardımsever kişiler bu tür davranışlarda bulunur (Şakar, 2018).

Alan yazın incelendiğinde özgecilik ile iyi oluş kavramlarının ilişkili olduğu gözlenmektedir. Bireyler iyi oluş düzeyleri yükseldikçe daha fazla özgeci eylemlerde bulunmakta, özgeci eylemler de iyi oluşa katkı sağlamaktadır (İşgör, 2017). Diğer insanlara duygusal anlamda destek olmak, gönüllü faaliyetlerde bulunmak gibi eylemleri içeren özgecilik, kişilerin sağlığına ve iyi oluşuna olumlu etkilerde bulunmaktadır. Bireylerin özgeci davranışlara yönelmesi kısa vadede yaşam kalitelerini artırmakla birlikte iyi oluşlarını da artırmaktadır (Schwartz, Keyl, Marcum ve Bode, 2009). Özetle özgeci davranışların iyi oluş, yaşam kalitesi, psikolojik dayanıklılık, psikolojik sağlamlılık durumlarına olumlu katkı sağladığı görülmektedir.

Birey diğerleriyle ilgilenirken kendi problemlerinin dışına çıkar böylece günlük yaşamın getirdiği zorluklara ve problemlerine bir ara vermiş olur. Farklı bir bakış açısı geliştirerek yaşadığı zorlukları veya problemleri çok büyük, külfetli ya da zor görmez. Bu durum da kişilerin yaşam kalitesini artırır (Schwartz vd., 2009). Travmatik bir yaşantı geçirmiş travma sonrası büyüme puanları daha yüksek olan bireyler üzerinde yapılan bir çalışma da bu bireylerin olumlu sosyal davranışlarda bulunma ihtimallerinin arttığını göstermektedir. Bu kişilerin travmatik olay sonrası olumlu gelişmeleri fark edebilmeleri olumlu sosyal

davranışlarda bulunmak gibi pozitif sonuçlara ulaşabilmelerini sağlamaktadır (Çınarbaş ve Doğan, 2019). Özgeci davranışlar aracılığıyla kişiler mutlu olmakta, acıları azalmakta ve yaşamlarından doyum almaktadırlar (Akbaba, 1994).

Toplumu yakınlaştıran, birliktelik duygularını artıran önemli bir değer olarak yardımseverlik karşımıza çıkmaktadır (Sönmez ve Akıncan, 2013). Özgecilik arttıkça iyilik halinin yanı sıra sosyal uyum da artmaktadır. Özgecilik sosyal uyumu artırma yoluyla bütünle bir hissetme, toplumla bağ içinde hissetme duygularını artırmaktadır (Kasapoğlu, 2014). Olumlu sosyal davranışların aile içinde yer alması aile içi iletişime olumlu katkı sağlamaktadır (Özdemir, Daşbaş ve Kesen, 2020). Öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar günümüzde öğrencilerin empati, fedakârlık gibi değerlerden ziyade akademik çalışmalara odaklandığını göstermektedir. Ancak iyi bir kişiliğe sahip olmanın ve iyi vatandaşlar olabilmenin önemli bir yolu fedakâr davranışlarda bulunmaktır. Toplumun var olması, varlığını sürdürmesi, gelişmesi, başarıya ulaşması için özgecilik büyük öneme sahiptir (Kaur, 2017). Görüldüğü üzere psikolojik sağlamlık hali, sosyal uyum, kaliteli iletişim, toplumsal gelişme gibi konularda özgecilik önemli etkilere sahip olan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Prososyal davranışlarda motivasyon önemli bir role sahiptir böyle davranışlar farklı biçimlerde motive edilebilir. Araştırmalar göstermektedir ki yardım edenin motivasyonuna ve temel psikolojik ihtiyaçlarının doyumuna bağlı olarak başka insanlara yardım etmek yardım edenin iyi oluşuna katkı sağlamaktadır. Özerk motivasyon ile gerçekleştirilen yardım davranışları hem yardım veren hem de yardım alan için yarar sağlamakta ve olumlu sonuçlara yol açmaktadır. Yardım davranışlarının istekli olarak yapılması bu eylemlerin kalitesini artırmakla birlikte yardım edenin deneyimini ve iyi oluşunu etkileyebilmektedir. Aynı zamanda içsel motivasyon ile yardım davranışından bulunmak dışsal motivasyon ile yardım davranışında bulunmaya göre iyi oluşa daha fazla katkı sağlamaktadır (Weinstein ve Ryan, 2010).

Özgeci Davranışların Kaynağı

İnsan sosyal çevre içinde var olma ve kendini koruma içgüdüleriyle olumlu sosyal davranışlarda bulunur. Bu durum özgeci davranışlara yol açmaktadır (Onatır, 2008). Ancak araştırmalar bazı insanların diğerlerine göre yardım etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Batson, Bolen, Cross ve Neuringer-Benefiel, 1986). Bu durum geçmişten günümüze araştırmacılar arasında özgeci davranışların kaynağı ve motivasyonu

konusunda merak uyandırmaktadır. Özgecilik kavramının tanımlanmasında, sınıflandırılmasında ve motivasyonlarının belirlenmesinde bazı zorluklar bulunmaktadır (Karadağ ve Mutağçılar, 2009b). Özgecilik olumlu sosyal davranışlar arasında yer almaktadır. Ancak özgeciliği diğer olumlu sosyal davranışlardan ayıran davranışın kaynağında kişinin öz motivasyonunun ve kendi özerk yapısının bulunması gerekliliğidir (Yöntem ve İlhan, 2013).

Scott ve Seglow'a (2007) göre kişilerin yardım davranışlarında bulunmalarının altında toplum kurallarına uymak, davranışlarını meşrulaştırmak, beğenilmek, toplum tarafından dışlanmamak gibi sebepler yer almaktadır. Deneysel kanıtlar özgeciliğin önemli bir kısmının saygınlık ile ilgili endişelerden kaynaklandığını göstermektedir (Fehr ve Fischbacher, 2003). Karşılıklılık, itibar gibi unsurlar bireylerin özgecil davranışlarda bulunmalarına ve bu davranışları sürdürmelerine hizmet etmektedir. Özellikle yetişkinlerde bu unsurlar etkiliyken küçük çocukların çoğu durumda akrabalık, karşılıklılık veya itibarlarını artırmak amacıyla yardımsever davranışlarda bulunması pek olası değildir. Çocukların yardım davranışlarına yetişkinlerin övgüsü ve diğer sosyal ödüller gibi faktörler kaynaklık etmektedir. Kültürün de etkisiyle sosyalleşme sürecinin bir parçası olarak küçük çocuklar yardımsever ve işbirlikçi oldukları için yetişkinler tarafından teşvik edilir ve ödüllendirilir. Bu durumun özgeci davranışlar üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak temelde çocukların özgecil davranışlarda bulunmaya doğal bir eğilimleri vardır (Warneken ve Tomasello, 2009). Yani özünde özgeci davranışlarda bulunma eğilimi olan çocukların bu tür davranışları sosyalleşme ve teşvik etme süreçleriyle gelişmekte ve kalıcı hale gelmektedir.

Schopenhauer özgeciliği acıma duygusu ile ele almıştır. Ona göre acıma hissiyatı ahlaki davranışlara kaynaklık etmektedir ve dolayısıyla özgeci davranışların kaynağında da acıma duygusu yer almaktadır (Akbaba, 1994).

Özgeciliğe kaynaklık eden faktörlerden biri de empatidir. Araştırmacılar bazı insanların neden diğerlerinden daha yardımsever olduğunu empati yardımseverlik hipotezi ile açıklamaktadır. Kişilerin empati seviyeleri, aile yapıları, duygusal durumları, sahip oldukları sosyal değerler yardımsever davranışlarda bulunmalarını etkilemektedir (Kaur, 2017). Özgeci davranışları açıklamayı amaçlayan empati-fedakârlık hipotezine göre empatinin uyandırdığı özgecil motivasyonun nihai hedefi başka bir kişinin refahını iyileştirmeye yöneliktir (Burks, Youll ve Durtschi, 2012). Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere

özgeci davranışlar empati ile ilişkilidir ve empati özgeci davranışların önemli bir yordayıcısıdır (Bethlehem, Allison, Coles, Neil ve Baron-Cohen, 2017).

Toplum yanlısı kişiliğe sahip olan bireyler daha fazla empati deneyimi yaşamakta ve özgeci davranışlarda bulunmaktadır. Ebeveynlerin yüksek ahlaki değerlere sahip olmaları, çocuklarını başkalarına yardım etmeleri konusunda beklentiyle yetiştirmeleri, fiziksel ceza yerine açıklamalar, açık kural ve yaptırımlar kullanmaları toplum yanlısı kişiliğin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Dünyanın nasıl daha iyi bir yer olabileceği, bunun için neler yapılabileceği hakkında yapılan tartışmalar, ahlaki ilkelerle ilgili yapılan motive edici konuşmalar çocukları özgeci davranışlarda bulunmaları için cesaretlendirmektedir (Carr, 2016, s.341). Toplum yanlısı kişiliğin gelişimi ve buna yönelik yapılan uygulamalar özgeci davranışlara kaynaklık edebilmektedir.

Özgeci iş birliğini konu alan ve deneysel yöntem olarak ekonomik oyunlardan yararlanan araştırmalar, özgeci davranışların kaynağında bazı psikolojik etmenlerin yer aldığını ve motivasyonun kişisel fayda sağlamak olmadığını belirtmektedir. Özgeci davranışların kaynağında yer alan psikolojik etmenlerden ilki güvendir. Sosyal yaklaşmanın artması güvenme davranışının artmasına yol açarken, insanların güvenlerini kötüye kullananların cezalandırılması hazzı artırmaktadır. Özgeci davranışların kaynağında yer alan diğer psikolojik etmen ise adalet duygusudur. Adil davranışlar ödüllendirilip adil olmayan davranışların cezalandırılması aynı şekilde hazzı artırmaktadır. Yani bireyler ekonomik iş birliğinin bulunduğu ortamlarda dahi yalnızca ekonomik tercihlere göre davranışlarda bulunmazlar. Aynı zamanda kaynağında adalet ve güven duygusu yer alan sosyal tercihler de bireylerin davranışlarında önemli bir yere sahiptir (Güney ve Bahçekapılı, 2010).

Çevrede başka insanların varlığı kişilerin yardım etme davranışını etkilemektedir. Bu etki iki şekilde gözlenmektedir. İlk olarak başkalarının varlığı yardıma ihtiyacı olan kişiye müdahale etmeyi engelleyebilir. Bu durum seyirci müdahalesi olarak adlandırılmaktadır. Etrafta başka insanların bulunması ve yardım etmek için harekete geçmemiş olması, yardım ihtiyacını gören diğer kişilerin de “çoğulcu görmezden gelme” hali ile olayı acil olmayan bir durum olarak nitelendirmelerine ve diğerlerini de yanlış yönlendirmelerine neden olabilmektedir. Aynı zamanda başka insanların varlığı sorumluluğun dağılmasına, “başka biri yardım eder” düşüncesinin oluşmasına sebep olabilmektedir (Atkinson vd., 2010, s. 653). Ancak seyirci müdahalesi, çoğulcu görmezden gelme gibi tüm bu konular hakkında bilgi sahibi olmak acil bir durumda müdahale etmeme, yardımda bulunmama gibi

davranışları engelleyebilmektedir (Sprafkin, Liebert ve Poulous'dan akt. Atkinson, 2005, s. 656). Öte yandan çevrede başka insanların var olması yardım davranışlarının ortaya çıkmasını da sağlayabilmektedir. Diğer insanların yardım gerektiren bir olayda yardımda bulunduklarını görmek kişilere ne zaman ve nasıl yardım edebilecekleri konusunda yol gösterebilir. Hatta televizyonda izlenen yardım davranışları dahi bireylere yardımcı örnekler oluşturarak yardım davranışlarını artırabilmektedir (Atkinson vd., 2010, s. 655). Anlaşılacağı üzere yardım gerektiren bir durum oluştuğunda çevredeki insanlar özgecil davranışların artmasına veya azalmasına yol açabilmektedir.

Çevrenin özgecil eylemler üzerindeki bir diğer etkisi de kişiler arası etkileşim ile açıklanmaktadır. Kişiler arası iş birliğinde bencil ve fedakâr bireyler arasındaki etkileşim oldukça etkilidir. Çevresel faktörlere bağlı olarak fedakâr bireyler bencil olanları iş birliği yapmaya zorlayabilir veya bunun tam tersi de mümkün olabilmektedir. Kültürel güçler de özgeci davranışlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Fehr ve Fischbacher, 2003).

Özgeci davranışlarla ilgili yapılan araştırmalar içinde bulunulan durumun sunulacak yardımın derecesini etkilediğini göstermektedir. Örneğin yapılan bir araştırmada kaybolmuş gibi davranan bir çocuk, yolda yürüyen insanlara yaklaşıp ebeveynlerini bulmak için yardım istemiş ve sonuçlar çocuğun kentsel ve kırsal alanlarda yaklaşık olarak aynı düzeyde yardım aldığını ancak yerleşim yerlerinde iş ortamlarına göre çocuğa daha fazla yardım edildiğini göstermiştir. Büyük bir şehirde yaşamak, sakinlerin sosyal çevrelerine karşı daha az duyarlı olmalarına sebep olmaktadır. Hayatta kalmak amacıyla, sürekli dikkat dağınıklığını önlemek için insanlar başkalarının işlerine karışmamaktadırlar (Goldman, Lewandowski ve Carrill, 1982). Yani bulunulan ortamlar, bu ortamlardaki insanların uğraşları da özgecil eylemleri etkilemektedir.

Alan teorisi ise özgeci davranışların kişinin yardımda bulunduğu yaşayacağı olumlu veya olumsuz durumların ağırlığının değerlendirilmesiyle orta çıktığını ifade etmektedir. Kişiler başka birine yardım ettiğinde zor durumda kalıp kalmayacağı veya yardım etmekten dolayı yaşayacağı içsel huzur gibi durumun çeşitli artı eksi yönlerini değerlendirerek özgeci davranışlarda bulunmaktadır (Akbaba, 1994). Kişinin yardım ettiğinde yaşayacağını düşündüğü olumlu veya olumsuz durumları değerlendirmesi özgeci davranışlarda bulunup bulunmayacağına dair karar verme sürecinin bir parçasıdır.

Karşılıklılık ilkesi de bireylerin özgeci davranışlarını etkilemektedir. Bireyler yardım aldıkları kişilere diğerlerine göre daha fazla yardım etmektedirler. Aynı şekilde aldıkları

yardım büyüdükçe de daha çok karşılık vermektedirler. Bu durum karşılıklılık ilkesiyle açıklanmaktadır. Karşılıklı özgecilik yardım aldığı kişiye yardım et anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Ancak kişi yardımında bulunurken gönüllü bir şekilde sadece yardım etme amacı taşıyorsa bu tür davranışları daha fazla karşılık bulmaktadır (Oktar, 2018).

Özgeci davranışları etkileyen bir diğer faktör de arkadaşlık ilişkileridir. İhtiyacı olduğunda daha fazla arkadaşından yardım isteyebilen öğrencilerin yardımseverlik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Özdemir vd., 2020).

Yardımsever bir davranışın gerçekte özgeci olup olmadığı yapılan tanımlamalara göre farklılık gösterebilmektedir. Yöntem vd. (2017) bazı yardım davranışlarının motivasyonunu onaylanma ve takdir edilme gereksiniminden alabildiğini belirtmiştir. Bu motivasyonla gerçekleştirilen olumlu sosyal davranışlar “itaatkâr prososyal davranış” ve “kamusal prososyal davranış” olarak adlandırılmakta ve dışsal motivasyon ile güdülendiği için özgeci davranış olarak görülmemektedir. Dış ödüllerin yokluğu özgeciliğin var olmasında çoğunlukla ortak kriter olarak görülmektedir. Ancak dış ödül olmayan, kendini ödüllendirme veya cezalandırma gibi içsel süreçlerin özgecilik anlayışına dahil edilip edilmemesi tanımlamalara göre farklılık göstermektedir. Örneğin utanç ve suçluluktan kaçmanın zor olduğu bir durumda iyi, sorumlu, ilgili bir kişi olarak olumlu bir öz imajı sürdürmek amacıyla özgeci davranışta bulunmanın egoist olup olmadığı veya gerçekte özgeci olup olmadığı yapılan tanımlamalara göre farklılaşmaktadır. Eğer özgeciliğin tanımına kendini ödüllendirme ve cezalandırma süreçlerini de dahil edersek, kaçmanın kolay olmasına rağmen yine de yardım davranışında bulunan kişinin motivasyonunun gerçek fedakârlık olduğunu söyleyebiliriz. Tüm bu sorunlar araştırmacılar arasında özgeciliğin gerçekte var olup olmadığı ile ilgili tartışmalar arasında yer almaktadır (Batson, vd., 1986).

Görüldüğü üzere özgeciliğin kaynağı ve motivasyonu ile ilgili pek çok farklı tanımlama ve görüş bulunmaktadır. Bir davranışın özgeci olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği de bu sebeple farklılık gösterebilmektedir. Ancak genel tanımlamalara bakıldığında özgeci bir davranışa gönüllülük ve karşılık beklememe ilkelerinin kaynaklık etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kuramsal Yaklaşımların Özgeciliğe Bakış Açısı

Özgecilik insan doğasıyla ilgili kuramlar, sosyalleşme ve kişilik konuları açısından pratikte ve teoride önemli bir kavramdır. Özgecilik bir kişilik özelliği olarak nitelendirilmektedir. Fedakâr insanlar bencil olarak bilinen insanlara göre farklı tepkilerde bulunur. Ancak bireylerin davranışları daima gerçek duygularının bir yansıması olmayabilir. Bu sebeple özgeciliğin atfedilmesi zor bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Davranışçı, psikanalitik ve evrimsel teoriler gerçekte insan davranışlarının egoist olduğunu ileri sürmektedir. Buna rağmen günlük yaşamda özgeci davranışlar açık olarak görülmektedir. Araştırmacılar için özgeciliğin tanımı ve var olup olmadığı sorusu zor sorunlar olarak ortaya çıkmıştır (Krebs, 1970). Özgeci davranışların gelişimi ve kaynağı ile ilgili farklı kuramsal yaklaşımlar farklı açıklamalarda bulunmaktadır.

Evrimsel / Biyolojik Yaklaşım

İnsanoğlunun kendi akrabaları olmayan kişiler için bile büyük ölçüde yardım davranışı sergiledikleri gözlenmektedir. 14 ila 18 aylık bebeklerin erişilemeyen nesneleri getirmeleri veya onlar için dolapları açmalarına yardımcı olmaları gibi başkalarının hedeflerine ulaşmalarına yardım etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bebekler bu davranışları yetişkinlerden gelecek herhangi bir ödül veya itibar beklemeksizin gerçekleştirmektedirler. İnsanoğlu dışındaki diğer türlerin yetişkinleri yavrularına özgecil eğilimler aşılama çalışmazlar. Özgeciliğin başlangıcı çocukların yardım etmeye teşvik edilmeden veya ödül beklemeden kendiliğinden yardım etme eğilimi ile karakterizedir (Warneken ve Tomasello, 2009).

Araştırmalar, insan bebeklerinin ve şempanzelerin diğerlerine yardım etme konusunda yetenekli ve istekli olduğunu göstermektedir. İnsanların en yakın primat akrabaları olan şempanzeler de somut ödüller olmadan başkalarına yardım ederler. Hatta bebeklerin, yardım ettikleri kişinin akraba mı yabancı mı olduğunu, diğerinin karşılık verip vermeyeceğini veya davranışlarının itibarlarını nasıl etkileyeceğini hesaba katmadan, oldukça gelişigüzel yardım ettikleri görülmektedir. Ancak, evrimsel bir perspektiften bakıldığında, insanların bu faktörlerin hiçbirine bakmadan yardım ettikleri böylesine saf bir fedakarlığın devam etmesi mantıksızdır. Sonuç olarak insan bebekleri doğal olarak özgecil davranışlarda bulunmaktadır ve büyüdükçe sosyalleşmeleri ve başkalarıyla sosyal etkileşimlerden geri bildirimler almaları başlangıçtaki özgecil eğilimlerin önemli araçları haline gelmektedir (Warneken ve

Tomasello, 2009). Evrimsel yaklaşım türlerin doğasında özgecilik olduğunu ve özgeci davranışlarda bulunma eğilimi ile dünyaya geldiklerini savunmaktadır.

Ahlaki Yaklaşım

Ahlaki gelişim ile ilgili olan özgecilik diğerlerine fayda sağlamak için gerçekleştirilen davranışlar ve diğer insanlara kişisel bir gereksinim sebebiyle değil yalnızca faydalı olmak amacıyla yardımda bulunma olarak tanımlanmaktadır (İşmen ve Yıldız, 2005). Comte özgeciliği ahlaki bir kavram olarak açıklamayı amaçlamış ve genel olarak bu çerçevede kullanmıştır (Scott ve Seglow, 2007). Özgecilik kişilerin diğerlerine önem vermesi, başkalarının duygularına, yaşantılarına duyarlı olması, maddi ve manevi konularda destek olması ve tüm bu davranışları manevi bir doyum dışında herhangi bir karşılık beklemeksizin gerçekleştirmesidir. Kişilerin özgeci davranışları üzerinde bir takım sosyolojik, ekonomik, psikolojik faktörler etkilidir (Ümmet, 2012). Ahlaki gelişim kuramlarına göre insanlar belirli gelişim aşamalarından geçerek ahlaki değerler arasında yer alan özgecilik değerini kazanırlar. Aynı zamanda ahlaki gelişim kuramları bütün insanların en üst düzeyde ahlaki gelişim gösteremeyeceğini ifade etmektedir. Hatta bazı insanlar özgeciliği ahlaki bir değer olarak edinebilirken diğerleri ahlaki gelişim basamaklarının daha alt düzeylerinde kalır ve özgeciliği bir değer olarak kazanamayabilir (Kohlberg ve Hersh, 1977). Karşılık beklememe özelliği ile özgeci davranışlar gelenek ötesi ahlak evresinde yer almaktadır. Özgeci eylemlerde bulunan bireyler ahlaki olgunluğa sahip, toplumun refahına ve huzuruna katkı sağlayan kişilerdir (Yöntem vd., 2017). Özgeci davranışlar ahlaki gelişim basamaklarının üst sıralarında yer almaktadır.

Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında yer verdiği pazar değiş-tokuş ahlakı döneminde ise karşılıklı menfaatler ve davranışın karşılığında ödül bekleme gibi özellikler yer almaktadır. Bu dönemdeki karşılıklılık ve paylaşma gibi eylemler çıkarlara ve belli bir amaca yöneliktir (Kohlberg ve Hersh, 1977). Ödül, çıkar gözeterek gerçekleştirilen yardım davranışları ise özgeci davranış olarak nitelendirilememektedir.

Etik açıdan ele alındığında bir davranışın başkaları için iyi sonuçlara yol açması etik anlamda doğru olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda özgecilik bir sonuççuluk şekli olarak düşünülmektedir. Özgeci davranışlar yardım eden dışındaki herkesin iyi sonuçlar almasını en üst seviyeye ulaştırmaya çalışmaktadır. Özgecilik bireyin davranışlarının ahlaki değerinin yardım eden üstündeki sonuçlarını gözetmeksizin sadece diğerlerine olan olumlu etkileri

üzerinde duran etik doktrin olarak tanımlanmaktadır (Furnham, Treglown, Hyde ve Trickey, 2016). Özgeciliğe dair etik bakış açısı özgeci davranışların karşılık, çıkar veya kişisel fayda beklememe özelliği ile örtüşmektedir.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme teorisi ve genel öğrenme yaklaşımları özgeci davranışları geçmiş yaşantılarının birikimiyle ortaya çıkan öğrenme süreci ile açıklamaktadır. İnsan davranışı çocuklukta daha çok ebeveynlerin ödüllendirme ve cezalandırılma yoluyla şekillenmektedir. Örneğin yardıma ihtiyacı olan birine yardım eden çocuğun davranışının pekiştirilmesi özgeci davranışların gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ancak yetişkinlik yıllarında da bir ödül veya ceza olmadan kişi aynı davranışları sürdürebilir. Bu da kişinin kendini ödüllendirmeyi veya cezalandırmayı öğrenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Böylece çocuklukta öğrenilen yardım etme, paylaşma gibi özgeci davranışlar model alma, taklit etme yoluyla öğrenilmiş olmakta hem de kendini ödüllendirme ve cezalandırmayı öğrenme yoluyla kalıcı hale gelmektedir (Bandura ve Walters, 1977). Yani sosyal öğrenme kuramına göre özgecilik doğuştan gelmemekte, sosyalleşme yoluyla öğrenilmektedir (Akbaba, 1994).

İnsanlar ilk yaşlarından başlayarak ailelerinin, anne ve babalarının oluşturduğu çevrede özgeci davranışlarda bulunmaya başlar (Boylu, 2020). Sosyal öğrenme kuramı özgeciliğin öğrenilmesinde gözlem ve model alma, taklit ve pekiştirme gibi unsurların rol oynadığını belirtmektedir. Yardımlaşmanın, sorumluluğun, paylaşmanın hâkim olduğu bir ailede dünyaya gelen çocuk bu davranışlara model alarak, taklit ederek öğrenir ve kendi yaşantısında da özgeci davranışlarda bulunur. İlerleyen zamanlarda da çevrenin toplumun pekiştirmesiyle özgecilik kişinin yaşamında kalıcı hale gelir (Akbaba, 1994). Yani özgeci davranışların kalıcı olup olmaması çevrenin pekiştirmede bulunmasına veya görmezden gelmesine bağlıdır (Boylu, 2020).

Warneken ve Tomasello'ya (2009) göre sosyalleşme özgeciliğin asıl kaynağı değildir. Temelde çocukların özgecil davranışlarda bulunmaya doğal bir eğilimleri vardır ve sosyalleşme uygulamaları özgeciliğe ilişkin bu yatkınlığı geliştirmektedir. Diğer bir ifadeyle, sosyalleşme uygulamaları başlangıçta tamamen bencil olan çocuklara fedakarlığı dayatmamaktadır. Çocuklar özgecil eğilimlere sahip olmakla birlikte sosyalleşme bu eğilimle uyum içinde çalışmaktadır. İnsan kültürleri, insan ruhuna fedakârlık aşılamaktan çok özgeci davranışların gelişmesini sağlamaktadır.

Özgeciliğin doğuştan var olduğu veya ilk yaşlardan itibaren aile ve çevre tarafından öğretildiği ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ancak özgeciliğin varlığı nasıl ortaya çıkarsa çıksın yaşanılan çevre ve kültürel etmenler özgeci davranışlara yön vermektedir. Doğumundan itibaren öğrenerek gelişen, sosyal bir canlı olan insan çevreden edindiği tecrübelerle bazı davranışlar edinmektedir (Akbaba, 1994). Özgeci davranışların edinilip gelişmesinde de ailenin, çevrenin, kültürün etkisi yadsınamaz bir öneme sahiptir.

Psikoloji Kuramları Açısından Özgeci Davranışlar

Psikoloji kuramları insan doğası, sosyal etkileşim, yardım alma ve yardım etme davranışları üzerinde durmuş, bu konularla ilgili görüşler öne sürmüştür. Kuramlar arasında özgeci davranışlar ile ilgili Adler, Fromm, May, Freud, Perls, Erikson ve Maslow'un görüşleri dikkat çekmektedir.

Adler kuramında “sosyal ilgi” kavramını ortaya koymuş ve özgeci davranışları da bu kapsamda ele almıştır. İnsan sosyal bir canlıdır ve davranışlarının kaynağında olumlu sosyal dürtüler yer almaktadır. Adler insan motivasyonunu sosyal içgüdülerle açıklamaktadır. Sosyal içgüdüler, bireylerin bencil çıkarlarına, kişisel kazançlarına yönelik değil, toplum çıkarlarına yönelik davranışlarda bulunmalarını sağlamaktadır. Böylece bireyler kendi gereksinimlerinden ziyade toplumun çıkarlarını ön planda tutmaktadırlar. Adler özgeci davranışlarda bulunan kişileri, oluşturduğu karakter tipolojisinde “sosyal yetkin tip” olarak sınıflandırmıştır. Bu kişilik tipine sahip olan insanlar başkalarına yakınlık hissetmekte, iş birliğine yatkın olmakta ve diğerlerinin faydasına yönelik eylemlerde bulunmaya istekli olmaktadır (Adler, 1930). Adler'in öne sürdüğü psikolojik doğum sırası kapsamında ele alındığında küçük çocuk psikolojik doğum sırası, büyük ve ortanca psikolojik doğum sırasına sahip bireylere göre daha fazla özgeci davranışlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda küçük çocuk psikolojik doğum sırasına sahip olan bireylerin daha fazla yardım görmesinin, özgür davranabilmesinin, karşılıksız ilgi ve sevgi görmesinin özgeci davranışlarda bulunmalarına kaynaklık edebileceği düşünülmektedir (Yöntem vd., 2017).

Psikoanalitik teori özgeci davranışları ve hatta tüm prososyal davranışları utanma ve suçluluk duyguları ve içselleştirilen yasaklar ile açıklamaktadır (Akbaba, 1994). Freud anne babanın veya otorite figürlerinin içselleştirilmiş şeklini süpereo olarak adlandırmaktadır. Süpereo vicdan ve ego ideal ilkesine göre çalışır (Freud, 1920). Bireylerin toplumun değerler sistemini sosyalleşme süreci ile kazanması psikanalizde süpereo ile

açıklanmaktadır. Süperegounun varlığı bireyin kendini cezalandırmasına, ahlaki yasaklar oluşturmaya, suçluluk duymasına veya anne-babanın, toplumun onayladığı davranışlarda bulunarak kendiyile övünç duymasına, öz saygı kazanmasına yol açmaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2013, s. 23).

Gestalt terapi yaklaşımına göre insanlar hem fiziksel hem de sosyal, psikolojik bazı ihtiyaçlara sahiptir. Hem bu ihtiyaçların giderilebilmesi hem de duyguların yaşanabilmesi için sosyal çevrenin varlığı gerekmektedir. İhtiyaçların giderilebilmesi için çevre ile etkileşim kurulmaktadır (Akkoyun, 2001, s. 44). Bireyin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını çevresiyle bir denge kurarak karşılaması gestalt terapide “homeostasis” olarak adlandırılmaktadır (Akkoyun, 2001, s. 45). Bireyin var olması için hem kendini çevreden ayırtması hem de çevreyle, başkalarıyla ilişki kurması gerekmektedir. Kişiler “temas” yoluyla çevreyle etkileşimde bulunmakta ve bu da büyüme ve gelişmeyi sağlamaktadır (Akkoyun, 2001, s. 43). Gestalt terapiye göre kişiler kendileri için istedikleri bazı şeyleri, gereksinimlerini diğerlerine ifade edemeyip başkalarının ihtiyaçlarına yönelik yardımda bulunabilirler. Bireyler bu yardımı farkında olmadan aslında kendi gereksinimlerinden dolayı yapmakta ve böylece ikincil bir doyum almaktadırlar. Bu durum gestalt terapide “yardım eden sendromu” olarak adlandırılmaktadır (Votan-Acar, 2015, s. 62). Gestalt terapi özgecil davranışları çevre ile etkileşim, temas ve ihtiyaçlar çerçevesinde değerlendirmiştir.

Fromm kuramında gerçek sevginin ilgi, sorumluluk, saygı ve bilgiden oluştuğunu söylemektedir. Sevdiğimiz varlığın yaşamını ve gelişimini sürdürmesi amacıyla aktif ilgide bulunmamız sevgidir. Kuramda sorumluluk ise başkalarının görünen veya görünmeyen gereksinimlerine cevap vermek olarak tanımlanmaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2013, s. 115). Fromm karakter tipolojisini yaşamsever ve ölüsever olmak üzere ikiye ayırmıştır. Yaşamsever özelliklere sahip kişiler tüm canlıların, fikirlerin, kültürlerin gelişiminin önemli olduğunu düşünmekte ve bunları geliştirmeye yönelik eylemlerde bulunmaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2013, s. 128). Fromm özgeciliği sevgi, sorumluluk ve yaşamsever kişilik özelliği kapsamında ele almıştır.

Erik Erikson kişilerin psikolojik gelişiminin hayatları boyunca kurdukları sosyal ilişkilere bağlı olduğunu ifade etmiş ve sekiz aşamadan oluşan psikososyal evreler kuramını ortaya koymuştur. Erikson’a göre her bir evrede bireylerin karşı karşıya geldiği bazı problemler ya da krizler yer almaktadır. Bireyler orta yetişkinlik döneminde gelecek nesillere yol göstermek, onlara imkanlar sağlamak amacına yönelik davranışlarda bulunmaktadır.

Erikson bu dönem için üretkenlik terimini kullanmaktadır. Bu dönemde bulunan kişiler gençlerin yetişkin bireyler olabilmeleri için onlara destek olmakta, ihtiyacı olanlara yardım etmekte, topluma katkıda bulunmakta ve tüm bunlardan doyum almaktadırlar (Atkinson vd., 2010, s. 111). Erikson'a göre bireyler özellikle üretkenlik dönemi olan orta yetişkinlikte özgeci davranışlarda bulunmaktadır.

Maslow özgeci davranışları öne sürdüğü “gelişim güdülleri” kapsamında ele almıştır. Gelişim güdülleri başka insanları sahiplenici ve olmadan sevmeyi, diğer insanları daha iyi anlamaya çalışmayı gerektirmektedir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2013, s. 315). Maslow aynı zamanda kendini gerçekleştiren bireyin psikolojik açıdan sağlıklı olduğunu belirtmiştir. Kendini gerçekleştiren bireyin ortak yanları arasında ise yalnızca kendi yaşam sorunlarıyla değil başkalarının problemleriyle de ilgilenme, başkalarının problemlerinin çözümünde sorumluluk hissetme, diğer insanların yaşamını kolaylaştırmaya çalışma, diğerlerinin sorunlarına, acılarına duyarlı olma ve yardım etmeye gönüllü olma gibi maddeler sıralamıştır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2013, s. 324). Maslow'un kuramında özgeci davranışlar kendini gerçekleştiren bireylerin özellikleri arasında yer almaktadır.

May kuramında sevgi üzerinde durmuş ve kişinin başka bir insanın varlığından hoşlanmasını, onun gelişimini kendi gelişimi kadar onaylamasını sevgi olarak adlandırmıştır. Sevginin başka insanlarla kurulan ilişkileri (mitwelt), biyolojik dürtüleri (umwelt) ve kendi benliğini ve değerini (eigenwelt) onaylamayı içerdiğini belirtmiştir. Sevgiyi türlere ayıran May özgeci davranışları başkalarına saygı duymayı, çıkar beklemeden diğerlerinin refahını önemsemeyi içeren karşılıksız, çıkarsız, koşulsuz ve fedakârca sevgi olarak tanımladığı “agape” terimiyle açıklamaktadır (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2013, s. 341).

Sosyal Destek

İnsan sosyokültürel bir canlıdır. Bireyler sosyal çevresi ile bir bütün halinde hayatına devam eder, doğal çevresi içinde gereksinimlerini karşılar ve kişiliğini geliştirir (Terzi, 2008). İnsanın hayatını sürdürebilmesi için ikili ilişkileri ve grupla ilişkileri içeren toplumsal etkileşimde bulunması gerekmektedir. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren diğerleriyle etkileşim kurarak, diğer insanlardan yardım alarak hayatta kalır. Çevreyle kurulan etkileşimlerin kaynağında ihtiyaçlar yer almaktadır. Toplumsal etkileşime karşılıklı beklentiler ve bunların giderilmesi döngüsü temel oluşturmaktadır (Kozaklı, 2006). İnsanın

psiko-sosyal bir canlı olmasının sonucu olarak toplumla, yakın çevresiyle, arkadaşlarıyla, ailesiyle, iş ve okul ortamlarındaki diğer kişilerle etkileşimde bulunması gerekmektedir. Bu etkileşim bireyleri karşılıklı olarak etkilemektedir (Baytemir, 2006). Sosyal çevre, aile, arkadaşlar sosyal destek sistemi içerisinde yer almakta ve kişinin gelişimi, uyum sağlaması, sosyal ilişkilerini geliştirmesi yönünde olumlu katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle sosyal destek kavramı artan bir ilgi görmektedir (Yıldırım, 1997).

Sosyal destek terimi, en yaygın şekilde, ilişkilerin işlevsel içeriğine atıfta bulunmak için kullanılmaktadır (House, 1987). Sosyal destek en temel anlamda yardım davranışları ile ifade edilmektedir (Kozaklı, 2006). Sosyal destek kişinin önemine ve değerine inandığı, korunduğu ve sevildiği sosyal bir gruba bağlı olması, ihtiyaç duyduğu yardımı alabilmesidir (Lepore vd., 1991). Bir diğer tanıma göre sosyal destek güvenebileceğimiz, bizi önemseyeni, değer verdiğini ve sevdiğini bize bildiren insanların varlığı veya erişilebilirliğidir (Sarason vd., 1983). Yıldırım (1997) sosyal destek kavramını kişinin çevresinden sağladığı psikolojik ve sosyal destek olarak tanımlamaktadır. Traş ve Aslan (2013) ise sosyal desteğin kişinin çevresindeki bireylerden algıladığı yardım veya destek olduğunu ifade etmektedir. Özetle sosyal destek, kişinin problemleri çözmesinde, önleminde, iyileşmesinde, ruh sağlığını koruyabilmesinde farkında olduğu güçlü kaynaklar olarak tanımlanmaktadır (Oktan, 2015).

Kurt Lewin Alan Kuramı ve davranış tanımıyla sosyal desteğin teorik temelini oluşturmuştur. Lewin davranış tanımında çevreyi psikolojik bir çevre olarak ele almıştır. Kişilerin sosyal destek sistemi de psikolojik çevreleri içinde bulunmaktadır. Lewin'e göre psikolojik çevre fiziksel çevrenin içinde yer almakla birlikte bazı noktalarda farklılaşmaktadır. Psikolojik çevrede bulunan tüm unsurlar davranışı etkilemektedir. Böylece davranış psikolojik çevrede oluşan değişme olarak tanımlanmaktadır. Yani bireylerin psikolojik çevrelerinde değişiklik yapmalarına yardımcı olarak olumlu davranış geliştirmeleri sağlanabilmektedir (Lewin, 1939). Sosyal destek sistemi psikolojik çevre içinde yer aldığından sosyal destek kavramının bireylerin davranışları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Bireyler yaşadıkları problemleri hem kendi bireysel çabaları hem de etkileşimde bulundukları diğer kişilerin yardımıyla çözüme kavuşturabilmektedir. Aile, arkadaşlar, okul ve iş ortamında bulunan diğer kişilerden alınan sosyal destek kişilerin fizyolojik ve psikolojik açıdan iyi oluşlarına katkı sağlamaktadır (Baytemir, 2006). Bu bağlamda sosyal

destek kavramının, sağlık bilimlerini, sosyal bilimleri ve davranış bilimlerini konu alan yayınlarda sıklıkla üzerinde durulduğu gör÷lmektedir (Yıldırım, 1997). Aynı zamanda literatür incelendiğinde sosyal destek kavramının, insanları hayat boyu psikolojik veya somatik şekilde etkileyen stresli durumlara olan etkisini inceleyen çok sayıda araştırma yapıldığı gör÷lmüştür. Hem hayvanlar hem de insanlar üzerinde yapılan çalışmalar aynı türün diğeri önemli üyelerinin varlığının stres altındaki bireye verdiği koruyucu etkiye dair kanıtlar sağlamaktadır (Kaplan, Cassel ve Gore, 1977). Sosyal destek stresli durumların ortaya çıkmasını ve oluşturduğu sonuçları, stresli duruma yüklenen anlamı ve verilen duygusal tepkileri değiştirerek farklı biçimlerde etkilemektedir. Sosyal destek kişinin başa çıkabilme yetilerini geliştirmesine, yaşam kalitesini yükseltmesine, daha kolay iyileşebilmesine yardımcı olmakta böylece ruh sağlığına olumlu katkıda bulunmaktadır. Ayrıca hastalıkların önlenmesini ve tedavisini kolaylaştırmaktadır (Ardahan, 2006). Fiziksel ve zihinsel sağlığı geliştirmede ve sürdürmede ve özellikle stresin sağlık üzerindeki potansiyel zararlı etkilerini tamponlamada veya iyileştirmede sosyal ilişkilerin ve sosyal desteğin önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (House, 1987). Sosyal destek kişiler arası ve psikososyal süreçlerle iyi oluş halini artırmakta, psikolojik ve fiziksel sağlığı korumakta, güç durumlarla ve stresle baş etmede yardımcı olmaktadır. Sosyal destek problemler ile ilgili sakince konuşabilme, ilgi görme, duygusal yakınlık, kabul etme, alternatif çözüm yolları bulma gibi imkanlar sağlayarak stres yaşayan bireyin başa çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Bulut, 2017).

Sosyal ağlar ve sosyal destek stresörlere maruz kalma sıklığını ve süresini de etkileyebilmektedir. Bireylerin yakın çevresinden aldıkları sosyal destek, iş hayatında ve özel yaşantılarında karşılaştıkları çeşitli zorluklarla başa çıkabilmelerine fayda sağlamakta ve bireylerin direncini artırmaktadır (Çivilidağ, 2003). Örneğin, destekleyici bir amir, bir çalışana uygun zamanda tamamlanabileceğinden daha fazla iş verilmemesini sağlayabilir. Benzer şekilde, yeni işler hakkında bilgi sağlayan bir sosyal ağa sahip olmak, bir kişinin uzun vadeli işsizlik yaşama olasılığını azaltabilir. Stres kaynaklarına daha az maruz kalma gelişmiş zihinsel ve fiziksel sağlıkla da ilişkilendirilmektedir (Glanz vd., 2008, s. 194). Aynı zamanda sosyal destek psikolojik dayanıklılığı güçlendiren etmenlerden biridir (Terzi, 2008).

Sosyal desteğin kaybı, bireyin birtakım gereksinimlerinin karşılanmamasına yol açmaktadır (Kaplan vd., 1977). Okul çağı çocuklarının yeterli sosyal desteğe sahip olmamaları ruh

sağlığını kötü etkilemekte ve zorbalığa maruz kalma gibi risklere karşı savunmasız hale getirmektedir. Ayrıca algıladıkları sosyal destek düzeyi düşük olan çocukların iyi oluş düzeylerinin de düşük olduğu görülmektedir (Rigby, 2000). Aile, öğretmen ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyi düşük olan ergenler, ergenlik dönemi özelliklerinden olan benmerkezciliğin de etkisiyle şiddet içerikli davranışlarda bulunabilmektedirler. (Avcı ve Yıldırım, 2014).

Ebeveynleriyle destekleyici ve olumlu bir ilişkiye sahip olan gençler, arkadaşlarıyla da daha iyi destekleyici ilişkiler kurabilmekte ve daha yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olabilmektedirler. Tam tersine ebeveynleriyle ilişkilerinde yeterli sosyal destek alamayan gençler, arkadaşlarıyla da destekleyici ilişkiler kurmakta daha az başarılı olabilmektedirler. Bu nedenle ebeveynleriyle olan ilişkilerinde alamadıkları sosyal desteği arkadaşlık ilişkileri yoluyla da telafi edememektedirler (Helsen, Vollebergh ve Meeus, 2000). Aileden alınan sosyal desteğin önemli bir parçasını da kardeşler oluşturmaktadır. Kardeşlerinden yeterli sosyal destek alabilen bireylerin psikolojik ve sosyal iyi oluş hali de artmaktadır (Turgut, 2015).

Aileden alınan sosyal destek akademik başarının yükselmesine de olumlu etkide bulunmaktadır. Aileler çocuklarının problemlerini çözmelerine yardımcı olarak yanlışlarını incitmeden, suçlayıcı, yargılayıcı olmadan düzelterek, çocuklarına güvenip anlamaya çalışıp takdir ederek, güçlü yanlarını keşfetmelerine yardımcı olarak sosyal destek sağlayabilmektedir. Ancak tam tersine ebeveynlerin ilgisiz davranışları, yüksek beklentileri, aile içi çatışmalar akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Yıldırım, 2006). Sosyal destek öğrencilerin akademik başarısını etkilediği gibi okula devam ve okula uyum sağlama konularında da yadsınamaz etkilere sahiptir (Yıldırım ve Ergene, 2003). Bunlara ek olarak öğrencilerin algıladıkları sosyal destek arttıkça internet bağımlılığı da azalmaktadır (Kayri vd., 2014).

Arkadaştan alınan sosyal destek akademik başarıyı artırma, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurma yönünden öğrencilere yardımcı olmaktadır (Yıldırım, 2006). Ayrıca algılanan arkadaş desteği sosyal yetkinlik düzeyine de olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Traş ve Aslan, 2013). Sosyal destek düzeyi yüksek olan bireyler kendilerini daha az yalnız hissetmektedir (Yılmaz vd., 2008).

Bireyler hayatlarının türlü dönemlerinde sosyal desteğin birbirinden farklı çeşitleri ve işlevleriyle tanışmaktadır (Cohen ve Syme, 1985). Sosyal desteğin tanımı ve işlevlerine

ilişkin görüşler farklılaşmaktadır. Ancak sosyal desteğe ilişkin belirtilen görüşler desteğin niteliğinin de niceliği kadar öneme sahip olduğunun altını çizmektedir (Çivilidağ, 2003). Sosyal destek kaynaklarının bireye olan etkisi, önemi, işlevi gelişim dönemi ve yaşa göre değişiklik gösterebilmektedir (Cohen ve Syme, 1985). Sosyal desteğin meydana gelmesinde bebek ile ona ilk bakım veren kişinin olumlu bir ilişkiye sahip olması etkilidir. Bu olumlu ilişkiler sayesinde bebek önemsendiğini ve desteklendiğini hisseder (Taysi, 2000). Bireyin erken yaşlarda bakımını sağlayan kişilerle güvenli bağlarının olması destekleyici ilişkiler kurmasını, sürdürmesini ve bu ilişkilerin kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Yüksek sosyal desteğe sahip bireyler erken yaşlarda güvenli bağlar geliştirmeleri sonucu stresle daha iyi baş etme yetileri geliştirmekte ve ihtiyaç duyduklarında yardım alabilecekleri sosyal ağlarıyla daha iyi etkileşim kurmaktadır (Carr, 2016, s. 318). Çocuklukta sosyal desteğin varlığı kişilik gelişimine olumlu etki etmektedir (Sarason vd., 1983). Aile içinde olumlu ilişkilerin ve güvenli bağların olmasının yanı sıra demokratik ebeveyn tutumunun benimsendiği ailelerde çocukların arkadaşlarından ve ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir (Çeçen, 2008). Sosyal destek bireyin sosyalleşme sürecine olumlu etki etmektedir. Aile bireyin ilk sosyalleştiği yerdir ve ilk sosyal destek kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Birey yaşamının daha sonraki yıllarında ise arkadaşlar, okul, sosyal çevre, iş ortamı gibi sosyal destek kaynaklarından yararlanabilmektedir (Aydıl, 2020). Sosyal destek ilk defa ailede oluşmakla birlikte gelişim dönemlerine göre farklı sosyal destek kaynakları da yaşamımızda yer almaktadır.

Bazı insanlar yalnızca çok sayıda bulunan yardım kaynağının yeterli sosyal destek olanakları sağladığını düşünebilmekte bazıları ise bir kişinin bile yeterli olduğunu düşünmektedir. İnsanların ne kadar girişken olduğu ve başkalarıyla ne kadar rahat hissettiklerine bağlı olarak gerekli olduğuna inandıkları desteklerin sayısı değişebilmektedir (Sarason vd., 1983). Sosyal destek sisteminde, sosyal, ekonomik veya politik özellikte birtakım unsurlar yer almaktadır. Sosyal destek kaynakları içinde aile, arkadaşlar, komşular, iş arkadaşları, öğretmenler, etnik, ideolojik veya dinsel gruplar, içinde bulunulan toplum yer almaktadır. Kişinin sosyal destek sistemlerini bilmesi, bunlardan yararlanabilmesi güçlüklerle baş edebilmede, psikolojik ve sosyal problemlerin çözümünde, önlenmesinde, sağaltımında önemli bir kaynak sağlamaktadır (Yıldırım, 1997). Sosyal destek kaynakları farklılaşabilmekle birlikte bireyin sosyal destek kaynaklarını bilmesinin, bunların farkında olmasının ihtiyacı olduğunda gerekli yardımı alabilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kişi sosyal desteğe gereksinim duyduğunda bu desteği sağladığı kaynak ve aldığı sosyal destek türü önem taşımaktadır. Bireyin yaşadığı koşullar ve sosyal ilişkileri sosyal destek kaynaklarının farklılaşmasına sebep olmaktadır. (Çivilidağ, 2003). Sosyal destek, hem kişinin gayri resmi kaynaklarından (örneğin, aile, arkadaşlar, iş arkadaşları, amirler) hem de daha resmi yardım kaynaklarından (örneğin, sağlık uzmanları, sosyal hizmetler çalışanları) birçok farklı biçimde sağlanabilmektedir (Glanz vd., 2008, s. 197). Sosyal destek kaynakları kişisel ve örgütsel kaynaklar olarak iki grupta ele alınmaktadır. Aile, arkadaşlar kişisel sosyal destek kaynakları arasında yer alırken amirler ve meslektaşlar örgütsel sosyal destek kaynakları içinde yer almaktadır. Kişisel sosyal destek kaynakları hem çalışma hayatıyla hem de diğer yaşam olaylarıyla başa çıkma becerisine olumlu katkı sağlamaktadır (Torun, 1995). Aile ve arkadaş desteği fiziksel sağlığı ve ruh sağlığını pozitif yönde etkileyen önemli sosyal destek kaynaklarıdır (Doğan, 2008). Aileden alınan ve arkadaşlardan alınan sosyal destek birbirinden farklıdır. Bireylerin yaş gibi faktörlere bağlı olarak arkadaş veya aile desteğinden yararlanma düzeyleri de farklılaşmaktadır. Ancak arkadaşlık ilişkileri aile ilişkilerine nazaran daha kısa süreli olmaktadır (Procidano ve Heller, 1983). Kişisel sosyal destek kaynakları içinde yer alan aile çocuğa erken yaşlarda onay ve olumlu dönüt verme, kabul ve takdir etme gibi ilk önemli destekleri sağladığından diğerlerine göre daha etkin bir role sahiptir. Bu destekler sayesinde çocuklar zorlukları aşabilen, problemleri çözebilen, insanlarla rahat bir şekilde sosyal ilişki kurabilen bireyler olarak yetişebilmektedir (Çivilidağ, 2003).

Gestalt terapi psikolojik destek sisteminin kaynaklarının kişinin kendine sağladığı destek ve çevreden aldığı destekten oluştuğunu öne sürmektedir. Çevresel destek kendi dışımızdaki kaynaklardan aldığımız destek olarak tanımlanmaktadır. Arkadaş, aile, iş, sosyal etkinlikler, doğa, dini inanç gibi kaynaklar çevresel destekleri oluşturmaktadır. Ancak kişiler bazen bu destek kaynaklarını var oldukları halde hissedemeyebilirler veya bir destek kaynağını hem fiziksel hem de psikolojik destek olarak algılayabilirler (Akkoyun, 2001, s. 100).

Sosyal destek kaynaklarına sahip olmayı kolaylaştıran faktörlerden biri bireyin kendini açarak daha samimi ve yakın ilişkiler kurmasıdır (Uygur, 2018). Ayrıca destek sağlayan kişinin “empatik anlayışının” gelişmiş olması sunulan desteğin alıcının ihtiyaçları ve değerleri ile uyumlu olma olasılığını ve desteği isteyen kişinin destek arama veya harekete geçme olasılığını artırmaktadır (Glanz vd., 2008, s. 197). Sosyal destek kaynaklarının yeterliği kişiden kişiye göre değişebilmektedir. Bazıları için bir kişiden alınan sosyal destek

yeterliyen bazıları birçok kaynaktan destek almak isteyebilirler. Ancak temel anlamda gereksinim duyduğunda destek alabileceği insanların olduğunu bilmek ve bu destekten memnun olma seviyesi sosyal desteğin temellerini oluşturmaktadır (Cohen ve Syme, 1985). Algılanan sosyal destek, mevcut destekten memnuniyet, benlik saygısı ve çevre üzerindeki kontrol hissi gibi kişilik faktörlerinden etkilenebilmektedir. Bireyin son deneyimleri mevcut destekten memnuniyet üzerinde etkili olmaktadır (Sarason vd., 1983). Sosyal destek düzeyi kişinin destek kaynaklarında veya kendisinde oluşan değişimlerden de etkilenebilmektedir. Bu değişiklikler bir yakının ölümü, hastalıklar, iş kaybı, aile içi çatışma, sosyal beceri yetersizliği, göç, resmi veya resmi olmayan yardım kaynaklarını bilmeme gibi durumları içermektedir (Yıldırım, 1997). Özetle bireylerin bazı kişilik özellikleri ve destek kaynaklarında, yaşam koşullarında ortaya çıkan değişiklikler algılanan sosyal destek düzeyini etkilemektedir.

Sosyal destek önemli diğerlerinden gelen psiko-sosyal destek kaynaklarının göreceli varlığı veya yokluğu ile tanımlanmaktadır (Kaplan vd., 1977). Sosyal destek kişinin yakınlarından, çevresinden yardım talep etmesi ve onların sağladığı desteği kabul etmesiyle bağlantılıdır (Doğan, 2008). Sosyal desteğin, mevcut destek ve ihtiyaç anında başvurulabilecek yeterli sayıda başka kişinin olduğu algısı olmak üzere iki temel unsuru vardır (Sarason vd., 1983). Anlaşılabacağı üzere literatürde algılanan sosyal destek ve alınan sosyal destek olmak üzere iki tür sosyal destekten söz edilmektedir (Bulut, 2017).

Algılanan Sosyal Destek

İnsanlar hayatları boyunca diğer insanlarla ilişki kurma gereksinimi duymaktadır. Bunun sonucu olarak algılanan sosyal destek kavramı karşımıza çıkmaktadır. Procidano ve Heller'e (1983) göre algılanan sosyal destek, sosyal destek fonksiyonlarının yeterli olup olmadığına ilişkin kişinin öznel yargısıdır. Algılanan sosyal destek ve alınan sosyal destek temelde çok benzerdir. Ancak kişi sosyal destek kaynaklarına sahip olduğu halde bu kaynakların varlığını algılayamayabilir. Yani sosyal desteğin varlığı kişilerin algılarına göre değişmektedir. Bu sebeple algılanan sosyal desteğin alınan sosyal destekten daha önemli olduğu düşünülmektedir (Cohen ve Wills, 1985).

Algılanan sosyal destek kişinin kabul edildiğini, değerli olduğunu, anlaşıldığını hissetmesi ve bunu sağlayan duygusal destek mekanizmalarını algılama biçimi olarak açıklanmaktadır (Üzbe Atalay, 2019). Başka bir deyişle algılanan sosyal destek bireyin ilişkilerinden

sağladığı doyumdur (Aliyev ve Tunç, 2017). Algılanan sosyal destek gereksinim duyulduğunda uygun olan desteğin alınması ve bu desteğin yeterliğini içermektedir. Bu sebeple sosyal destek kavramının ölçülmesinde algılanan sosyal desteğin ölçülmesi tercih edilmektedir (Sürücü, 2005). Yani sosyal destek çoğunlukla algılanan psikolojik duygular açısından ölçülmektedir (House, 1987).

Algılanan sosyal destek, bireyleri stresörlere maruz kalmanın olumsuz psikolojik sonuçlarına karşı korumaktadır (Lepore vd., 1991). Destek ağları, bireye bir tehditle karşı karşıya kaldığında tehditle yeterince başa çıkabilmesi için ihtiyaç duyduğu bilgi veya yardımı sağlamaktadır. Algılanan sosyal destek ortamda destekleyici yapıların bulunmasına bağlı olmakla birlikte algılanan sosyal destek ve sağlanan sosyal destek birbirinden farklılaşmaktadır. Ruh halinde oluşan değişiklikler, tutumlar gibi kişi içi faktörler desteğin var olup olmadığı veya sağlanmış olup olmadığı konusundaki algıyı etkileyebilmektedir. Bir takım sosyal ağ özellikleri, bazı kişilik özellikleri ve duygu durum durumları algılanan sosyal destek düzeyini etkileyebilmektedir (Procidano ve Heller, 1983). Literatür incelendiğinde algılanan sosyal desteğin açıklanmasında sosyal ağların üzerinde durulan önemli bir kavram olduğu görülmektedir.

Sosyal Ağlar

Sosyal destek ve sosyal ağ kavramları sık sık birbiri yerine kullanılmaktadır (Deveci ve Ahmetoğlu, 2018). Sosyal ağ genel anlamda ikili bağlar arasında veya bir dizi ilişki arasında var olan yapılara atıfta bulunmaktadır (House, 1987). Sosyal ağlar bireyin onu destekleyen ilişkilerinin tamamından oluşmaktadır (Carr, 2016, s. 318). Sosyal ağlar sosyal destek alışverişini kolaylaştırmakta, sağlığı ve iyi oluşu etkilemektedir. Araştırmalar güçlü sosyal ilişkileri sürdüren insanların daha sağlıklı olduğunu ve daha uzun yaşadığını göstermektedir (Glanz vd., 2008, s. 207). Kişinin sosyal ağlarının güçlü olması günlük yaşam problemleriyle başa çıkabilmelerini kolaylaştırmakta, diğerleriyle daha yararlı bir iletişim kurabilmelerini sağlamakta ve stresin olumsuz etkilerini azaltmaktadır (Cohen ve Wills, 1985). Kişinin sosyal ağında bulunan kişiler, aile bireyleri, komşular, arkadaşlar, iş arkadaşları, dini kurumlar sosyal destek kaynakları arasında yer almaktadır (Üzbe Atalay, 2019).

Sosyal Destek Türleri

Caplan'a (1974) göre sosyal destek türleri duygusal destek, maddi destek, beraberlik desteği, saygı desteği ve bilgisel destek olarak sıralanmıştır.

Duygusal Destek (Emotional Support): Güvenme, sevilme, ilgilenilme gibi duygular duygusal destek kapsamında yer almaktadır.

Maddi Destek (Instrumental Support): Maddi yardım, hizmet veya materyal sağlanması maddi desteği ifade etmektedir.

Berberlik Desteği (Social Companionship): Boş zamanların geçirilebileceği insanların varlığı beraberlik desteğini oluşturmaktadır.

Saygı Desteği (Esteem Support): Bireyin saygı duyulması, problemleriyle, eksikleriyle olduğu gibi kabul edilmesi saygı desteği olarak adlandırılmaktadır.

Bilgisel Destek (Informational Support): Bireyin problemlerinin çözümüne yönelik bilgi ve beceriler edinmesini sağlamak bilgisel destektir.

Cohen ve Willis'e (1985) göre sosyal destek türleri saygı desteği, bilgi desteği, işlevsel destek ve sosyal arkadaşlık olarak sıralanmıştır.

Saygı desteği: Kişinin bireysel özelliklerinden, tecrübelerinden kaynaklı olarak başkalarınca saygı duyulduğunun ve hata yaptığı durumlarda bile kabul gördüğünün ifadesidir. Yani saygı desteği kişinin kabul gördüğü, saygı duyulduğu ve kıymet verildiği bilgisi olarak ifade edilebilir.

Bilgi Desteği: Kişilere yaşadığı problemleri çözebilmesi amacıyla problemi belirleme, anlam verme, probleme makul ve mantıklı bir açıdan bakabilmesini sağlama gibi yardımları içerir. Geçmiş yaşantılarını paylaşma, öğüt verme, bilişsel olarak farkındalık kazanmayı, problemin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini görmeyi sağlama bilgi desteği içerisinde yer almaktadır.

İşlevsel destek: Kişinin yaşadığı problemleri çözmek, eğlenmesine rahat hissetmesine yönelik zaman ayırmasını sağlamak işlevsel destek olarak ifade edilmektedir. İşlevsel destek kişilere stresi azalmanda yardımcı olmaktadır.

Sosyal arkadaşlık: Kişilere bir topluluğa ait olma, grup içi davranışlara uyum, ortak aktivitelere katılma, sosyal faaliyetlerde yer alma, serbest zaman aktiviteleri oluşturma ve bu zamanları değerlendirme, diğer insanlarla birliktelik, yakınlık ihtiyacını giderme, benzer

yaşantıları olan kişilerle paylaşımda bulunma, devamlı olarak problemlı durumları düşünmeyi ortadan kaldırma, stresi azaltarak olumlu duyguları artırma gibi işlevleri içeren yardım türüdür.

Sosyal Destek Modelleri

Sosyal destek kavramının insan sağlığına etkilerini konu alan pek çok çalışma yapılmıştır. Cohen ve Wills'e (1985) göre sosyal desteğin kişilerin sağlığına ve iyi hissetmesine etkisini açıklayan “Temel Etki Modeli (Main Effect Model)” ve “Tampon Etkisi Modeli (Buffering Effect Model)” olmak üzere iki model bulunmaktadır.

Temel etki modeli (Main effect model) kişilerin sağlık durumları ile aldıkları sosyal destek arasındaki ilişkinin doğrusal olduğunu ifade etmektedir. Temel etki modeline göre sosyal desteğin varlığı şartlar ne olursa olsun ruhsal olarak iyi hissetme ve fizyolojik sağlık durumlarını pozitif yönde etkilerken sosyal desteğin var olmaması kişileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu model kişilerin sağlığı ile sosyal destek arasındaki ilişkinin doğrusal olduğunu ifade etmesiyle diğer modellerden ayrılmaktadır.

Tampon etkisi modeline (Buffering effect model) göre sosyal desteğin işlevlerinden en önemlisi ruhsal sağlık halinin devamlılığı için stres yüklü yaşantıların olumsuz etkilerini azaltmak veya dengede tutmaktır. Stres getiren yaşantıların bulunmadığı hallerde sosyal desteğin var olmaması kişilerin iyi oluşu ya da sağlık durumları üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmamaktadır. Sosyal desteğin stresli bir olayın zararlı etkilerini azaltarak tampon işlevi görmesi stres yaratan bir olayın varlığıyla ortaya çıkmaktadır. Kişi böyle bir olay yaşadığında çevresindekilerin, aile ve arkadaşlarının desteğiyle stresle baş edebilmektedir. Bu durum tampon etkisi modeline örnek oluşturmaktadır. Kişilerin sosyal çevrelerinden yardım ve destek almaları onların stresle baş etme becerilerine geliştirmelerine ve stresli yaşantıların üzerlerindeki olumsuz etkilerini azaltmalarına yardımcı olmaktadır.

Temel etki modeline göre sosyal destek tüm yaşam olaylarında bireye doğrudan doğruya fayda sağlayabilmekte, tampon etkisi modeline göre ise sosyal destek stres zamanlarında tampon göreviyle etki etmektedir (Aydıl, 2020). Yani tampon etkisi modeline göre sosyal desteğin yalnızca stresli koşulların varlığında koruyucu olabileceği düşünülmektedir (Kaplan vd., 1977).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sosyal destek ve özgecilik ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara özet olarak yer verilmiştir.

Özgecilik ile İlgili Araştırmalar

Akbaba (1994) 48 Eğitim Fakültesi öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmasında grupta psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda grupta psikolojik danışmanın hem kız hem de erkek üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerini artırdığı bulgusuna ulaşmıştır.

İşmen ve Yıldız (2005) öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarını atılganlık ve özgecilik düzeyleriyle incelemeyi amaçladıkları araştırmalarını 207 eğitim fakültesi öğrencisiyle gerçekleştirmişlerdir. Atılgan öğrencilerin çekingen öğrencilere göre özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu, özgecilik düzeyi yüksek olan öğrencilerin de özgecilik düzeyi düşük olan öğrencilere göre öğretmenliğe ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu araştırma sonucunda bulunmuştur.

Onatır (2008) ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan 341 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmasında öğretmenlerin özgecilik ile değer tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda yaşça daha büyük öğretmenlerin daha fazla sosyal sorumluluk ve paylaşma davranışı gösterdiği, acil durumda kadın öğretmenlerin yardımseverlik, erkek öğretmenlerin ise bağışta bulunma özgeci davranışı gösterdiği, sosyal sorumluluk ve paylaşma özgeci davranışlarının tecrübeli öğretmenler tarafından daha fazla gösterildiği, bağışta bulunma özgeci davranışının gelir düzeyi arttıkça arttığı bulguları elde edilmiştir.

Dilmaç ve Ekşi (2012) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin özgeci davranışları ve sahip oldukları değerleri mesleki benlik saygısı yönünden incelemişlerdir. Araştırmaya Konya ilinde görev yapan 422 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin özgeci davranışları ve sahip oldukları değerler ile mesleki benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ümmet (2012) araştırmasında üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerini yaşam doyumları, transaksiyonel analiz ego durumları ve bazı demografik değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmaya farklı fakültelerden 536 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda

transaksiyonel analiz koruyucu ebeveyn ego durumunun eğitimde yardım ve yakınlıktan kaynaklanan yardım, fiziksel güce dayalı yardım gönüllü faaliyetlere katılma ve maddi yardım alt boyutlarını yordadığı, koruyucu ebeveyn ego durumu ve yaşam doyumunun birlikte özgeciliği anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur. Demografik değişkenlere göre incelendiğinde ise İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin, kız öğrencilerin, beş ve daha fazla kardeşe sahip olanların, ortanca çocuk olanların, anne babaları daha düşük eğitim seviyesine sahip olanların, çocukluğunu küçük yerleşim birimlerinde geçirenlerin özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ak (2013) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının özgeciliği ne derece yordadığını ve özgeci davranışlar ile bazı demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Örneklemini 450 üniversite öğrencisinin oluşturduğu çalışmada ebeveynlerin yaşam durumları ve cinsiyet ile özgecilik arasında anlamlı bir ilişki olduğu, içsel yaşam amaçları ve dışsal yaşam amaçları ile özgecilik arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre dışsal yaşam amaçları özgecilik düzeyini anlamlı şekilde yordamamakta ancak içsel yaşam amaçları özgecilik düzeyini anlamlı şekilde yordamaktadır.

Topuz (2013) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş düzeyleri ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 443 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre özgecilik öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluşu zayıf derecede yordamaktadır. Bununla birlikte öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş ve özgecilik arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre erkeklere kıyasla kadınların psikolojik iyi oluş ve özgecilik düzeyleri daha yüksektir.

Yöntem ve İlhan (2013) otantiklik, benlik kurguları ve özgecilik arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı çalışmasını gönüllü olarak yardım derneklerinde görev alan ve almayan, 20 ile 52 yaş aralığındaki 220 katılımcı ile gerçekleştirmiştir. Otantik yaşam ve bireyci benlik kurgusu değişkenlerinin özgeciliği anlamlı şekilde yordadığı, gönüllü olarak yardım derneklerinde görev alıp almama durumu ile özgecilik arasında anlamlı bir ilişki olduğu araştırma sonuçları olarak bulunmuştur.

Kasapoğlu (2014) 778 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada özgecilik düzeyleri ile iyilik hali arasındaki ilişkiyi sınıf düzeyi, fakülte, sosyal çevre ve cinsiyet değişkenleri açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin fakültelerine ve cinsiyetlerine göre iyilik hali ve özgecilik düzeylerinin

anlamli şekilde farklılaşmadığı, sınıf seviyesine göre 3. sınıfa devam eden öğrencilerin 1. sınıfa devam eden öğrencilere göre daha yüksek özgecılık düzeyine sahip olduğu, özgeciliğin iyilik halini anlamli bir şekilde yordadığı ve özgecılık ile iyilik hali arasında pozitif yönlü anlamli bir ilişki olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Tosun vd. (2015) yaptıkları araştırmada nişanlı olma, evli olma durumları ile benlik kurgusu ve özgecılık arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. 278 evli ve 205 evli olmayan toplamda 483 kişi ile yaptıkları çalışmada, evli ve nişanlı bireylerin özgecılık düzeyleri ile benlik kurgusunun alt boyutları arasında, evli bireylerin sosyal destek ve derinlik puanları ile özgecılık düzeyleri arasında anlamli bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kılınç, Kılıç ve İpekçi (2016) 288 Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerinin atılganlık, benlik saygısı ve özgecılık düzeylerini belirlemeyi ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin atılganlık, benlik saygısı ve özgecılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamli bir ilişki olduğu, atılganlık, benlik saygısı ve özgecılık düzeylerinin okudukları bölüme göre anlamli bir farklılık göstermediği ancak özgeciliğin yardımseverlik ve sosyal alt boyutlarında öğrencilerin okudukları bölüme göre anlamli bir farklılık olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Ekşi, Sayın ve Çelebi (2016) örneklemini 314 üniversite öğrencisinin oluşturduğu araştırmalarında üniversite öğrencilerinin özgecılık ve otantiklik seviyelerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin otantiklik ile özgecılık seviyeleri arasında anlamli bir ilişki olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

Sunar ve Fidancı (2016) yaptıkları çalışmada erken çocukluk döneminde 3-5 yaş aralığındaki çocuklarda özgeciliğin gelişimini paylaşma, bağış yapma ve yardım etme istekleri ve becerileri yönüyle incelemişlerdir. 178 okul öncesi dönemdeki çocuğun katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmada çocukların 3 yaşında dahi özgecil davranışlarda bulunduğu ancak bu davranışların sayısının 4 ve 5 yaşlarında arttığı, paylaşmanın en erken ve en sık gözlenen davranışı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yıldırım ve Topcuoğlu (2016) 517 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmada öğretmen adaylarının özgecılık düzeylerini çeşitli demografik değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırma sonucunda özgeciliğin sosyoekonomik düzeye, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre anlamli bir farklılık göstermediği bununla birlikte özgeciliğin üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaştığı bulgularına ulaşılmıştır.

Acar ve Apak (2017) 459 sosyal hizmet bölümü öğrencisinin katıldığı araştırmalarında öğrencilerin empatik eğilim ile özgecilik düzeyleri ile sosyal çevre, sınıf düzeyi, okuduğu bölüme isteyerek gelip gelmeme ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ve öğrencilerin empatik eğilim ve özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre özgecilik empatik eğilimi anlamlı şekilde yordamaktadır, öğrencilerin özgecilik düzeyleri ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ve isteyerek sosyal hizmet bölümünde öğrenim gören öğrencilerin özgecilik düzeyleri daha yüksektir.

Oktar (2018) 454 üniversite öğrencisinin katılımıyla yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin içe dönük/ dışa dönük kişilik özellikleri, özgecilik ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre dışa dönük kişilik özelliğine sahip öğrenciler içe dönük olanlara göre, kız öğrenciler erkek öğrencilere göre ve yüksek problem çözme becerisine sahip olanlar olmayanlara göre daha yüksek özgecilik düzeyine sahiptir. Özgecilik, sosyal problem çözme ve dışa dönük kişilik özelliği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. Sosyal problem çözme becerisi ve dışa dönük kişilik özelliği özgeciliği anlamlı şekilde yordamaktadır.

Mert ve Gülmez (2018) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile benlik ayrımlaşması arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ve demografik değişkenler ile özgecilik arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. 252 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin özgecilik düzeyleri ile benlik ayrımlaşması arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, akademik başarı ve cinsiyet değişkenlerinin özgecilik düzeyi ile anlamlı bir farklılık gösterdiği, kadınların erkeklere göre daha fazla özgeci davranışlarda bulunduğu, not ortalaması 2’den düşük olan öğrencilerin daha düşük özgecilik düzeyine sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çelik ve Avcı (2019) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin aile içi ilişkileri ile yardımseverlik düzeyleri incelenmiştir. Araştırmaya 283 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin yardımseverliğe yönelik tutumları ile ebeveynlerinden birinin veya ikisinin sağ olup olmaması arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin yardımseverliğe yönelik tutumları ile ailedeki kişi sayısı, anne ve babanın birlikte veya ayrı olması, aile bireylerinin çocuklara yönelik tutumları ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Khalınbaylı ve Taş (2019) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin özgecilik ve mükemmeliyetçilik anlayışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Örneklemine 500 üniversite öğrencisinin oluşturduğu araştırmada kadınların özgecilik düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu, yaşça küçük olanların yaşça büyük olanlara göre daha fazla özgeci davranışlarda bulunduğu ve üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile mükemmeliyetçilik anlayışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Parmaksız (2019) medeni durum, özgecilik ve iyimserliğin psikolojik dayanıklılığı ne derece yordadığını araştırmayı amaçlamıştır. Örneklemine 198 kadın ve 191 erkek olmak üzere toplamda 389 yetişkinin oluşturduğu araştırmada psikolojik dayanıklılık ile yaşanan yer, ekonomik durum, cinsiyet ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın bir diğer sonucunda da özgeci davranışların, medeni durumun ve iyimserliğin psikolojik dayanıklılığı yordadığı bulunmuştur.

Goldman vd. (1982) yaptıkları araştırmada kırsal ve kentsel alanlardaki özgecil davranışları incelemenin yanı sıra yerleşim ve iş alanlarındaki özgecil davranışları incelemeyi amaçlamışlardır. Küçük bir kasabanın ve büyük bir şehrin iş merkezinde; küçük kasabanın ve büyük şehrin alışveriş ve yerleşim merkezinde yürüyen 80 yetişkinin katıldığı araştırmada ailesini kaybetmiş gibi davranan bir çocuk deneklere yaklaşılarak ailesini bulmak için yardım istemiştir. Araştırma sonucunda kentsel ve kırsal alanlarda yardım etme düzeyinin hemen hemen aynı olduğu ancak hem kentsel hem de kırsal bölgelerde yerleşim alanlarında iş alanlarından daha fazla yardım edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Batson vd., (1986) yaptıkları araştırmada özgecil kişilik özelliklerini araştırmışlardır. Ayrıca araştırmalarında yardım davranışlarının yalnızca yardım etme amacı taşıyan özgecil motivasyon ile veya suçluluk ve utanç duygularından kaçma amacı taşıyan egoist motivasyon ile ilişkili olup olmadığını araştırmayı amaçlamışlardır. Örneklemine 60 kadın lisans öğrencisinin oluşturduğu araştırmada artan yardım davranışlarının egoist motivasyon ile gerçekleştiği sonucunun yanı sıra sorumluluk yükleme, empatik endişe ve benlik saygısı kişilik özelliklerinin yardım davranışlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mellor vd. (2009) özgecilik ile kişisel ve çevresel iyi oluş arasındaki ilişki incelemeyi amaçladıkları araştırmalarını Avustralya'da yaşayan 1.289 yetişkinin katılımıyla gerçekleştirmişlerdir. Özgeci davranışlarda bulunan bireylerin bulunmayanlara göre daha yüksek çevresel ve kişisel iyi oluşa sahip olduğu araştırma sonucu olarak bulunmuştur.

Schwartz vd. (2009) 457 gencin katılımı ile gerçekleştirdikleri araştırmada gençlerin özgeci davranışları ile iyi oluş, sağlık, yaşam tarzı ve demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda psikososyal sağlık ile duygusal destek sağlama arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, özgecilik ile iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Cinsiyete göre bakıldığında erkekler için özgeciliğin aileye yardım boyutunun, kendini kabullenme, olumlu sosyal ilişkiler ve yaşam amaçları ile ilişkili olduğu, kadınlar için yardım yöneliminin daha iyi yaşam amaçlarıyla, genel yardım davranışının olumlu sosyal ilişkilerle, aileye yardımın daha iyi fiziksel sağlıkla ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Weinstein ve Ryan (2010) yaptıkları araştırmada içsel motivasyon ile gerçekleştirilen özgeci davranışlar ve dışsal motivasyon ile gerçekleştirilen özgeci davranışların iyi oluş ile arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 446 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre özgeci davranışlar iyi oluş seviyesini artırmaktadır. Ancak içsel motivasyon ile gerçekleştirilen özgeci davranışlar, dışsal motivasyon ile gerçekleştirilen özgeci davranışlara göre hem yardım veren hem de yardım alan kişilere daha fazla fayda sağlamakta, iyi oluş düzeyini daha fazla artırmaktadır.

Burks vd. (2012) yaptıkları araştırmada özgeci davranışlar ile empati arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 112 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda empati ve özgecilik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, sosyal beğenirlik ile özgecilik ve empati arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, düşük empati düzeyinin hayal kırıklığı ve tükenmişliğin yanı sıra özgeci davranışların azalmasına sebep olabileceği tespit edilmiştir.

Furnham vd. (2016) yaptıkları araştırmada özgeci davranışlar ile kişilik özellikleri ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 4006 yetişkin katılmıştır. Araştırma sonucunda nevroz düzeyleri düşük, vicdan, kişilerarası duyarlılık ve merak düzeyi yüksek olanların özgeci davranışlarda bulunma motivasyonlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun yanı sıra başkalarıyla anlaşma eğilimi daha yüksek olanların, başkalarını geçme eğilimi yüksek olanlara göre özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bethlehem vd. (2017) yaptıkları araştırmada empatinin özgeciliği yordayıp yordamadığını incelemişlerdir. 18-77 yaşları arasında 55 kişinin katıldığı araştırmada yardım gerektiren bir durum tasarlanıp sahnelenmiş ve yardım etmek için duran veya yardım etmeden yürüyüp

geçenlerin empatik özellikleri ölçülmüştür. Bu sebeple katılımcılar, caddede belirli yönde refakatsiz yürüme, yardım etmelerini etkileyebilecek fiziksel bir engeli olmama ve yetişkin olma ölçütlerine göre seçilmiştir. Araştırma sonucunda yüksek empati düzeyinin gerçek hayattaki özgeci davranışları yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Kaur (2017) örneklemini 100 üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdiği araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri ve yaşadıkları yer ile özgeci davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer ve cinsiyetleri ile özgeci davranışları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Vazquez, Gomez, Ordonana, Swann ve Whitehouse (2017) 190 ikiz kardeşin katılımı ile gerçekleştirdikleri araştırmada genetik ilişki ve ortak gen sayısı ile özgeci davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda ikizlerin paylaştığı gen sayısı arttıkça birbirilerine karşı özgeci davranışların arttığı ve genetik ilişkinin bireyin ikizine yönelik fedakârca davranışlarını yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Özgecilik ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde yurt içinde yapılan araştırmalarda özgeci davranışlar ile atılganlık, mesleki benlik saygısı, yaşam doyumu, yaşam amaçları, psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş, otantiklik, empati, problem çözme becerileri, mükemmeliyetçilik, iyimserlik ve çeşitli demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmüştür. Yurt dışında yapılan araştırmalarda ise özgeci davranışların yerleşim yeri, iyi oluş, sağlık, yaşam tarzı, motivasyon, empati, kişilik özellikleri, kişilik bozuklukları ve genetik ilişki değişkenleri ile incelendiği görülmüştür.

Sosyal Destek ile İlgili Araştırmalar

Torun (1995) tarafından yapılan araştırmada tükenmişlik ile aile yapısı ve sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya farklı meslek gruplarından 210 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçları aile yapısı ve sosyal desteğin ilişkili olduğunu, tükenmişliğin de aile yapısı ve sosyal destek ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Ailedeki uyum ve sosyal destek kaynaklarından yararlanma imkânı arttıkça tükenmişlik azalmaktadır.

Kahrman (2002) yaptığı araştırmada adölesanların arkadaşlarından ve ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 500 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma

sonucunda bir arkadaş grubuna sahip olan, derslerde söz aldığını belirten, hemcinsleriyle ve karşı cinsle arkadaşlık kurmakta zorlanmayan, duygularını kolaylıkla ifade edebilen adölesanların aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal destek ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yıldırım (2006), sosyal destek, gündelik sıkıntılar ve cinsiyet değişkenlerinin 8-11. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını ne derecede yordadığını incelemeyi amaçlamıştır. Yıldırım, 564 öğrencinin katılımıyla yaptığı araştırmada arkadaş ve aile desteğinin akademik başarıyı manidar olarak yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Duru (2008), 404 üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılık değişkenlerinin rollerini incelemiştir. Araştırma sonucunda arkadaş desteğinin, özel insan desteğinin, aile desteğinin ve sosyal bağlılığın, yalnızlıkla negatif ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yani arkadaş desteği, aile desteği, özel insan desteği ve sosyal bağlılık, arttıkça yalnızlık azalmaktadır. Diğer bir araştırma bulgusuna göre aile desteğinin yalnızlığı yordamadığı ancak sosyal bağlılık-aile desteği ve sosyal bağlılık-özel insan desteği birleşik etkilerinin yalnızlığı yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Çeçen (2008) 521 üniversite öğrencisinin katılımıyla yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda ebeveyn tutumlarını algılamalarına göre öğrencilerin sosyal destek puanlarının ve yalnızlık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Doğan (2008) yaptığı araştırmada ve iyilik halinin boyutları olan maneviyat, kendini yönetme, serbest zaman, arkadaşlık, sevgi değişkenlerinin ve aile ve arkadaştan algılanan sosyal desteğin üniversite öğrencilerinin psikolojik belirtilerini yordama derecesini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmayı 254 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda aile desteğinin somatizasyon belirtilerini, depresyon belirtilerini, anksiyete belirtilerini ve öfke, saldırganlık belirtilerini anlamlı şekilde yordamasının yanı sıra arkadaş desteğinin de depresyon belirtilerini anlamlı şekilde yordadığını tespit etmiştir.

Terzi (2008) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 140 üniversite öğrencisinin

katıldığı araştırmada algılanan sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yılmaz vd. (2008) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile ilişkili faktörleri incelemişlerdir. Örneklemi 339 üniversite öğrencisinin oluşturduğu araştırmada aileden, arkadaştan, özel bir insandan oluşan sosyal destek kaynakları ile yalnızlık düzeyi arasında negatif bir korelasyon olduğu; üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile sosyal destek düzeyleri arasında da korelasyonun negatif yönlü olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tayfur (2011) örneklemini 411 sağlık yüksekokulu öğrencisinin oluşturduğu araştırmasında öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda son sınıf öğrencilerinin, kendini akademik olarak başarılı algılayanların, psikolojik bir problem yaşamayanların, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumlu algılayanların, yaşadığı yerden memnun olanların, kadınların ve çekirdek ailede yaşayanların sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Şahin (2011), üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeylerini yaşa, en çok yaşadıkları yere, cinsiyete, ailenin ekonomik durumuna, kardeş sayısına, anne-baba tutumlarına ve anne-babanın öğrenim durumuna göre incelediği araştırmada 312 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırma sonucunda öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanlarının cinsiyete, yaşa, kardeş sayısına, en çok yaşadıkları yere, ailenin ekonomik durumuna göre farklılaşmadığı ancak kendini açma puanlarının cinsiyete, anne – babanın öğrenim düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Araştırmanın diğer bir sonucuna göre algılanan sosyal desteğin öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna ve anne- baba tutumlarına göre farklılaştığı, babalarının öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı görülmüş ayrıca algılanan sosyal destek puanları ile kendini açma puanları ve öznel iyi oluş puanları arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Akdoğan (2012) 468 ergenin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmada anne babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin algıladıkları sosyal destek düzeylerini incelemiştir. Anne babalarının boşanıp boşanmamalarına ve kardeş sayılarına göre algılanan sosyal desteğin anlamlı bir farklılık göstermediği, anne babası boşanan ergenlerden babası çalışanların çalışmayanlara göre daha fazla sosyal destek algıladığı araştırma sonuçları olarak bulunmuştur.

Traş ve Arslan (2013) ergenlerde algılanan sosyal destek ile sosyal yetkinlik arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini 617 lise öğrencisi oluşturmuştur. Sonuç olarak öğretmenlerden, arkadaşlardan ve aileden algılanan sosyal desteğin, sosyal yetkinliği anlamlı düzeyde yordadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Avcı ve Yıldırım (2014) örneklemini Adana ilinde öğrenim gören 894 lise öğrencisinin oluşturduğu araştırmalarında yüksek şiddet eğilimi olan ve olmayan ergenlerin yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda yüksek şiddet eğilimi olan ergenlerin arkadaş, öğretmen ve aile desteğinin düşük düzeyde olduğunu ve bu öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Kayrı vd. (2014) yaptıkları araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile internet bağımlılık düzeylerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 999 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, algılanan sosyal destek azaldıkça internet bağımlılığının arttığı tespit edilmiştir.

Oktan (2015) 463 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği araştırmada üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı ile yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sosyal destek ve yalnızlık değişkenlerin, problemlili internet kullanımı anlamlı şekilde yordamaktadır. Algılanan sosyal destek azaldıkça problemlili internet kullanımı artmaktadır.

Turgut (2015) yaptığı araştırmada ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerini, algılanan sosyal destek, cinsiyet, okul bağlılığı ve önemli yaşam olayları yaşama yönüyle incelemiştir. Araştırmaya, 1022 lise öğrencisi katılmış ve algılanan sosyal destek ve okul bağlılığının, ergenlerde psikolojik sağlamlığın anlamlı yordayıcıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın, Kahraman ve Hiçdurmaz (2017), yaptıkları araştırmada hemşirelik öğrencilerinin algılanan sosyal destekleri ve psikolojik iyi olma düzeylerini incelemişlerdir. 300 hemşirelik öğrencisinin katıldığı araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça psikolojik iyilik durumlarının arttığı ayrıca üst sınıflardaki öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin ve psikolojik iyi olmalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akeren (2017) üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve güvengenliğin psikolojik yardım ihtiyacını ne derece yordadığını incelediği araştırmasını 846 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda güvengenlik ve algılanan sosyal

desteğin psikolojik yardım ihtiyacını anlamlı şekilde yordadığı, güvengelik ve algılanan sosyal destek ile üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım ihtiyaçları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Erzen (2018) 992 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmada akademik öz yeterliğin, beş faktör kişilik özelliklerinin ve sosyal desteğin üniversite öğrencilerinin üniversiteye uyumlarını ne derece yordadığını incelemiştir. Kadınların orta düzey uyumda daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu; uyumluluk, sosyal destek, dışadönüklük ve sorumluluk özelliklerinin orta düzeyli arkadaş ilişkisinde uyumu yordadığı; uyumluluk, sorumluluk, akademik öz yeterlik, açıklık ve sosyal desteğin orta düzeyli üniversiteye uyumu yordadığı araştırma sonuçları arasında yer almaktadır.

Uygur (2018) İstanbul ilinde öğrenim gören 236 lise öğrencisinin katılımıyla yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerini kendini açma ve sosyal destek düzeylerine göre yordamayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda lise öğrencilerinde kendini açma ve sosyal desteğin yaşam doyumunu anlamlı şekilde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Koç ve Arslan (2019) araştırmalarında üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek, benlik saygısı ve sabır arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 512 üniversite öğrencisinin katılımıyla yapılan araştırmada benlik saygısı ve algılanan sosyal desteğin öğrencilerin sabır düzeylerini doğrudan etkilediği, ayrıca sosyal desteğin benlik saygısını da doğrudan etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Alabucak (2019) araştırmasında beliren yetişkinlerin psikolojik iyi oluşlarını yalnızlık, arkadaş, aile ve özel bir insandan algılanan sosyal destek, kardeş ilişkilerine yönelik tutum ve bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelemiştir. 422 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda beliren yetişkinlerin psikolojik iyi oluşları ile aile, arkadaş ve özel birinden algıladıkları sosyal destek, kardeş ilişkileri ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu; kardeş ilişkilerine yönelik tutum, aileden algılanan sosyal destek ve yalnızlığın psikolojik iyi oluşu anlamlı şekilde yordadığı tespit edilmiştir.

Cohen ve Wills (1985) araştırmalarında sosyal destek ve stres arasındaki ilişkiyi ve bunların iyi oluşa etkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda sosyal desteğin stresi önlediğini, stres sonucu ortaya çıkan problemlerle baş edebilmeye ve iyi oluşa katkı sağladığını tespit etmişlerdir.

Armsden ve Greenberg (1987) örneklemini 16 ile 20 yaşları arasında 179 lise öğrencisinin oluşturduğu araştırmalarında ergenlerin bağlanma kalitesi, aile ve arkadaşan alınan sosyal destek ile psikolojik sağlık, benlik saygısı, yaşam doyumu ve duygusal durum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Stresli yaşantılar sonucu oluşan psikolojik problemler ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, anne babadan, arkadaşlardan alınan sosyal destek ve bu ilişkilerin niteliği ve kalitesi ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu araştırma sonuçları olarak bulunmuştur.

Wentzel (1988) 167 altıncı sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdiği araştırmada ergenlerin ebeveynlerinden, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından aldıkları sosyal destek ile sosyal hedef arayışı, okul ve sınıfa karşı ilgi, akademik hedef yönelimini içeren okul motivasyonu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre akran desteği toplum yanlısı hedef arayışını, öğretmen desteği hem ilgi türlerini hem de sosyal sorumluluk hedefi arayışını, ebeveyn desteği ise okula ilgi ve okulla ilgili hedef yönelimlerini yordamaktadır. Bunlara ek olarak aileden ve arkadaşlardan algılanan destek ile duygusal sıkıntı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Maier ve Lachman (2000) araştırmalarında orta yaşta yetişkinlerin 17 yaşından önce ebeveynlerinin ölümü veya boşanmasının fiziksel ve zihinsel sağlık üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmaya 30 ila 60 yaşları arasındaki 2988 yetişkin katılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin boşanmasının daha düşük eğitim ve gelir elde edilmesine, uyuşturucu kullanımında artışa ve daha düşük aile desteği seviyesine yol açtığı ve bunun da yaşamın ilerleyen dönemlerinde daha fazla sağlık sorununa yol açabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Helsen vd. (2000) örneklemini 12- 24 yaşları arasındaki 2918 ergenin oluşturduğu araştırmalarında ebeveyn ve arkadaşlardan alınan sosyal destek ile duygusal problemler arasındaki ilişkiyi yaş ve cinsiyet farklılıkları açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda ebeveyn ve arkadaş desteğinin birbirinden bağımsız destek sistemleri olduğu, aile desteğinin ergenlik dönemi duygusal problemlerinin en iyi belirleyicisi olduğu, erken ergenlik döneminde arkadaş desteğinin arttığı, aile desteğinin azaldığı, algılanan aile desteği düzeyinin arkadaş desteğinin etkisi üzerinde bir tesiri olduğu ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Rigby (2000) yaptığı araştırmada okullarda akran zorbalığının ve algılanan sosyal desteğin ergenlerin iyi oluşuna olan etkisini incelemiştir. Araştırmaya Güney Avustralya'daki benzer sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerde yer alan, üç ortaokulda öğrenim gören, 12 ile 16 yaşları arasında 450 erkek ve 395 kız olmak üzere toplam 845 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kız ve erkek öğrencilerin sıklıkla akran zorbalığına maruz kalmalarının ve sosyal destek düzeylerinin düşük olmasının zihinsel sağlığı olumsuz etkilediği, yeterli sosyal desteğe sahip olmama ve okulda akran zorbalığına maruz kalma durumlarının ruh sağlığını zayıflattığı görülmüştür.

Holt ve Espelage (2005) araştırmasında algılanan sosyal destek ile kaygı ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya Afrikalı-Amerikalı ve Kafkasyalı 681 ergen katılmıştır. Araştırma sonucunda algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan ergenlerin kaygı ve depresyon belirtilerinin azaldığı tespit edilmiştir.

Wight, Botticello ve Aneshensel (2006) Amerika Birleşik Devletleri'nde 7 ile 12. sınıflarda öğrenim gören 18.417 öğrencinin katıldığı araştırmada sosyoekonomik açıdan dezavantajlı gruplarda bulunan ergenlerin sosyal destek algılarının ruh sağlığına etkisini incelemiştir. Araştırmada arkadaşlardan, aileden ve diğer yetişkinlerden algılanan sosyal destek düzeyinin yüksek olmasının ruh sağlığını dengelediği ancak algılanan sosyal desteğin ruh sağlığına olan faydalarının, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı gruplarda bulunan öğrencilerde avantajlı gruplarda bulunan öğrencilere göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Newman, Newman, Griffen, O'Connor ve Spas (2007) yaptıkları araştırmada akran desteği, aile desteği ve okula aidiyetin depresif belirtilerle ve ergen uyumuyla ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya Güney Rhode Island'da 8. ve 9. Sınıflara devam eden, orta ve yüksek gelirli 205 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda akran desteği ve ebeveyn desteğindeki değişiklikler ile liseye geçişteki depresif belirtilerin ilişkili olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla arkadaş desteği algıladıkları tespit edilmiştir.

Ellonen, Kaariainen ve Autio (2008) sosyal desteğin ergen depresyonuyla olan ilişkisini ve orta veya şiddetli ergen depresyonunda okul düzeyindeki farklılıkların okul sosyal desteği ile olan ilişkisini incelemeyi amaçladıkları araştırmalarını Finlandiya'da öğrenim gören 14-16 yaş aralığındaki ergenlerle gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada ergenlerin arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin öğretmenden algıladıkları sosyal desteğe göre daha yüksek olduğu, kız öğrencilerin öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteğin erkek öğrencilere

göre daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin ise arkadaşlarından algıladıkları sosyal desteğin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Guan ve Fuligni (2016) Asya, Avrupa ve Latin Amerika kökenli 600 lise öğrencisi ile gerçekleştirdiği araştırmada genç yetişkinliğe geçiş sırasında ebeveyn, kardeş ve akran desteğini incelemiştir. Katılımcılara lise 12. sınıfta ve lise sonrası 2. ve 4. yıllarda anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçları genç yetişkinliğe geçiş döneminde akran ve kardeş desteğinin nispeten sabit kaldığını, Avrupa kökenli katılımcılar için ebeveyn desteğinin arttığını, ancak Asya ve Latin Amerika kökenli katılımcılar için sabit kaldığını göstermiştir. Ayrıca sosyal desteğin benlik saygısı ve depresif ruh hali üzerinde etkiye sahip olduğu, ortalama olarak daha yüksek düzeyde desteğe sahip genç yetişkinlerin desteği aile içinde karşılama konusunda daha büyük beklentileri olduğu araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Sosyal destek ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde yurt içinde yapılan araştırmalarda sosyal destek ile aile yapısı, tükenmişlik, demografik özellikler, benlik saygısı, akademik başarı, yalnızlık, sosyal bağlılık, anne baba tutumları, iyilik hali, psikolojik dayanıklılık, kendini açma, anne babanın öğrenim durumu, sosyal yetkinlik, şiddet eğilimi, internet bağımlılığı, problemli internet kullanımı, okul bağlılığı, psikolojik yardım ihtiyacı, yaşam doyumu, sabır , kardeş ilişkileri ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmüştür. Yurt dışında yapılan araştırmalarda ise sosyal destek ile stres, psikolojik sağlık, benlik saygısı, yaşam doyumu, duygusal durum, okul motivasyonu, ebeveynlerin ölümü veya boşanması, duygusal problemler, iyi oluş, kaygı, depresyon, depresif belirtiler ve ergen uyumu, ergen depresyonu arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelendiği bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama yöntemi, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu bulabildiğine örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Kolaylıkla bulunabilen örnekleme çevrede bulunan ve ulaşılması kolay, araştırmaya katılmak isteyen gönüllü bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erkuş, 2017). Veri toplama aşaması Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplamada Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Özgecilik Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeklere ait bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Formda cinsiyet, sosyoekonomik düzey, burs alıp almama durumu, sosyal sorumluluk projelerinde görev alıp almama durumu ve kardeş sayısı ile ilgili bilgilere yönelik sorular yer almaktadır.

Özgecilik Ölçeği

Ümmet Ekşi ve Otrar (2013) tarafından bireylerin özgeci davranışlarını ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, gönüllü faaliyetlere katılma, maddi yardım, travmatik durumlarda yapılan yardım, yaşlı/hastalara yapılan yardım, fiziksel güce dayalı yardım, eğitim sürecinde yardım ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım olmak üzere yedi alt boyuttan ve toplamda 38 maddeden oluşmaktadır. “Gönüllü Faaliyetlere Katılma” alt boyutu, dernek-vakıf gibi kurumlara üye olma, gönüllü çalışmalara katılma gibi ifadeleri, “Maddi Yardım” alt boyutu maddi anlamda yapılan yardımları, “Travmatik Durumlarda Yardım” alt boyutu beklenmeyen, ani ve oldukça zarar verici durumları, “Yaşlı/Hastalara Yardım” alt boyutu yalnızca yaşlı/hasta kişilere yapılan yardım davranışlarını, “Fiziksel Güce dayalı Yardım” alt boyutu bedensel güç gerektiren ifadeleri, “Eğitim Sürecinde yardım” alt boyutu okul yaşamında diğer öğrencilere yapılan yardım davranışlarını, “Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım” alt boyutu bireylerin yakınlarına, kendi çevrelerine yaptıkları yardım davranışlarını içermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayıları 1. faktör için .815, 2. faktör için .776, 3. faktör için .757 4. faktör için .760, 5. faktör için .743, 6. faktör için .696, 7. faktör için .659 ve toplam Cronbach Alpha değeri .931 olarak bulunmuştur. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 38 ve en yüksek puan 190’dır. Ölçek “hiç katılmıyorum” (1 puan) ile “tamamen katılıyorum” (5 Puan) cevapları arasında 5’li derecelendirme ile değerlendirilmektedir (Ümmet vd., 2013).

Bu çalışmaya ilişkin yapılan güvenirlik analizinde Özgecilik Ölçeği toplam puanı için hesaplanan Cronbach Alpha katsayı değeri ,93 olarak bulunmuştur.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Eker ve Arkar (1995), 1988’de Zimet vd. tarafından geliştirilmiş olan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği’nin Türkçeye uyarlama çalışmalarını yapmıştır. Çok

Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin (ÇBASDÖ) gözden geçirilmiş formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Eker, Arkar ve Yıldız tarafından 2001 yılında yapılmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Maddeler aile, arkadaş ve özel bir insandan oluşan üç farklı kaynaktan algılanan sosyal desteğin yeterliliğinin öznel olarak değerlendirilmesini içermektedir. Ölçekte aile, arkadaş ve özel bir insan olmak üzere 3 grup yer almakta ve her grup için 4'er madde bulunmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde her madde için likert tipi 7 aralıklı bir ölçek kullanılmıştır. Alt ölçek puanları, alt ölçekte yer alan 4 maddenin puanlarının toplanması yoluyla elde edilmektedir. Ölçek toplam puanı ise tüm alt ölçek puanlarının toplanması yoluyla elde edilmektedir. Elde edilen toplam puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğu sonucunu vermektedir. ÇBASDÖ'nin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla temel bileşenler faktör analizi yapılmış, 12 maddenin özdeğeri 1'den büyük olan ilgili 3 faktörde yer aldığı ve toplam varyansın %75'ini açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin ölçüt geçerliği için ÇBASDÖ'nin ve alt ölçeklerinin toplam puanlarının UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin toplam puanı, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin alt ölçekleri toplam puanı, Belirti Tarama Listesi'nin alt ölçeklerinin toplam puanı ve Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin toplam puanı ile korelasyonları incelenmiştir. Buna göre ÇBASDÖ'nün aile ve arkadaş alt ölçekleri Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin kendilerine karşılık gelen alt ölçekleri ile pozitif korelasyonlar gösterdiği; ÇBASDÖ aile alt ölçeğinin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği aile alt ölçeğine göre daha yüksek bir korelasyon gösterdiği; ÇBASDÖ ve alt ölçeklerinin Umutsuzluk ve Yalnızlık Ölçekleri, Belirti Tarama Listesi maddeleri ile korelasyonlarının hemen hemen tamamının negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach Alfa yöntemi kullanılmıştır. Değerlerin ,80 ile ,85 arasında olduğu, ölçek ve alt ölçeklerin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlık gösterdiği ortaya çıkmıştır (Eker vd., 2001).

Bu çalışmaya ilişkin yapılan güvenirlik analizinde Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanı için hesaplanan Cronbach Alpha katsayı değeri ,87 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemelerini yapmak amacıyla Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı SPSS 25.00 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda toplanan verilerin analizinde özgecilik ve algılanan sosyal desteğin cinsiyet, sosyal sorumluluk projelerine katılma, burs alma

durumlarına göre değişip değişmediğini belirlemek için bağımsız grup t testi, özgecilik ve algılanan sosyal desteğin, sosyoekonomik düzey ve kardeş sayısı ile değişip değişmediğini belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Özgecilik ve algılanan sosyal destek arasındaki karşılıklı ilişkiyi belirleyebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin özgecilik düzeylerini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmada, bulguların istatistiksel analizleri .05 anlamlılık düzeyi esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın temel amacı ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Özgecılık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

Araştırmada kullanılan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Özgecılık Ölçeği ve alt ölçeklerine ait minimum ve maksimum değerlerini, standart sapmasını, puan ortalamalarını ve basıklık, çarpıklık değerlerini içeren betimsel istatistikler bu bölümde aktarılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin betimsel istatistikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Özgecılık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık, Basıklık, Minimum ve Maksimum Değerleri

Değişkenler	N	$\bar{x}$	Ss	Minimum değer	Maksimum değer	Çarpıklık	Basıklık
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	593	20,52	2,94	9,00	25,00	-,568	,457
Eğitim Sür. Yrd.	593	19,98	3,00	8,00	25,00	-,692	,979
Fiziksel Güce Day. Yrd.	593	19,28	3,57	7,00	25,00	-,709	,726
Yaşlı/Hasta Yrd.	593	15,96	2,90	4,00	20,00	-,910	1,275
Travmatik Dur. Yrd.	593	25,50	3,31	11,00	30,00	-,736	,784
Maddi Yrd.	593	24,05	3,97	7,00	30,00	-1,016	1,447
Gönüllü Faa. Kat.	593	25,44	5,23	7,00	35,00	-,697	,708
ÖÖ Toplam	593	150,76	18,91	72,00	190,00	-,482	,778
Özel Destek	593	17,23	8,80	4,00	28,00	-,239	-1,428
Arkadaş Desteği	593	22,74	5,00	4,00	28,00	-1,105	,924
Aile Desteği	593	21,96	5,43	4,00	28,00	-,888	,308
ÇBASDÖ Toplam	593	61,94	14,31	12,00	84,00	-,445	-,149

Araştırmada Özgecılık Ölçeği toplam puan ortalaması 150,76 standart sapması 18,91 minimum puan 72,00 ve maksimum puan 190,00 olarak elde edilmiştir. Yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 20,52 standart sapması 2,94 minimum puan 9,00 ve maksimum puan 25,00 olarak elde edilmiştir. Eğitim sürecinde yardım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 19,98 standart sapması 3,00 minimum puan 8,00 ve maksimum puan 25,00 olarak elde edilmiştir. Fiziksel güce dayalı yardım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 19,28 standart sapması 3,57 minimum puan 7,00 ve maksimum puan 25,00 olarak elde edilmiştir. Yaşlı/hastalara yardım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 15,96 standart sapması 2,90 minimum puan 4,00 ve maksimum puan 20,00 olarak elde edilmiştir. Travmatik durumlarda yardım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 25,50 standart sapması 3,31 minimum puan 11,00 ve maksimum puan 30,00 olarak elde edilmiştir. Maddi yardım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 24,05 standart sapması 3,97 minimum puan 7,00 ve maksimum puan 30,00 olarak elde edilmiştir. Gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 25,44 standart sapması 5,23 minimum puan 7,00 ve maksimum puan 35,00 olarak elde edilmiştir.

Araştırmada yer alan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puan ortalaması 61,94 standart sapması 14,31 minimum puan 12,00 ve maksimum puan 84,00 olarak elde edilmiştir. Özel destek alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 17,23 standart sapması 8,80 minimum puan 4,00 ve maksimum puan 28,00 olarak elde edilmiştir. Arkadaş desteği alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 22,74 standart sapması 5,00 minimum puan 4,00 ve maksimum puan 28,00 olarak elde edilmiştir. Aile desteği alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 21,96 standart sapması 5,43 minimum puan 4,00 ve maksimum puan 28,00 olarak elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin ortalamalarına bakıldığında travmatik durumlarda yardım ve gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutlarının Özgecilik Ölçeği'nin diğer alt boyutlarına göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği alt boyutlarından ise arkadaş desteği alt boyutunun en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada yer alan Özgecilik Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği toplam puanları ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık katsayılarının $-1,5 / +1,5$ arasında yer aldığı görülmektedir. Buna göre verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Tabachnick ve Fidel, 2013).

Üniversite Öğrencilerinin Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir ve elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyonlar

Değişkenler	Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	Eğitim Sür. Yrd.	Fiziksel Güce Day. Yrd.	Yaşlı/Hastalara Yrd.	Travmatik Dur. Yrd.	Maddi Yrd.	Gönüllü Faa. Kat.	ÖÖ Toplam	Özel Deste k	Arkadaş Desteği	Aile Desteği	ÇBASD Ö Toplam
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	1											
Eğitim Sür. Yrd.	,547**	1										
Fiziksel Güce Day. Yrd.	,538**	,489**	1									
Yaşlı/Hastalara Yrd.	,480**	,496**	,606**	1								
Travmatik Dur. Yrd.	,533**	,457**	,423**	,566**	1							
Maddi Yrd.	,424**	,350**	,467**	,514**	,526**	1						
Gönüllü Faa. Kat.	,476**	,515**	,445**	,535**	,490**	,602**	1					
ÖÖ Toplam	,732**	,709**	,739**	,777**	,744**	,758**	,811**	1				
Özel Destek		,125**	,176**	,110**	,096*		,122**	,143**	1			
Arkadaş Desteği	,243**	,240**	,211**	,136**	,120**	,144**	,158**	,232**	,272**	1		
Aile Desteği	,122**	,147**	,105*	,116**	,122**	,167**	,126**	,171**	,264**	,433**	1	
ÇBASDÖ Toplam	,178**	,217**	,222**	,159**	,147**	,143**	,178**	,234**	,811**	,681**	,693**	1

**p<.01

Tablo 2 incelendiğinde algılanan sosyal destek ve özgecilik toplam puanları arasında ($r=,234$, $p<.01$) düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri arttıkça özgecilik düzeyleri de artmaktadır.

Değişkenlerin alt boyutları ile ilişkiye bakıldığında; algılanan sosyal destek toplam puanları ile özgeciliğin Yakınlık Duygusundan Kaynaklanan Yardım ($r=,178$, $p<.01$), Eğitim Sürecinde yardım ($r=,217$, $p<.01$), Fiziksel Güce dayalı Yardım ($r=,222$, $p<.01$), Yaşlı/Hastalara Yardım ($r=,159$, $p<.01$), Travmatik Durumlarda Yardım ($r=,147$, $p<.01$), Maddi Yardım ($r=,143$, $p<.01$), Gönüllü Faaliyetlere Katılım ($r=,178$, $p<.01$) alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Özgecilik toplam puanları ile algılanan sosyal desteğin aile desteği ($r=,171$, $p<.01$), arkadaş desteği ($r=,232$,

$p<.01$) ve özel destek ($r=.143$, $p<.01$) arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Özgecilik Düzeylerini Yordama Gücüne İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin alt boyutları olan Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Destek puanlarının özgecilik düzeyini yordamasını belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3.

Özel Destek, Arkadaş Desteği ve Aile Desteği'nin Özgecilik Puanlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	SHβ	β	t	p	R	R ²
Sabit	3,340	,103		32,368	,000**		
Özel Destek	,017	,009	,074	1,764	,078	,072	,005
Arkadaş Desteği	,071	,018	,179	3,994	,000**	,162	,026
Aile Desteği	,027	,016	,074	1,655	,099	,068	,004

Bağımlı Değişken: Özgecilik

* $p<.05$ ** $p<.01$

R= .255 R²= .060

Tablo 3 incelendiğinde Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Destek puanlarının, Özgecilik puanlarını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür ($R=.255$, $R^2=.060$, $F(13,621)$, $p<.01$).

Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Destek değişkenleri birlikte Özgecilik puanları ile düşük ancak anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=0.255$, $R^2 = 0.060$, $p<.01$). Bu üç değişkenin birlikte, özgecilik değişkenine ilişkin gözlemlenen toplam varyansın %6'sını açıkladığı görülmüştür.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre algılanan sosyal destek alt boyutlarının özgecilik puanı üzerindeki göreceli önem sırası; Arkadaş Desteği ($\beta=.179$, $p<.01$), Özel Destek ($\beta=.074$, $p>.05$), ve Aile Desteği ($\beta=.074$, $p>.05$) biçimindedir.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.

Cinsiyete Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	Kadın	385	4,19	,54	593	4,75	,000*
	Erkek	208	3,94	,63			
Eğitim Sür. Yrd.	Kadın	385	4,05	,54	593	3,08	,002*
	Erkek	208	3,88	,67			
Fiziksel Güce Day. Yrd.	Kadın	385	3,92	,67	593	3,13	,002*
	Erkek	208	3,72	,76			
Yaşlı/Hasta Yrd.	Kadın	385	4,01	,70	593	1,11	,266
	Erkek	208	3,94	,76			
Travmatik Dur. Yrd.	Kadın	385	4,26	,54	593	,95	,338
	Erkek	208	4,22	,56			
Maddi Yrd.	Kadın	385	4,11	,54	593	5,05	,000*
	Erkek	208	3,80	,79			
Gönüllü Faa. Kat.	Kadın	385	3,73	,68	593	4,34	,000*
	Erkek	208	3,44	,82			
ÖÖ Toplam	Kadın	385	4,03	,45	593	4,49	,000*
	Erkek	208	3,83	,54			
Özel Destek	Kadın	385	4,39	2,19	593	1,25	,211
	Erkek	208	4,15	2,20			
Arkadaş Desteği	Kadın	385	5,74	1,23	593	1,65	,099
	Erkek	208	5,57	1,28			
Aile Desteği	Kadın	385	5,51	1,40	593	,57	,566
	Erkek	208	5,44	1,27			
ÇBASDÖ Toplam	Kadın	385	5,21	1,17	593	1,56	,118
	Erkek	208	5,05	1,23			

p<.05

Tablo 4 incelendiğinde kadın öğrencilerin özgecilik düzeylerinin ($\bar{x}$ =4.03) erkek öğrencilere ($\bar{x}$ =3.83) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür (,000; p<,05). Özgecilik Ölçeği’nin yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım (,000; p<,05), eğitim sürecinde yardım (,002; p<,05), fiziksel güce dayalı yardım (,002; p<,05), maddi yardım (,000; p<,05),

gönüllü faaliyetlere katılım (,000; $p < ,05$) alt boyutları puanlarında ise cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin puan ortalamalarına bakıldığında, kadın öğrencilerin puan ortalamalarının beş boyutta da erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (,118; $p > ,05$).

Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) test sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.

Özgeçilik ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	SED	N	$\bar{x}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	Düşük	71	4,07	,76	Gruplar arası	,484	2	,242	,695	,500
	Orta	487	4,12	,56	Gruplar İçi	205,430	590	,348		
	Yüksek	35	4,21	,47	Toplam	205,914	592			
Eğitim Sür. Yrd.	Düşük	71	3,92	,73	Gruplar arası	1,172	2	,586	1,630	,197
	Orta	487	4,01	,56	Gruplar İçi	212,063	590	,359		
	Yüksek	35	3,86	,77	Toplam	213,235	592			
Fiziksel Güce Day. Yrd.	Düşük	71	3,75	,84	Gruplar arası	,852	2	,426	,832	,436
	Orta	487	3,87	,68	Gruplar İçi	302,096	590	,512		
	Yüksek	35	3,87	,85	Toplam	302,948	592			
Yaşlı/Hasta Yrd.	Düşük	71	3,91	,78	Gruplar arası	,468	2	,234	,442	,643
	Orta	487	4,00	,72	Gruplar İçi	312,173	590	,529		
	Yüksek	35	4,01	,66	Toplam	312,641	592			
Travmatik Dur. Yrd.	Düşük	71	4,16	,69	Gruplar arası	,580	2	,290	,953	,386
	Orta	487	4,25	,52	Gruplar İçi	179,649	590	,304		
	Yüksek	35	4,29	,58	Toplam	180,229	592			
Maddi Yrd.	Düşük	71	3,94	,74	Gruplar arası	4,082	2	2,041	4,707	,009*
	Orta	487	3,99	,65	Gruplar İçi	255,833	590	,434		
	Yüksek	35	4,33	,46	Toplam	259,915	592			
Gönüllü Faa. Kat.	Düşük	71	3,53	,96	Gruplar arası	,786	2	,393	,702	,496
	Orta	487	3,65	,71	Gruplar İçi	330,400	590	,560		
	Yüksek	35	3,60	,77	Toplam	331,186	592			
ÖÖ Toplam	Düşük	71	3,89	,64	Gruplar arası	,544	2	,272	1,099	,334
	Orta	487	3,97	,47	Gruplar İçi	146,115	590	,248		
	Yüksek	35	4,02	,48	Toplam	146,659	592			
Özel Destek	Düşük	71	3,65	2,35	Gruplar arası	41,953	2	20,976	4,374	,013*
	Orta	487	4,42	2,16	Gruplar İçi	2829,606	590	4,796		
	Yüksek	35	3,96	2,12	Toplam	2871,559	592			
Arkadaş Desteği	Düşük	71	5,20	1,39	Gruplar arası	21,330	2	10,665	6,943	,001*
	Orta	487	5,73	1,21	Gruplar İçi	906,329	590	1,536		
	Yüksek	35	6,01	1,28	Toplam	927,659	592			
Aile Desteği	Düşük	71	4,81	1,56	Gruplar arası	38,339	2	19,170	10,736	,000*
	Orta	487	5,56	1,28	Gruplar İçi	1053,485	590	1,786		
	Yüksek	35	5,77	1,54	Toplam	1091,824	592			
ÇBASDÖ Toplam	Düşük	71	4,55	1,17	Gruplar arası	29,591	2	14,796	10,733	,000*
	Orta	487	5,24	1,16	Gruplar İçi	813,292	590	1,378		
	Yüksek	35	5,25	1,29	Toplam	842,883	592			

p<.05

Tablo 5’de sunulan bulgulara göre özgecilik toplam puanı ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım, fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutları puanlarında sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$).

Özgeciliğin maddi yardım alt boyutu, algılanan sosyal destek ve tüm alt boyutlarının sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<.05$). Sosyo-ekonomik düzeye ilişkin farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc analiz tekniklerinden faydalanılmıştır. Kullanılacak olan Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniğine karar vermek amacıyla Levene’s Testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmıştır. Buna göre algılanan sosyal destek ve tüm alt boyutlarında grupların varyansların homojen olduğu ($p>.05$), maddi yardım alt boyutunda grupların varyansların homojen olmadığı ($p<.05$) bulunmuştur. Varyansların homojen olduğu durumlarda Tukey HSD testi, varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Games-Howell testi kullanılmıştır.

Post Hoc çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanların sosyo-ekonomik düzeyi orta olanlara göre ve sosyo-ekonomik düzeyi orta olanların da düşük olanlara göre maddi yardım alt boyut puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin algılanan sosyal destek toplam puanları, arkadaş desteği ve aile desteği alt boyut puanları düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey arasında orta sosyo-ekonomik düzey lehine, yüksek ve düşük sosyo-ekonomik düzey arasında yüksek sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Özel destek alt boyut puanlarında düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey arasında orta sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<.05$).

Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) test sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	Kardeş Sayısı	N	$\bar{x}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	Tek çocuk	45	3,97	,60	Gruplar arası	2,121	3	,707	2,044	,107
	2 kardeş	225	4,05	,61	Gruplar İçi	203,792	589	,346		
	3 kardeş	187	4,16	,56	Toplam	205,914	592			
	4 ve üstü	136	4,15	,55						
Eğitim Sür. Yrd.	Tek çocuk	45	4,02	,65	Gruplar arası	,114	3	,038	,105	,957
	2 kardeş	225	4,00	,59	Gruplar İçi	213,121	589	,362		
	3 kardeş	187	4,00	,61	Toplam	213,235	592			
	4 ve üstü	136	3,97	,58						
Fiziksel Güce Day. Yrd.	Tek çocuk	45	3,52	,89	Gruplar arası	,114	3	2,102	4,173	,006*
	2 kardeş	225	3,85	,70	Gruplar İçi	296,642	589	,504		
	3 kardeş	187	3,86	,71	Toplam	302,948	592			
	4 ve üstü	136	3,96	,64						
Yaşlı/Hasta Yrd.	Tek çocuk	45	3,83	,83	Gruplar arası	9,520	3	3,173	6,166	,000*
	2 kardeş	225	3,86	,77	Gruplar İçi	303,121	589	,515		
	3 kardeş	187	4,06	,65	Toplam	312,641	592			
	4 ve üstü	136	4,15	,65						
Travmatik Dur. Yrd.	Tek çocuk	45	4,24	,50	Gruplar arası	3,181	3	1,060	3,528	,015*
	2 kardeş	225	4,16	,58	Gruplar İçi	177,048	589	,301		
	3 kardeş	187	4,33	,53	Toplam	180,229	592			
	4 ve üstü	136	4,28	,52						
Maddi Yrd.	Tek çocuk	45	4,04	,57	Gruplar arası	2,977	3	,992	2,275	,079
	2 kardeş	225	3,92	,67	Gruplar İçi	256,937	589	,436		
	3 kardeş	187	4,05	,66	Toplam	259,915	592			
	4 ve üstü	136	4,07	,66						
Gönüllü Faa. Kat.	Tek çocuk	45	3,57	,69	Gruplar arası	2,068	3	,689	1,234	,297
	2 kardeş	225	3,56	,80	Gruplar İçi	329,118	589	,559		
	3 kardeş	187	3,69	,69	Toplam	331,186	592			
	4 ve üstü	136	3,68	,72						
ÖÖ Toplam	Tek çocuk	45	3,88	,50	Gruplar arası	1,977	3	,659	2,683	,046
	2 kardeş	225	3,90	,52	Gruplar İçi	144,682	589	,246		
	3 kardeş	187	4,01	,47	Toplam	146,659	592			
	4 ve üstü	136	4,02	,46						
Özel Destek	Tek çocuk	45	4,58	2,26	Gruplar arası	9,091	3	3,030	,624	,600
	2 kardeş	225	4,34	2,16	Gruplar İçi	2862,468	589	4,860		
	3 kardeş	187	4,14	2,19	Toplam	2871,559	592			
	4 ve üstü	136	4,38	2,25						
Arkadaş Desteği	Tek çocuk	45	5,52	1,36	Gruplar arası	3,512	3	1,171	,746	,525
	2 kardeş	225	5,77	1,14	Gruplar İçi	924,147	589	1,569		
	3 kardeş	187	5,63	1,26	Toplam	927,659	592			
	4 ve üstü	136	5,67	1,36						
Aile Desteği	Tek çocuk	45	5,42	1,29	Gruplar arası	4,015	3	1,338	,725	,538
	2 kardeş	225	5,56	1,26	Gruplar İçi	1087,809	589	1,847		
	3 kardeş	187	5,52	1,38	Toplam	1091,824	592			
	4 ve üstü	136	5,35	1,49						
ÇBASDÖ Toplam	Tek çocuk	45	5,17	1,22	Gruplar arası	1,722	3	,574	,402	,752
	2 kardeş	225	5,22	1,17	Gruplar İçi	841,161	589	1,428		
	3 kardeş	187	5,10	1,16	Toplam	842,883	592			
	4 ve üstü	136	5,13	1,25						

p<.05

Tablo 6 incelendiğinde sunulan bulgulara göre algılanan sosyal destek ve tüm alt boyutları puanlarında, özgecilik ve yakınlık duygusundan kaynaklanana yardım, eğitim sürecinde yardım, maddi yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutu puanlarında öğrencilerin kardeş sayılarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$).

Fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım alt boyutlarının kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<.05$).

Kardeş sayısına ilişkin farkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Post-Hoc analiz tekniklerinden faydalanılmıştır. Kullanılacak olan Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniğine karar vermek amacıyla Levene's Testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmıştır. Buna göre travmatik durumlarda yardım alt boyutunda grupların varyansların homojen olduğu ($p>.05$), fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım alt boyutlarında grupların varyansların homojen olmadığı ($p<.05$) bulunmuştur. Varyansların homojen olduğu durumlarda Tukey HSD testi, varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Games-Howell testi kullanılmıştır.

Post Hoc çoklu karşılaştırma analizi sonuçlarına göre fiziksel güce dayalı yardım alt boyut puanlarının kardeş sayısı 4 ve üzeri olanlar ile tek çocuk olanlar arasında kardeş sayısı 4 ve üzeri olanlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Yaşlı/hastalara yardım ve travmatik durumlarda yardım alt boyut puanlarının kardeş sayısı 2 olanlar ile 3 olanlar arasında kardeş sayısı 3 olanlar lehine anlamlı farklılık gösterdiği, buna ek olarak kardeş sayısı 4 ve üzeri olanların kardeş sayısı 2 olanlara göre yaşlı/hastalara yardım alt boyutu puanlarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Üniversite Öğrencilerinin Burs Alma Durumuna Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının burs alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Burs Alma Durumuna Göre Özgecılık ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişken	Burs Alma	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	Evet	214	4,05	,61	593	-1,52	,127
	Hayır	379	4,13	,57			
Eğitim Sür. Yrd.	Evet	214	3,98	,65	593	-,24	,810
	Hayır	379	4,00	,56			
Fiziksel Güce Day. Yrd.	Evet	214	3,85	,75	593	-,01	,986
	Hayır	379	3,85	,69			
Yaşlı/Hasta Yrd.	Evet	214	3,98	,70	593	-,27	,782
	Hayır	379	3,99	,73			
Travmatik Dur. Yrd.	Evet	214	4,24	,56	593	-,10	,920
	Hayır	379	4,25	,54			
Maddi Yrd.	Evet	214	4,00	,70	593	-,20	,836
	Hayır	379	4,01	,63			
Gönüllü Faa. Kat.	Evet	214	3,66	,76	593	,73	,465
	Hayır	379	3,61	,73			
ÖÖ Toplam	Evet	214	3,96	,52	593	-,18	,856
	Hayır	379	3,97	,48			
Özel Destek	Evet	214	4,17	2,18	593	-1,15	,250
	Hayır	379	4,38	2,21			
Arkadaş Desteği	Evet	214	5,64	1,23	593	-,64	,522
	Hayır	379	5,71	1,26			
Aile Desteği	Evet	214	5,41	1,43	593	-1,02	,306
	Hayır	379	5,53	1,31			
ÇBASDÖ Toplam	Evet	214	5,07	1,15	593	-1,32	,187
	Hayır	379	5,21	1,21			

p<.05

Tablo 7 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin özgecılık (,856; $p>.05$) ve algılanan sosyal destek (,187; $p>.05$) düzeylerinin burs alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulgular

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Toplam ve Alt Boyut Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Değişken	Sosyal Sorumluluk	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Yakınlık Duyg. Kay. Yrd.	Evet	353	4,20	,56	593	5,28	,000*
	Hayır	240	3,95	,59			
Eğitim Sür. Yrd.	Evet	353	4,11	,51	593	5,87	,000*
	Hayır	240	3,81	,66			
Fiziksel Güce Day. Yrd.	Evet	353	3,95	,68	593	4,03	,000*
	Hayır	240	3,71	,73			
Yaşlı/Hasta Yrd.	Evet	353	4,08	,65	593	3,74	,000*
	Hayır	240	3,85	,79			
Travmatik Dur. Yrd.	Evet	353	4,32	,52	593	3,78	,000*
	Hayır	240	4,14	,58			
Maddi Yrd.	Evet	353	4,13	,56	593	5,42	,000*
	Hayır	240	3,82	,75			
Gönüllü Faa. Kat.	Evet	353	3,88	,62	593	10,18	,000*
	Hayır	240	3,27	,77			
ÖÖ Toplam	Evet	353	4,09	,43	593	7,74	,000*
	Hayır	240	3,77	,52			
Özel Destek	Evet	353	4,41	2,21	593	1,14	,145
	Hayır	240	4,14	2,17			
Arkadaş Desteği	Evet	353	5,73	1,20	593	1,04	,295
	Hayır	240	5,61	1,32			
Aile Desteği	Evet	353	5,54	1,31	593	1,26	,206
	Hayır	240	5,40	1,42			
ÇBASDÖ Toplam	Evet	353	5,23	1,18	593	1,75	,080
	Hayır	240	5,05	1,19			

p<.05

Tablo 8 incelendiğinde sosyal sorumluluk projelerinde görev alan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin ($\bar{x}$ =4.09) sosyal sorumluluk projelerinde görev almayan öğrencilere ($\bar{x}$ =3.77) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür (,000; p<,05). Özgecilik Ölçeği’nin

tüm alt boyutları puanlarında sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin puan ortalamalarına bakıldığında, sosyal sorumluluk projelerinde görev alan öğrencilerin puan ortalamalarının görev almayan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan t testi sonucunda üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek ($.080$; $p > .05$) düzeylerinin sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular alanyazında yer alan benzer araştırmaların sonuçları doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Üniversite Öğrencilerinin Özgecilik Düzeyleri ile Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki ilişkinin İncelenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın temel amacı olan üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve üniversite öğrencilerinin özgecilik toplam puanları ile algılanan sosyal destek toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı zamanda özgeciliğin tüm alt boyutları ile algılanan sosyal desteğin alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal destek ve özgecilik sosyal etkileşime dayalı kavramlardır. Bu çalışmada veri toplama aşaması Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte kişilerarası ilişkilerin nispeten azalmasının, bireylerin sosyal destek kaynaklarına erişimde daha fazla zorlanmalarının, yüz yüze etkileşimlerin azalması ile yardım amaçlı düzenlenen organizasyonların ve sosyal sorumluluk projelerine katılımın daha sınırlı olmasının mevcut araştırma sonuçları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde özgeci davranışlar ile aile aidiyeti, arkadaşlık ilişkileri, akraba ilişkileri, aile içi ilişkiler, algılanan çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkileri konu alan çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Örneğin Özdemir vd., (2020) araştırmasında ailesiyle birlikte zaman geçiren, aileleri tarafından anlaşıldığını hisseden, problemlerini onlarla paylaşabilen üniversite

öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çelik ve Avcı (2019) araştırmalarında aile içi ilişkiler ile yardımseverlik konularını ele almış ve bu araştırma ile benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Avcı, Aydın ve Özbaşaran (2013) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı araştırmada yardım isteyebileceği yakın arkadaşı olmayan öğrencilerin özgecilik puan ortalamalarının yakın arkadaşı olan öğrencilere göre anlamlı şekilde daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak özgecilik ve algılanan sosyal destek kavramlarının birbirini desteklediği, aralarında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Üniversite Öğrencilerinin Özgecilik Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin alt boyutları olan Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Destek puanlarının özgecilik düzeyini yordama derecesini belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Destek değişkenlerinin özgecilik düzeyini %6'sını açıkladığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde aile içi ilişkiler ve arkadaşlık ilişkileri ile özgecilik düzeyi arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar (Çelik ve Avcı, 2019; Kandır ve Alpan, 2008; Ma, 1993; Özdemir vd., 2020) bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Sonuç olarak demokratik ebeveyn tutumuna sahip ailelerde büyüyen, aile aidiyeti yüksek olan, ailesi tarafından başkalarıyla kıyaslanmayan, ihtiyaç duyduğunda yardım alabileceği arkadaşları ve yakınları olan bireylerin daha fazla yardım davranışında bulunma eğiliminde oldukları görülmüştür. Sarason vd., (1983) çocuklukta sosyal destek varlığının kişilik gelişimine olumlu etki ettiğini belirtmiştir. Doğan'a göre (2008) aileden ve arkadaştan alınan sosyal destek fiziksel sağlığı ve ruh sağlığını pozitif yönde etkilemektedir. Ebeveynleriyle destekleyici ve olumlu bir ilişkiye sahip olan gençler, arkadaşlarıyla da daha iyi destekleyici ilişkiler kurabilmekte ve daha yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olabilmektedirler. Tam tersine ebeveynleriyle ilişkilerinde yeterli sosyal destek alamayan gençler, arkadaşlarıyla da destekleyici ilişkiler kurmakta daha az başarılı olabilmektedirler (Helsen vd., 2000). Algılanan arkadaş desteği sosyal yetkinlik düzeyine olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Traş ve Aslan, 2013). Sosyal destek düzeyi yüksek olan bireyler kendilerini daha az yalnız hissetmektedir (Yılmaz vd., 2008). Sosyal destek bireylerin zorlukları aşabilmelerinde, problemleri çözebilmelerinde, insanlarla rahat bir şekilde sosyal ilişki kurabilmelerinde yardımcı olmaktadır (Çivilidağ,

2003). Böylece empati, iş birliği, yardımseverlik gibi olumlu sosyal davranışlar algılanan sosyal destek düzeyi yüksek olan bireylerde daha fazla görülebilmektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Özgecilik Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine ilişkin puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına bakıldığında kadın öğrencilerin özgecilik düzeylerinin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Özgeciliğin alt boyutlarına ilişkin puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım, fiziksel güce dayalı yardım, maddi yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutları puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Yaşlı/ hastalara yardım ve travmatik durumlarda yardım alt boyutları puanlarının ise cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Ümmet (2012) yaptığı araştırmada özgeciliğin fiziksel güce dayalı yardım ve maddi yardım alt boyutları puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışken yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım, gönüllü faaliyetlere katılım, yaşlı/ hastalara yardım ve travmatik durumlarda yardım alt boyutları puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım ve gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutlarında kadın öğrencilerin puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu sonuç mevcut araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Literatür incelendiğinde cinsiyetin özgecilik düzeyleri bakımından anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalarda kadın öğrencilerin özgecilik düzeylerinin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Acar ve Apak, 2017; Boylu, 2020; Duman, 2021; Ekşi vd., 2016; Mert ve Gülmez, 2018; Oktar, 2018; Topuz, 2013; Ümmet, 2012; Weinstein ve Ryan, 2010;). Toplumumuzda kadınların gönüllü faaliyetlerde erkeklere göre daha fazla yer alması kadınların daha fazla özgeci davranışlarda bulunduğu bir göstergesidir (Özdin, 2019). Cinsiyetlere toplum tarafından atfedilen roller bakımından kadınların anaç ve duygusal olduğu, bununla birlikte yardım etmeye daha yatkın oldukları varsayılmaktadır. Brody, (1997) kadınların kişisel ilişkilere daha çok yöneldiğini erkeklerin ise güç ve statüye daha fazla önem verdiğini belirtmiştir. Eagly ve Crowley (1986) ise

kadınların diğerlerine daha fazla toplumsal destekte bulunduklarını, problemlerine çözüm yolları bulabilmeleri için onlara önerilerde bulunmaya daha istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Kadınların ve erkeklerin sosyalleşme süreçlerinde de farklılıklar bulunmaktadır. Erkeklerin sosyal ilişkilerinde rekabet ön plana çıkarken kadınların ilişkilerinde empati, ilgi ve başkaları adına endişelenmek ön plandadır (Seefeldt, 2008). Genel olarak bakıldığında kadınların erkeklere göre daha çok özgeci olduğu bulgusuna ulaşan araştırmalar bu durumu toplumsal cinsiyet rolleri, çocuk yetiştirme tutumları ve annelik iç güdüsü ile açıklamışlardır. Ayrıca literatürde özgecilik düzeyleri açısından erkekler lehine anlamlı farklılığın olduğu bir çalışma da bulunmaktadır (Eagly ve Crowley, 1986).

Bunun yanı sıra bazı çalışmalar özgecilik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır (Akbaba, 1994; Canale, White ve Kelly, 1996; Çelik ve Avcı, 2019; Huber ve MacDonald, 2012; İşmen ve Yıldız, 2005; Kasapoğlu, 2013; Kee-Lee, 1998; Mutaftçılar, 2008; Onatır, 2008; Şakar, 2018; Yıldırım-Keskin ve Berk-Özcan, 2018; Yıldırım ve Topcuoğlu, 2016). Bu çalışmaların örneklem grupları incelendiğinde araştırmaların genel olarak öğretmenler, terapistler, psikolojik danışman adayları, hemşirelik öğrencileri ve ergenler üzerinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Sonuçların araştırmamızın bulgularından farklılaşması çalışma gruplarının farklılığından kaynaklanmış olabilir. Sonuç olarak literatür incelendiğinde yukarıda da görüldüğü gibi cinsiyet değişkenine göre özgecilik ile ilgili yapılan çalışmalarda sonuçların değişkenlik gösterdiği, bazı çalışmalarda özgecilik düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı bazı çalışmalarda ise anlamlı farklılık bulunmadığı görülmüştür. Bununla beraber cinsiyete göre özgecilik düzeylerinin farklılaştığı çalışmalarda genel olarak kadınların özgecilik düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam puanlarının ve arkadaş desteği, özel destek ve aile desteği alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Sürücü (2005) ve Demirtaş (2007) araştırmalarında aile desteği ve arkadaş desteği alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı

bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bununla birlikte bu araştırma sonuçlarından farklı olarak Soylu (2002) kızların aileden algılanan sosyal destek düzeylerinin erkeklere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaşık (2009) ergenler üzerinde yaptığı araştırmada arkadaş desteği ve aile desteği alt boyut puanlarının kızlar lehine farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Aliyev ve Tunç (2017) ise araştırmaları sonucunda arkadaştan algılanan sosyal destek puanlarının erkekler lehine farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Algılanan Sosyal Destek toplam puanının cinsiyet değişkeni ile ilişkisini ele alan araştırmalar incelendiğinde bazılarının bu araştırmayı desteklemediği bazı araştırma bulgularının ise bu araştırmayı destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili araştırmalar (Çeçen 2008; Demirtaş, 2007; Ham, Hayes ve Hope, 2005; Sağlam, 2007; Sürücü, 2005; Şahin, 2011; Yıldırım, 2011; Yılmaz vd., 2008) incelendiğinde algılanan sosyal destek düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Algılanan sosyal destek düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermemesi çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin aile içi ve arkadaşlık ilişkilerinin cinsiyetler arasında benzerlik göstermesinden kaynaklanıyor olabilir. Yani üniversite öğrencilerinin ailelerinin, arkadaşlarının, sosyal çevrelerinin herhangi bir cinsiyet ayrımında bulunmadan benzer yakınlıkta sosyal destek sağladığı söylenebilir. Bununla beraber literatürde algılanan sosyal destek düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı bulgusuna ulaşmış çalışmalar da (Aliyev ve Tunç, 2017; Aydın, 2021; Jones, Freemon ve Goswick, 1981; Özdemir, 2021; Özdemir- Kurt, 2017; Soylu, 2002; Yıldırım, 2019) bulunmaktadır. Bu araştırmalar mevcut araştırma sonuçlarını desteklememektedir. Ancak bu çalışmada cinsiyet değişkeni ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgusuna ulaşılmamış olsa da erkek üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek puan ortalamaları kadın öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Bu sonuç cinsiyet ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulgusuna ulaşan araştırma sonuçları ile yakınlık göstermektedir (Akdoğan, 2012; Bayın, 2020; Erçevik, 2014; Erdeğer, 2001; Güngör, 1996; Gürül, 2021; Kozaklı, 2006; Turgut, 2015; Ustabas, 2011; Yağcı, 2010). Kızlar problemlerini diğerleriyle rahatlıkla konuşabilme, paylaşımcı ve duyarlı olma gibi özelliklere sahipken erkeklerin sosyalleşme süreçlerinde bağımsızlık ve kendine güvenme gibi özellikler ön plandadır. Bu sebeple kızlar sosyal destek kaynaklarını erkeklere göre daha rahat algılar ve faydalanırlar (Sorias, 1989). Sosyal desteğe ilişkin davranışlar toplumumuzda çocukluktan itibaren kadınlara daha rahatlıkla

gösterilebilmektedir. Böylece kadınlar ilişkilerinde sosyal destek ihtiyaçlarını erkeklere göre daha kolay iletebilmektedir. Kadınların iletişim becerilerinin yüksek olması, başkalarının problemleriyle ilgilenme ve yardımcı olma eğilimlerinin yüksek olması, ilişkilerinde beklentilerini daha fazla ifade etmelerinin yanı sıra destekleyici ve duygusal olmaları algılanan sosyal destek düzeylerinin yüksek olması üzerinde etkili olabilir.

Üniversite Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine ilişkin puanlarının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde özgecilik toplam puanı ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım, fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutları puanlarında sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmezken sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe özgeciliğin maddi yardım alt boyutu puanlarının da anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde özgecilik ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma sonuçlarının farklılaştığı görülmüştür. Bazı araştırmalar sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe özgeci davranışların arttığı sonucuna ulaşmıştır (Ak, 2013; Banbal, 2010; Duman, 202; Elmas, 1998; Hoffman, 2011; Mert ve Gülmez, 2018; Onatır, 2008). Bazı araştırmalar ise sosyo-ekonomik düzey ile özgecilik arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Boylu, 2020; Topuz, 2013; Yıldırım ve Topçuoğlu, 2016). Özgeci davranışlar maddi veya manevi birçok şekilde ortaya çıkabilmektedir. Özgecilik, travmatik durumlarda yardım, yaşlı hastalara yardım, maddi yardım, gönüllü faaliyetlere katılım gibi birçok alt boyuta sahip bir kavramdır. Bu sebeple bireyler sosyo-ekonomik düzeylerinden bağımsız olarak özgeci davranışlarda bulunabilirler. Ancak bu araştırma sonucunda maddi yardım alt boyutunda sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu durumun sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre daha rahat maddi yardımda bulunabilmelerinden, kendi ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra başkalarına da maddi destek sağlama imkânı bulabildiklerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan tek

yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde öğrencilerin algılanan sosyal destek toplam puanları ile arkadaş desteği ve aile desteği alt boyut puanlarında düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey arasında orta sosyo-ekonomik düzey lehine, yüksek ve düşük sosyo-ekonomik düzey arasında yüksek sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Özel destek alt boyut puanlarında ise düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey arasında orta sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Algılanan Sosyal Destek düzeyinin sosyo-ekonomik düzey değişkeni ile ilişkisini inceleyen araştırmaların bazıları bu araştırmayı desteklemekten bazı araştırma bulguları ise desteklemektedir. Konu ile ilgili araştırmalar (Agostini, Neri ve Salvatori, 2015; Aliyev ve Tunç, 2017; Bayram, 1999; Coşkun ve Akkaş, 2009; Deveci ve Ahmetoğlu, 2018; Elbir, 2000; Erçevik, 2014; Güröl, 2021; Orman, 2016; Soylu, 2002; Stein ve Bruce, 2015; Şencan, 2009; Ustabaş, 2011; Ünlü, 2001; Yıldırım, 2019; Yıldırım ve Işık, 2017) incelendiğinde algılanan sosyal destek düzeyinin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığı sonucuna ulaşan çalışmalar olduğu görülmüştür. Yıldırım (2011) ile Demirtaş (2007) ise araştırma sonucunda aile desteği ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olması maddi ihtiyaçları rahatlıkla karşılayabilme, geniş bir sosyal ağ edinebilme gibi avantajlar sağlamak ve ekonomik sıkıntıların neden olduğu problemler ile bunun yol açabileceği olumsuz kişilerarası ilişkileri önleyebilmektedir. Ayrıca bireylerin ihtiyaçları olan maddi desteği sağlayabileceklerine ilişkin algıları doğal olarak sosyo-ekonomik düzeyleri ile bağlantılıdır ve bunun da sosyal destek algıları üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bununla beraber literatürde algılanan sosyal destek düzeyinin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmadığı bulgusuna ulaşan çalışmalar da yer almaktadır (Aydın, 2021; Erdeğer, 2001; Özdemir Kurt, 2017; Şahin, 2011; Zaimoğlu, 1991). Bu sonuçlar ise araştırma sonuçlarını desteklememektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayısına Göre Özgecilik ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine ilişkin puanlarının kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında özgeciliğin fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım alt boyutlarının kardeş sayısına göre istatistiksel

açından anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ümmet (2012) araştırmasında 5 ve üzeri kardeşi olanların fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım alt boyutları puan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gönüllü faaliyetlere katılım ve maddi yardım alt boyutları ile kardeş sayısı ile anlamlı bir farklılık olmasa da 5 ve üzeri kardeşi olanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Alanyazında kardeş sayısı arttıkça özgeci davranışların arttığı sonucuna ulaşan (Eisenberg ve Fabes, 1998; Karadağ ve Mutaftçılar, 2009b) araştırmalar da mevcut araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bunun yanı sıra Ümmet (2012) 5 ve üzeri kardeş sayısına sahip olanların özgecilik toplam puanı ve eğitim sürecinde yardım, yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım alt boyutları puanlarının daha az kardeşe sahip olanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmanın sonucu mevcut araştırma sonuçlarından ile farklılaşmaktadır. Kardeş sayısının artmasının yardım etme davranışlarını, sorumluluğu ve empatiyi geliştirebileceği düşünülmektedir. Ayrıca kardeş sayısının artmasıyla oluşan kalabalık ailelerde, yardım isteme ve yardım etme davranışlarının da daha fazla görülebileceği düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam puanı ve tüm alt boyut puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Kardeş sayısı ile algılanan sosyal desteğin alt boyutları ile olan ilişkisini ele alan araştırmalar incelediğinde (Okanlı, 1999; Şahin, 2011) aile desteği ve arkadaş desteği ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmış çalışmaların bulunduğu görülmüştür. Bu sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra Dülger (2009) yaptığı araştırma sonucunda aile desteği ile kardeş sayısı arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışken arkadaş desteği ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Şencan (2009) ise aile desteği ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusunu araştırma sonucunda elde etmiştir. Kardeş sayısı ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkiyi konu alan araştırmalar incelendiğinde kardeş sayısı ile algılanan sosyal destek toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşan araştırma sonuçları mevcut araştırma ile benzerlik göstermektedir (Akdoğan, 2012; Aliyev ve Tunç, 2017; Demirtaş, 2007; Gündoğan, 2016; Kozaklı, 2006; Okanlı, 1999; Pınar, 2020; Şahin, 2011; Yıldırım, 2011). Sosyal destek kardeşler dışında da aileden, arkadaşlardan veya romantik ilişki,

komşu, akraba gibi birçok kaynaktan sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra literatürde kardeş sayısı ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar da yer almaktadır (Bayram, 1999; Dülger, 2009; Elbir, 2000; Orman, 2016; Salı, 2010; Şahin, 2011; Şencan, 2009; Yıldırım, 2019). Sonuç olarak kardeş sayısı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkileri konu alan araştırmalar incelendiğinde sonuçlarının farklılaştığı görülmüştür.

Üniversite Öğrencilerinin Burs Alma Durumuna Göre Özgecilik Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin özgecilik ilişkin puanlarının burs alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin özgecilik toplam puanlarının ve tüm alt boyutlarının burs alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Özgeci davranışlar birçok şekilde sergilenebilmektedir. Duygusal destek sağlamak, acil durumlarda yardım etmek, maddi yardım sağlamak özgeci davranışlarda bulunmanın çeşitli yolları arasında yer almaktadır. Yani özgeci davranışlar tümüyle maddi imkanlardan kaynaklanmamaktadır. Literatür incelendiğinde özgeciliğin alt boyutları ile burs alma durumunu doğrudan ele alan bir çalışmaya rastlanmasa da yapılan araştırmalar (Boylu, 2020; Topuz, 2013; Yıldırım ve Topçuoğlu, 2016) özgecilik toplam puanının maddi koşullara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Üniversite Öğrencilerinin Burs Alma Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının burs alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam puanlarının ve tüm alt boyutlarının burs alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Üniversite öğrencileri bu dönemde burs alarak, kredi alarak, ailelerinden yardım alarak veya yarı zamanlı bir işte çalışarak maddi ihtiyaçlarını

karşılayabildiğinden burs alıp almamalarına göre algılanan sosyal destek düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşmadığı düşünülmektedir.

Özgüven'e (1992) göre üniversite öğrencilerinin sosyal statüleri ve pozitif benlik algıları maddi yeterlilik durumundan etkilenmektedir. Öğrencilerin finansal yeterliğe sahip olması sosyal aktivitelere daha kolay katılabilmeleri ve buralarda kendilerini daha rahat ve iyi hissetmelerini sağlamaktadır. Öğrenciler maddi ihtiyaçlarını burs dışında farklı kaynaklardan da sağlayabilmektedir. Kozaklı (2006) yaptığı araştırmada öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin maddi destek aldıkları kaynağa göre anlamlı şekilde farklılaştığı, ailelerinden maddi destek alan öğrencilerin çalışarak veya burs, kredi alarak maddi destek sağlayan öğrencilere göre daha fazla sosyal destek algıladığı sonucuna ulaşmıştır. Özdemir (2021) ise yaptığı çalışmada burs alan üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin algılanan sosyal destek toplam puanı ve tüm alt boyutlarında daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırma sonucunu desteklememektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Özgecilik Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine ilişkin puanlarının sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına bakıldığında sosyal sorumluluk projelerinde görev alan öğrencilerin özgecilik toplam puanı ve tüm alt boyut puanlarında görev almayan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre anlamlı farklılık görülen çalışmalarda sosyal sorumluluk projelerinde görev alan, gönüllü faaliyetlere katılan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin sosyal sorumluluk projelerinde görev almayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Chou, 1998; Ekşi vd., 2016; Eubanks, 2008; Pratt, Hunsberger, Pancer ve Rehberg, 2005; Serow, 1991; Tam ve Yeung 1999; Yöntem ve İlhan, 2013). Bu sonuçlar araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Özgeci davranışlar diğer insanlara yardımcı olma dürtüsü, davranışın sergilenmesi için bazı fedakârlıkların olması ve yardım davranışının karşılığında ödül beklenmemesi gibi özelliklere sahiptir (Karadağ ve Mutaftçılar, 2009b). Tüm bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda özgeci davranışlar sosyal sorumluluk

projelerinde yer alma durumuyla oldukça örtüşmektedir. Bu sebeple sosyal sorumluluk projelerinde yer alan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin yüksek olması da beklenildik bir durumdur. Boylu (2020) ise araştırmasında sosyal sorumluluk projelerinde aktif görev alma durumu ile özgecilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç mevcut araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermemektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Projelerinde Görev Alma Durumuna Göre Algılanan Sosyal Destek Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerine ilişkin puanlarının sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek toplam ve tüm alt boyutlarına ait puanlarının sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde bu çalışmada ele alınan algılanan sosyal destek düzeyi ile sosyal sorumluluk projelerinde görev alma değişkenlerinin ilişkilendirildiği başka çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak Aydın (2020) ergenler ile yaptığı çalışmada sosyal aktivitelere katılma sıklığı ile algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda sunulan önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin aşağıda belirtilen temel sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmazken, özgecilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Kadın öğrencilerin özgecilik ölçeği toplam puan ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım, fiziksel güce dayalı yardım, maddi yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyut puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.
2. Burs alma durumuna göre üniversite öğrencilerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.
3. Sosyal sorumluluk projelerinde görev alma durumuna göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaşmadığı, özgecilik düzeylerinin ise anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Sosyal sorumluluk projelerinde görev alan öğrencilerin özgecilik düzeylerinin tüm alt boyutlarda sosyal sorumluluk projelerinde görev almayan öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.
4. Sosyo-ekonomik düzeye göre özgecilik toplam puanı ve yakınlık duygusundan kaynaklanan yardım, eğitim sürecinde yardım, fiziksel güce dayalı yardım,

yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutları puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Özgeciliğin maddi yardım alt boyutu, algılanan sosyal destek ve tüm alt boyutlarının sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe özgeciliğin maddi yardım alt boyutu puanlarının da anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin algılanan sosyal destek toplam puanları ile arkadaş desteği ve aile desteği alt boyut puanlarında düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey arasında orta sosyo-ekonomik düzey lehine, yüksek ve düşük sosyo-ekonomik düzey arasında yüksek sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Özel destek alt boyut puanlarında düşük ve orta sosyo-ekonomik düzey arasında orta sosyo-ekonomik düzey lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

5. Kardeş sayısına göre algılanan sosyal destek ve tüm alt boyutları puanlarında, özgeciliğin ve yakınlık duygusundan kaynaklanana yardım, eğitim sürecinde yardım, maddi yardım, gönüllü faaliyetlere katılım alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken, fiziksel güce dayalı yardım, yaşlı/hastalara yardım, travmatik durumlarda yardım alt boyutlarının kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kardeş sayısı 4 ve üzeri olanların tek çocuk olanlara göre fiziksel güce dayalı yardım alt boyut puanlarının, kardeş sayısı 3 olanların 2 olanlara göre yaşlı/hastalara yardım ve travmatik durumlarda yardım alt boyut puanlarının, kardeş sayısı 4 ve üzeri olanların kardeş sayısı 2 olanlara göre yaşlı/hastalara yardım alt boyutu puanlarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.
6. Üniversite öğrencilerinde çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları ile özgeciliğin ölçeği alt boyutları arasında ve ölçek toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri arttıkça özgeciliğin düzeylerinin de arttığı görülmüştür.
7. Algılanan Sosyal Desteğin alt boyutları olan Aile Desteği, Arkadaş Desteği ve Özel Destek değişkenlerinin birlikte Özgeciliğin %6'sını açıkladığı bulunmuştur. Algılanan sosyal desteğin özgeciliğin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve yordama güçlerinin sırasıyla Arkadaş Desteği, Özel Destek ve Aile Desteği şeklinde olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak özgeciliğin ve algılanana sosyal desteğin ilişkili olduğu ve algılanan sosyal desteğin özgeciliğin ile yordayıcı ilişkileri olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra cinsiyet ve

sosyal sorumluluk projelerine katılım değişkenlerinin özgecilik ile, sosyo-ekonomik düzey ve kardeş sayısı değişkenlerinin hem özgeciliğin bazı alt boyutları hem de algılanan sosyal destek ile ilişkili olduğu görölmüştür.

Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusundaki önerilere araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik olmak üzere iki başlık altında yer verilmiştir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Erkek öğrencilerin özgecilik düzeylerinin kadın öğrencilere göre daha düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda erkek öğrencilerin özgecilik düzeylerini artırmaya yönelik faaliyetler düzenlenebilir.
2. Araştırma sonucunda sosyal sorumluluk projelerinde görev alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu görölmüştür. Öğrencilerin yardımsever davranışları üniversite eğitimi sürecinde teşvik edilebilir ve gönüllü faaliyetler düzenlemeleri, bu faaliyetlere katılmaları desteklenebilir.
3. Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarının farkına varmalarını sağlamaya yönelik programlar hazırlanabilir, etkinlikler düzenlenebilir.
4. Araştırma sonucunda sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyinin daha düşük olduğu görölmüştür. Bu öğrencilere yönelik sosyal destek algılarını yükseltmeye hizmet edecek çalışmalar yapılabilir. Aynı zamanda üniversiteye yeni başlayan ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrenciler belirlenerek bilgi desteği, işlevsel destek ve sosyal arkadaşlık gibi sosyal destek türleri açısından yardımcı olunabilir. Aynı zamanda bu öğrenciler maddi destek alabilecekleri kurumlar ile ilgili bilgilendirilebilir.
5. Bu araştırmada algılanan sosyal desteğin özgeciliği yordama gücü ortaya konulmuştur. Özgeciliği artırmaya yönelik uygulamalarda öğrencilerin sosyal destek kaynaklarını algılamalarına yönelik etkinliklere yer verilebilir.
6. Üniversite yaşamında öğrencilerin hem özgecilik hem de algılanan sosyal destek düzeylerini artırmak amacıyla öğrenciler arasındaki yardımlaşma davranışları teşvik edilebilir. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin oryantasyon programına üst

sınıflardaki öğrencilerin katılımı sağlanabilir. Yardımlaşma amacı taşıyan öğrenci kulüpleri kurulabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmanın sonuçları cinsiyet, burs alma durumu, sosyal sorumluluk projelerine katılım, sosyo-ekonomik düzey, kardeş sayısı değişkenlerinin özgecilik ve algılanan sosyal destek ile ilişkilerini, aynı zamanda algılanan sosyal destek ve özgecilik arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur. Bu çalışma uygulayıcılar ve araştırmacılar için bir veri kaynağı sağlayabilir. Bu bağlamda özgeci davranışların kaynakları, algılanan sosyal destek ve özgecilik değişkenlerinde görülen kuşaklar arası farklılıklar konuları üzerine yeni araştırmalar yapılabilir.
2. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Özgecilik ve algılanan sosyal destek ile ilgili öğrenci olmayan yetişkinler, farklı meslek grupları, toplumda dezavantajlı grupta yer alanlar, çocuklar gibi farklı gruplar üzerinde ve daha geniş bir örneklem üzerinde araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M., ve Apak, H. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 93-112.
- Adler, A. (1930). *Bireysel Psikoloji: Bireysel Psikolojinin Uygulaması ve Kuramı*. A. Kılıçlıoğlu (Çev.). İstanbul: Say.
- Agostini, F., Neri, E., ve Salvatori, P. (2015). Antenatal Depressive Symptoms Associated with Specific Life Events and Sources of Social Support Among Italian Women. *Maternal And Child Health Journal*, 19(5), 1131-41.
- Ak, K. (2013). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerinin yordayıcısı olarak yaşam amaçları*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Akbaba, S. (1994). *Grupla psikolojik danışmanın sosyal psikolojik bir kavram olan özgecilik üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akeren, İ. (2017). *Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve güvengenlik ile psikolojik yardım ihtiyacının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Akdoğan, D. (2012). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış ergenlerin algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akkoyun, F. (2001). *Gestalt Terapi Büyüme ve Gelişme Gücümüzün Harekete Geçışı*. Ankara: Nobel.

- Alabucak, E. (2019). *Beliren yetişkinlerin psikolojik iyi oluşlarını açıklamada yalnızlık, sosyal destek, kardeş ilişkileri ve bazı demografik değişkenlerin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aliyev, R., ve Tunç, E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418.
- Ardahan, M. (2006). Sosyal destek ve hemşirelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), 68-75.
- Armsden, G.C., ve Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427-454.
- Atalay, N.Ü., (2019). *Lgbt bireylerde kendini toparlama gücü, cesaret, algılanan stres ve sosyal destek*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J., ve Nolen-Hoeksema, S. (2010). *Psikolojiye Giriş* (Altıncı baskı). Y. Alogan (Çev.). Ankara: Arkadaş.
- Avcı D., Aydın D., ve Özbaşaran F., (2013). Hemşirelik Öğrencilerinde Empati-Özgecilik İlişkisi ve Özgeci Davranışın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 108-13.
- Avcı, Ö.H., ve Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 157-168.
- Aydıl, Ö. (2020). *Ergenlerde düzenli bir sosyal aktivitenin ve algılanan sosyal destek düzeyinin internet bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. (2021). *Sosyal ve ekonomik destek alan bireylerin sosyal destek algı düzeylerinin incelenmesi: Trabzon ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Aydın, A., Kahraman, N., ve Hiçdurmaz, D. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve psikolojik iyi olma düzeylerinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(1), 40-47.

- Bal, P.N., ve Topuz, C. (2015). Özgeciliği artırmaya yönelik psikoeğitim programının üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeylerine etkisi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(4), 206-216.
- Banbal, G.K. (2010). *Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bandura, A., ve Walters, R.H. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice Hall: Englewood Cliffs.
- Batson, C.D., Bolen, M.H., Cross, J.A., ve Neuringer-Benefiel, H.E. (1986). Where is the altruism in the altruistic personality?. *Journal of personality and social psychology*, 50(1), 212-220.
- Bayın, Ü. (2020). *Ergenlerde affetme ve algılanan sosyal destek*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bayram, D. (1999). *Bir grup gençte ruhsal belirti ile sosyal destek ilişkisi*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Baytemir, K. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bazı demografik özelliklerine ve algıladıkları sosyal destek düzeylerine göre interneti kullanma amaçlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bethlehem, R.A., Allison, C., Van-Andel, E.M., Coles, A.I., Neil, K., ve Baron-Cohen, S. (2017). Does empathy predict altruism in the wild?. *Social neuroscience*, 12(6), 743-750.
- Boylu, M.B. (2020). *Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile empatik eğilim ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Brody, L.R., (1997). Gender and emotion: beyond stereotypes. *Journal Of Social Issues*, 53(2), 369-393.
- Bulut, Ö. (2017). *Ergenlerin demografik özelliklerine, anne-babalarından algıladıkları kontrole ve sosyal desteğe bağlı olarak internet bağımlılığı düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Burks, D.J., Youll, L.K., ve Durtschi, J.P. (2012). The empathy-altruism association and its relevance to health care professions. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(3), 395-400.
- Canel-Çınarbaş, D., ve Doğan, F. (2019). Travma sonrası stres ile prososyal davranış arasındaki ilişkide travma sonrası büyümenin rolü. *Nesne*, 7(15), 201-213.
- Canale J.R., White, R., ve Kelly, K. (1996). The use of altruism and forgiveness in therapy. *Journal of Religion and Health*, 35(3), 225-230.
- Caplan, G. (1974). *Support systems and community mental health: Lectures on concept development*. Behavioral.
- Carr, A. (2016). *Pozitif Psikoloji*. Ü. Şendilek (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Chou, K.L. (1998). Effects of age, gender, and participation in volunteer activities on the altruistic behavior of Chinese adolescents. *The Journal Of Geneticpsychology*, 159(2), 195-201.
- Cohen, S., ve Syme, S.L. (1985). Issues in the study and application of social support. *Social Support and Health* . 3, 3-22.
- Cohen, S., ve Wills, T.A. (1985). Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulleting*, 98(2), 310-357.
- Çeçen, A.R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Çelik, B.B., ve Avcı, F.G. (2019). Aile içi ilişkilerin yardımseverlik üzerine etkisi. *Araştırma Yöntemleri*, I.
- Çivilidağ, A. (2003). *Anadolu lisesi ve özel lise öğretmenlerinin iş tatmini, iş stresi ve algılanan sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılmasına yönelik bir analiz*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun, Y., ve Akkaş, G. (2009). Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 213-227.

- Çakır, H.Y. (1993). *12-22 yaş grubundaki gençlerde çok yönlü algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirtaş, A.S. (2007). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Deveci, M., ve Ahmetoğlu, E. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin incelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 123-131.
- Dilmaç, B., ve Ekşi, H. (2012). Öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin ve özgeci davranışlarının mesleki benlik saygısı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(23), 65-82.
- Duman, B. (2021). Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 27-35.
- Duru, E. (2008). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 15-24.
- Dülger, Ö. (2009). *Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Düzgüner, S. (2019). Pro-sosyal davranışlarda diğerkâmlığın (özgecilik) tanımı ve konumu. *Bilimname*, 40(4), 351-373.
- Doğan, T. (2008). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 30-44.
- Eagly, A.H., ve Crowley, M. (1986). Gender and helping behavior: A metaanalytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin* 100, 283-308.
- Eisenberg, N. (1997). The development of empathy-related responding, *Nebraska Symposium of Motivation*. 45, 73-117

- Eker, D., Arkar, H., ve Yaldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği'nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Ekşi, H., Sayın, M., ve Çelebi, Ç.D. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), 79-102.
- Elbir, N. (2000). *Lise birinci sınıf öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ellonen, N., Kaariainen, J., ve Autio, V. (2008). Adolescent depression and school social support: A multilevel analysis of a finnish sample. *Journal of Community Psychology*, 36(4), 552–567.
- Elmas, U. (1998). *Bireylerin ana-baba tutumları ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erçevik, A. (2014). *Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Erkuş, A. (2017). *Bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin.
- Erzen, E. (2018). Üniversiteye uyum: ölçek geliştirilmesi ve uyumun kişilik özellikleri, sosyal destek, akademik öz-yeterlik açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Eubanks, A.C. (2008). *To what extent is it altruism? An examination of how dimensions of religiosity predict volunteer motivation amongst college students*. A dissertation, Department of Psychology in the Graduate School, Southern Illinois University, Carbondale.
- Fehr, E., ve Fischbacher, U. (2003). The nature of human altruism. *Nature*, 425(6960), 785-791.

- Furnham, A., Treglown, L., Hyde, G., ve Trickey, G. (2016). The bright and dark side of altruism: demographic, personality traits, and disorders associated with altruism. *Journal of Business Ethics*, 134(3), 359-368.
- Freud, S. (1920). *Metapsikoloji: Haz İlkesinin Ötesinde Ego ve İd ve Diğer Çalışmaları*. E. Kapkın, A. Tekşen Kapkın (Çev.). İstanbul: Payel.
- Goldman, M., Lewandowski, H.E., ve Carrill, R.E. (1982). Altruistic behavior in rural and urban, residential and business areas. *Basic and Applied Social Psychology*, 3(2), 155-160.
- Glanz, K., Rimer, B.K., ve Viswanath, K. (2008). *Health behavior and health education: theory, research, and practice*. John Wiley & Sons.
- Guan, S.S.A., ve Fuligni, A.J. (2016). Changes in parent, sibling, and peer support during the transition to young adulthood. *Journal of Research on Adolescence*, 26(2), 286-299.
- Güney, Ş., ve Bahçekapılı, H.G. (2010). İnsanlarda özgeci iş birliğinin psikolojik ve beyinsel temelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 29-38.
- Güngör, A. (1996). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, negatif yaşam olayları, öfkenin ifade edilme biçimi ile kendini suçlamanın fiziksel sağlık ve sosyal uyumla olan ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğan, S. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gürül, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinde evlilik tutumu ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hailey-Maier, E., ve Lachman, M.E. (2000). Consequences of early parental loss and separation for health and well-being in midlife. *International Journal of Behavioral Development*, 24(2), 183-189.
- Ham, L., Hayes, S.A., ve Hope, D.A. (2005). Gender differences in social support for socially anxious individuals. *Cognitive Behaviour Therapy*, 34(4), 201-206.

- Helsen, M., Vollebergh, W., ve Meeus, W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3), 319-335.
- Hoffman, M. (2011). Does higher income make you more altruistic? Evidence from the holocaust. *Review of Economics and Statistics*, 93(3), 876-887.
- Holt, M.K., ve Espelage, D.L. (2005). Social support as a moderator between dating violence victimization and depression/anxiety among african american and caucasian adolescents. *School Psychology Review*, 34(3), 309-328.
- House, J.S. (1987). Social support and social structure. In *Sociological Forum*, 2(1), 135-346.
- Huber, J. T., ve MacDonald, D.A. (2012). An investigation of the relations betweenaltruism, empathy, andspirituality. *Journal of Humanistic Psychology*, 52(2), s. 206-221.
- İşgör, İ.Y. (2017). Eğitim ve sağlık çalışanlarında psikolojik iyi oluş ve özgeciliğin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 12(6), 423-438.
- İşmen, A.E., ve Yıldız, S.A. (2005). Öğretmenliğe ilişkin tutumların özgecilik ve atılganlık düzeyleri açısından incelenmesi. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 42(42), 151-66.
- Jones, W.H., Freemon, J. E., ve Goswick, R.A. (1981). The persistence of loneliness: Self and other determinants. *Journal of Personality*, 49, 27-48.
- Kahriman, İ. (2002). *Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kandır A., ve Alpan Y., (2008). Okul öncesi dönemde sosyal- duygusal gelişime anne- baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(14).
- Kaplan, B.H., Cassel, J.C., ve Gore, S. (1977). Social support and health. *Medical Care*, 15(5), 47-58.
- a.Karadağ, E., ve Mutaftçılar, I. (2009). A research on altruism levels of the primary and secondary school teachers. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 75-92.

- b.Karadağ, E., ve Mutaftçılar, I. (2009). Prososyal davranış ekseninde özgecilik üzerine teorik bir çözümleme. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 41-69.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kasapoğlu, F. (2014). İyilik hali ile özgecilik arasındaki ilişkinin incelenmesi/an examination of the relationship between wellness and altruism. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(13), 271-288.
- Kaşık, D.Z. (2009). *Ergenlerde karar verme stilleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kaur, Y. (2017). A study of altruistic behaviour of university students of punjab in relation to gender and locality. *International Journal Of Scientific Research*, 6(6), 20-22.
- Kaynak, S. (2017). Özgecilik. İçinde Ş. Işık (Ed.), *Okulda pozitif psikoloji uygulamaları* (ss: 378-402). Ankara: Pegem Akademi.
- Kayri M., Tanrıverdi, F., ve Tanhan S. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-27.
- Kee-Lee, C. (1998). Effects of age, gender, and participation in volunteer activities on the altruistic behavior of Chinese adolescents. *Journal of Genetic Psychology*, 159(2), 195-201.
- Khalımbaylı, K., ve Taş, B. (2018). Üniversite öğrencilerinde özgecilik ve mükemmeliyetçilik anlayışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1564-1593.
- Kılınç, E., Kılıç, M., ve İpekçi, N. (2016). Sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin benlik saygısı, atılganlık ve özgecilik düzeyler ile aralarındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 379-398.
- Kitapcı, A. (2018). *Çocuklarında otizm spektrum bozukluğu olan annelerde öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak özgecilik ve empati kavramlarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Koç, H., ve Arslan, C. (2019). Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek, benlik saygısı ve sabır arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(54), 821-840.
- Kohlberg, L., ve Hersh, R.H. (1977). Moral development: a review of the theory. *Theory Into Practice*, 16(2), 53-59.
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Krebs, D.L. (1970). Altruism: An examination of the concept and a review of the literature. *Psychological bulletin*, 73(4), 258-302.
- Lewin, K. (1939). Field theory and experiment in social psychology: concepts and methods. *American Journal of Sociology*, 44(6), 868-896.
- Lepore, S.J., Evans, G.W., ve Schneider, M.L. (1991). Dynamic role of social support in the link between chronic stress and psychological distress. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 61(6), 899.
- Ma, H.K., (1993). The relation of altruistic orientation to human relationships and situational factors in chinese children. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 154(1), 85-96.
- Mellor, D., Hayashi, Y., Stokes, M., Firth, L., Lake, L., Staples, M., ve Cummins, R. (2009). Volunteering and its relationship with personal and neighborhood well-being. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(1), 144-159.
- Mert, A. ve Gülmez, E. (2018). Özgeciliği ile benlik ayrımlaşması arasındaki yordayıcı ilişkinin bazı değişkenlerle incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 961-989.
- Murdock, N.L. (2013). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. F. Akkoyun (Çev.). Ankara: Nobel.
- Mutafçılar, I. (2008). *Özgeciliği kavramının tarihsel gelişimi ve öğretmen özgeciliği üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Nacaroglu, C. (2020). *Kanser hastalarıyla çalışan iki farklı grupta özgecılık, pozitif bilişsel üçlü ve depresyon oranları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Newman, B., Newman, P., Griffen, S., O'Connor, K., ve Spas, J. (2007). The relationship of social support to depressive symptoms during the transition to high school. *Adolescence*, 42(167), 441-460.
- Okanlı, A. (1999). *Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Oktan, V. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemler internet kullanımı, yalnızlık ve algılanan sosyal destek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 281-292.
- Oktar, S. (2018). *Üniversite öğrencilerinin özgecılık, kişilik özellikleri ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Onatır, M. (2008). *Öğretmenlerde özgecılık ile değer tercihleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Orman, Y. (2016). *Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi: Başakşehir örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, S.G., Daşbaşı, S., ve Kesen, N.F. (2020). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti ve özgeci davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Konya ili örneği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 23(1), 101-111.
- Özdemir, E. (2021). *Üniversite öğrencilerinin özgüven düzeyleri ve sosyal destek algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir-Kurt, E. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal destek algılarıyla ilgili olarak sınav kaygısı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Özdin-Çağatayalp, G. (2019). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve özgecilik düzeylerinin psikolojik iyi oluş düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özgüven, E. (1992) “Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 5-13.
- Parmaksız, İ. (2020). İyimsenlik, özgecilik ve medeni durumun psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 285-302.
- Pearce, P.L., ve Amato, P.R. (1980). A taxonomy of helping: A multidimensional scaling analysis. *Social Psychology Quarterly*, 43(4), 363-371.
- Pınar, H. (2020). *Akran zorbalığına maruz kalan ergenlerin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Pusmaz, D. (2011). Kur'an'da isar kavramı. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25, 77-104.
- Pratt, M., Hunsberger, B., Pancer, M., ve Alısat, S. (2003). A longitudinal analysis of personal values socialization: correlates of a moral self-ideal in late adolescence. *Social Development*, 12(4), 563-585.
- Procidano, M.E., ve Heller, K. (1983). Measures of perceived social support from friends and from family: three validation studies. *American Journal Of Community Psychology*, 11(1), 1-24.
- Rehberg, W. (2005). Altruistic individualists: motivations for international volunteering among young adults in switzerland. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 16, 109-122.
- Rigby, K. (2000). Effects of peer victimization in schools and perceived social support on adolescent well-being. *Journal of adolescence*, 23(1), 57-68.
- Sarason, I.G., Levine, H.M., Basham, R.B., ve Sarason, B.R. (1983). Assessing social support: the social support questionnaire. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 44(1), 127.

- Sağlam, S. (2007). *Lise öğrencilerinin ana-baba iletişimi sosyal destek ve ana-baba tutumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Salı, G. (2010). *Çalışan ve çalışmayan çocukların arkadaşlık ilişkileri, sosyal destek algıları ve mükemmeliyetçiliklerinin incelenmesi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seefeldt, L.D. (2008). Gender stereotypes associated with altruistic acts. *UW-Stout Journal of Student Research*, 7.
- Serow, R. (1991). Students and volunteerism: looking into the motives of community service participants. *American Educational Research Journal*, 28, 543-556.
- Schwartz, C.E., Keyl, P.M., Marcum, J.P., ve Bode, R. (2009). Helping others shows differential benefits on health and well-being for male and female teens. *Journal of Happiness Studies*, 10(4), 431-448.
- Scott, N., ve Seglow, J. (2007). *Altruism*. Maidenhead: Open University.
- Sonne, J.W., ve Gash, D.M. (2018). Psychopathy to altruism: neurobiology of the selfish selfless spectrum. *Frontiers In Psychology*, 9, 575.
- Sorias, O. (1989). Evaluation of social support II: Perceived support with the structural features of the social network in a sample selected from the community. *Journal of Psychology Seminar*, 6(7), 27-40.
- Soylu, Ö. (2002). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerinde Sosyal destek algılayıp-algılamama durumlarına göre psikolojik belirtiler gösterme yönünden karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sönmez, Ö.F., ve Akıncan, N. (2013). Ortaokul öğrencilerinin “yardımseverlik” değeri ile ilgili metefor algıları. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 7, 105-120.
- Stein, E.R., ve Bruce, S.W. (2015). Social support attenuates the harmful effects of stress in healthy adult women. *Social Science & Medicine*, 146, 129-36.
- Sunar, D., ve Fidancı, P.E. (2016). Farklı türdeki özgecil davranışların erken gelişimi: Paylaşma, yardım etme ve bağış yapma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(78), 26.

- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, G.N. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şakar, G. (2018). *Psikolojik danışman adaylarının özgeciliklerinin, duygusal zekâ, kültürel Duyarlılık ve sosyal beğenirlik açısından yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şencan, B. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal yetkinlik beklentisi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tam, T.S., ve Yeung, S. (1999). Altruism, social responsibility, and government support for social welfare. *Asia pacific Journal of Social Work And Development*, 9(2), 79-95.
- Tayfur, C. (2011). *Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteğin akademik başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taysi, E. (2000). *Benlik saygısı arkadaşlardan ve aileden sağlanan sosyal destek: üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 1-11.
- Thoits, P.A., ve Hewitt, L.N. (2001). Volunteer work and well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 42, 115–131.
- Topses, G. (2012). Elseverlik (alturizm) ve benseverlik (egoizm) ölçeğiyle ilgili geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1(2), 60-71.

- Topuz, C. (2013). *Üniversite öğrencilerinde özgeciliğin öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Torun, A. (1995). *Tükenmişlik, aile yapısı ve sosyal destek ilişkileri üzerine bir inceleme*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tosun, C., Yazıcı, H. ve Altun, F. (2015). Evlilik öncesindeki ve evli bireylerin ilişki nitelikleri, benlik kurguları ve özgeci davranış düzeyleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 73-94.
- Tıraş, Z., ve Arslan, E. (2013). Ergenlerde sosyal yetkinliğin, algılanan sosyal destek açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(4), 1133-1140.
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Turgut, Ö. ve Çapan, B.E. (2017). Ergen psikolojik sağlamlık düzeyinin yordayıcıları: algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 162-183.
- Ustabaş, S. (2011). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin saldırganlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uygur, S.S. (2018). Yaşam doyumunun yordanmasında kendini açma ve sosyal desteğin rolü. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 2(1), 16-33.
- Ümmet, D. (2012). *Üniversite öğrencilerinde özgecilik davranışının transaksiyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumu bağlamında incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ümmet, D., Ekşi, H., ve Otrar, M. (2013). Özgecilik (altruizm) ölçeği geliştirme çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 301-321.
- Ünlü, H. (2001). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal desteğin ve ego kimlik statülerinin sosyo- ekonomik düzey ve cinsiyete göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Üzbe Atalay, N. (2019). *LGBT bireylerde kendini toparlama gücü, cesaret, algılanan stres ve sosyal destek*. Doktora Tezi, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vazquez, A., Gomez, A., Ordonana, J. R., Swann, W. B., ve Whitehouse, H. (2017). Sharing genes fosters identity fusion and altruism. *Self and Identity*, 16(6), 684-702.
- Voltan Acar, N. (2015). *Gestalt terapi ne kadar farkındayım?* Ankara: Nobel.
- Yağcı, M.V. (2010). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin sınav kaygısı ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcıoğlu, M.M. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek, ahlaki uzaklaşma ve riskli davranışlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Yazgan-İnanç, B., ve Yerlikaya, E.E. (2013). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yavuzer, H., İşmen-Gazioğlu, A.E., Yıldız, A., Demir, İ., Meşeci-Gıogetti, F., Kılıçarslan, A., ve Sertelin, Ç. (2006). Öğretmen özgeciliği ölçeği: geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 947-972.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 91-87.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 258-267.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 224-234.
- Yıldırım, Ü. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik belirtilerinin sosyal destek algısı ve akademik erteleme açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldırım, M., ve Topçuoğlu, P. (2016). Özgeciliğin çeşitli demografik değişkenlerle incelenmesi: Sakarya örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 40-53.

- Yıldırım, H., ve Işık, K. (2017). Çalışmayan Evli Kadınların Sosyal Destek Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktörler. *Konuralp Tıp Dergisi*, 9(2).
- Yıldırım-Keskin, A., ve Berk-Özcan, Ç. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin özgecilik, empatik ve sosyal öz yeterlilik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri*, 10(2), 122-129.
- Yıldırım, E.A. (2019). *İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile duygusal yılmazlık düzeyleri arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin çeşitli demografik özellikler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E., ve Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2), 71-79.
- Yöntem, M.K., ve İlhan, T. (2013). Benlik kurguları ve otantikliğin özgecilik üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi. *Electronic turkish studies*, 8(8), 2291-2302.
- Yöntem, M.K., Öktem, İ., ve Artuç, S. (2017). Lise öğrencilerinin psikolojik doğum sırasının özgecilik üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(4), 623-640.
- Zaimoğlu, S. (1991). *Adolesanlarda toplumsal destek algısı*. Doktora tezi. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antalya.
- Warneken, F., ve Tomasello, M. (2009). The roots of human altruism. *British Journal of Psychology*, 100(3), 455-471.
- Weinstein, N., ve Ryan, R.M. (2010). When helping helps: autonomous motivation for prosocial behavior and its influence on well-being for the helper and recipient. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 98(2), 222.
- Wentzel, K.R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: the role of parents, teachers, and peers. *Journal Of Educational Psychology*, 90(2), 202.
- Wight, R.G., Botticello, A.L., ve Aneshensel, C.S. (2006). Socioeconomic context, social support and adolescent mental health: a multilevel investigation. *Journal of Youth And Adolescence*, 35(1), 109-120.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma “Üniversite Öğrencilerinin Özgeciliği ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi” konusu üzerine yüksek lisans tezi çalışmasıdır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel bir çalışma için kullanılacak olup kesinlikle gizli tutulacaktır. Soruların boş bırakılmaması ve vereceğiniz yanıtların içtenliği araştırma için büyük önem taşımaktadır. Sorularınız ve araştırma sonuçlarını öğrenmek için asenayigitoglu@gmail.com adresi ile iletişime geçebilirsiniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Asena Cebeci

Psikolojik Danışman - MEB

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice Şıngır
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Sosyoekonomik düzeyiniz? : Düşük () Orta () Yüksek ()
3. Herhangi bir burs alıyor musunuz? : Evet () Hayır ()
4. Sosyal sorumluluk projelerinde görev alır mısınız? : Evet () Hayır ()
5. Siz dahil olmak üzere kardeş sayınız? :

EK 2. Özgeciliik Ölçeği İzni

Özgeciliik Ölçeği İzin Talebi >

16:20 (2 saat önce) ☆ ↩ ⋮

Sayın hocam merhaba,

Gazi Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmam kapsamında tarafınızca geliştirilen "Özgeciliik Ölçeği"ni uygulamak için izninizi talep ediyorum. Uygun bulmanız halinde ölçek ve değerlendirme bilgilerini tarafıma göndermenizden memnuniyet duyarım.

Saygılarımla...

Asena Cebeci

Fwd: öö.doc > Gelen Kutusu x

Durmuş ümmet

Alıcı: ben ▾

18:09 (47 dakika önce) ☆ ↩ ⋮

merhaba,
Ölçek ektedir kullanabilirsiniz
çalışmanızda kolaylıklar dilerim

EK 3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği İzni

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği İzni Talebi Gelen Kutusu X

30 Kasım Pzt 16:18 (1 gün önce) ☆ ↶ ⋮

Sayın hocam merhaba,

Gazi Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmam kapsamında uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiş olduğumuz "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği"ni uygulamak için izninizi talep ediyorum. Uygun bulmanız halinde ölçek ve değerlendirme bilgilerini tarafıma göndermenizden memnuniyet duyarım.

Saygılarımla...

Asena Cebeci

Alıcı: ben

11:37 (5 saat önce) ☆ ↶ ⋮

Sayın Asena Cebeci,

Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlamasını aşağıdaki kaynakta bulabilirsiniz. Başarılar dilerim.

Prof. Dr. Haluk Arkan

, "Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği", Türk Psikiyatri Dergisi, 12, 17-25 (2001).

Kimden:

Kime:

Gönderilenler: 30 Kasım Pazartesi 2020 16:18:01

Konu: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği İzni Talebi

EK 4. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 26.01.2021-E.14033

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-14033
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 22.12.2020 tarihli ve 80287700-302.08.01- 137599 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Asena CEBECİ'nin, Dr.Öğr.Üyesi Hatice ŞINGİR'in** danışmanlığında yürüttüğü "*Üniversite Öğrencilerinin Özgeçmiş ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*"adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **12.01.2021** tarih ve **01** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Araştırma Kod No: 2021-71

Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste